

ЗАКОН ЗА ЕНЕРГЕТИКА

I ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

(1) Со овој закон се уредуваат:

- 1) целите на енергетската политика и начинот на нејзина реализација,
- 2) енергетските дејности и начинот на регулирањето на енергетските дејности,
- 3) изградбата на енергетските објекти,
- 4) статусот и надлежноста на Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија,
- 5) пазарот на електрична енергија, пазарот на природен гас, пазарот на сурова нафта, нафтени деривати и горива за транспорт и пазарот на топлинска енергија,
- 6) условите за остварување на енергетска ефикасност и промоција на користењето на обновливите извори на енергија и
- 7) други прашања од значење за енергетиката.

Член 2

(1) Целта на овој закон е да се обезбеди:

- 1) сигурно, безбедно и квалитетно снабдување на потрошувачите со енергија и енергенти;
- 2) создавање на ефикасен, конкурентен и финансиски одржлив енергетски сектор;
- 3) поттикнување на конкуренцијата на енергетските пазари почитувајќи ги начелата на недискриминација, објективност и транспарентност;
- 4) интегрирање на енергетските пазари на Република Македонија во регионалните и меѓународните енергетски пазари во согласност со обврските преземени со ратификуваните меѓународни договори;
- 5) зголемување на енергетската ефикасност и поттикнување на искористувањето на обновливите извори на енергија и
- 6) заштита на животната средина од негативните влијанија при вршењето на одделни дејности од областа на енергетиката.

Член 3

(1) Одделните изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

- 1) **Безбедност** е способност за обезбедување на заштита на здравјето и животот на луѓето, заштита на животната средина и имотот преку преземање на технички и други видови безбедносни мерки при производство, пренос и дистрибуција на енергијата или енергентите;
- 2) **Биогорива** се течни или гасовити горива добиени од биомаса;
- 3) **Биомаса** е биоразградувачкиот дел на продукти, отпад и остатоци од земјоделски (растителни и животински) субстанции, шумски и други индустрии, како и биоразградувачкиот дел на индустриските и комуналните отпади,
- 4) **Бруто финална потрошувачка на енергија** е потрошувачка на енергија и енергенти од потрошувачите (домаќинства, индустрија, земјоделие, транспорт и останати потрошувачи), вклучувајќи ја сопствената потрошувачка на енергија и енергенти во производните постројки и загубите на енергија во преносните и дистрибутивните системи;

- 5) **Вертикално интегрирано претпријатие** е претпријатие, или група на претпријатија, кое што врши, односно вршат, барем една од енергетските дејности пренос или дистрибуција на енергија или природен гас и барем една од енергетските дејности производство или снабдување со соодветен вид на енергија или природен гас;
- 6) **Високоефикасна комбинирана постројка** е постројка што произведува електрична и топлинска енергија со висок коефициент на полезно дејство на постројката и ги исполнува пропишаните критериуми;
- 7) **Гаранција за потекло** е документ издаден од Агенцијата за енергетика на Република Македонија (во натамошниот текст Агенција за енергетика) на производителите на електрична енергија, а со кој на потрошувачите им се потврдува дека дел од електричната енергија што им се испорачува е произведена од обновливи извори на енергија или од високоефикасни комбинираны постројки;
- 8) **Гасовод** цевковод за транспорт на природен гас;
- 9) **Горива за транспорт** се горива наменети за употреба во транспортот, а можат да бидат нафтени деривати наменети за употреба во транспорт, биогорива или мешавина од биогорива и нафтени деривати наменети за употреба во транспортот;
- 10) **Директен вод за електрична енергија** е вод кој поврзува изолирана производна постројка и изолиран купувач, или вод кој поврзува производна постројка и квалификувани купувачи и преку кој снабдувач ги снабдува своите квалификувани купувачи;
- 11) **Директен вод за природен гас** е цевковод за транспорт на природен гас што го надополнува, но не е дел на поврзан систем за природен гас;
- 12) **Дистрибутивна мрежа за електрична енергија** е електрична мрежа од меѓусебно поврзани електрични водови, трансформатори и друга опрема и постројки која што претставува составен дел на електродистрибутивен систем и преку која се пренесува електрична енергија преку низок, среден или висок напон;
- 13) **Дистрибуција на електрична енергија** е пренесување на електрична енергија преку високонапонски, среднонапонски и нисконапонски дистрибутивни мрежи и управување со дистрибутивниот систем на определено подрачје заради испорака на електричната енергија на купувачите, не вклучувајќи снабдување со електрична енергија;
- 14) **Дистрибуција на природен гас** е транспорт на природен гас низ нископритисни регионални и локални гасоводни мрежи и управување со системот за дистрибуција на природен гас на определено подрачје заради испорака на природен гас на купувачите, не вклучувајќи снабдување со природен гас;
- 15) **Дистрибуција на топлинска енергија** е пренесување на топла вода или пареа преку дистрибутивна мрежа и управување со системот за дистрибуција на топлинска енергија на определено подрачје заради испорака на топлинска енергија на купувачите, не вклучувајќи снабдување со топлинска енергија;
- 16) **Долгорочно планирање** е планирање на потребите за енергија и енергенти заради инвестирање во производните, преносните и дистрибутивните објекти на долгорочни основи со цел да се задоволат потребите на потрошувачите, диверсификација на изворите и да се обезбеди сигурност во снабдувањето;
- 17) **Домаќинство** е потрошувач што набавува енергија или природен гас за потребите во домаќинството, но не и за потребите на комерцијалните дејности;
- 18) **Единица на локална самоуправа** е општина или градот Скопје,
- 19) **Електроенергетски систем** е систем составен од производни постројки, електропреносна мрежа, една или повеќе електродистрибутивни мрежи и потрошувачи на електрична енергија;
- 20) **Енергент или гориво** е материјална супстанца со чие што согорување се добива топлинска и/или механичка енергија;
- 21) **Енергетска ефикасност** е однос помеѓу остварениот учинок во услуги, стоки или енергија и потрошената енергија;

- 22) **Енергетска ефикасност/управување со потрошувачката на енергија** значи глобален или интегриран пристап со цел да се влијае врз количините и времето на користење на електричната енергија со цел да се намалат потрошувачката на примарна енергија и врвните оптоварувања со давање предност на инвестирањето во мерки за подобрување на енергетската ефикасност или други мерки, како што се: договори во кои може да се предвиди прекин во снабдувањето, зголемено инвестирање во производни капацитети ако тоа е најефикасна и најекономична опција, земајќи ги предвид позитивните влијанија врз животната средина од намалувањето на потрошувачката на енергија и сигурноста во снабдувањето, како и влијанието врз трошоците за дистрибуција.
- 23) **Енергетска карактеристика на зграда** е количина на потрошена енергија или проценета потрошувачка на енергија, меѓудругото за загревање на простор и вода, ладење и осветление, а неопходна за задоволување на различните потреби во зградите што произлегуваат од стандардно користење на градежните објекти, изразена преку еден или повеќе нумерички индикатори што се пресметуваат водејќи сметка за изолацијата, техничките карактеристики и конструкцијата на објектот, позицијата во однос на климатските влијанија, вклучувајќи ги сопственото производство на енергија и потребните климатски услови во објектот што влијаат врз потрошувачката на енергија;
- 24) **Енергетска контрола** претставува систематизирана постапка за утврдување на постојната потрошувачка на енергија, идентификација и квантификација на економски оправдани можности за заштеда на енергија во згради или група згради, индустриски процеси или постројки, или во јавни или приватни услужни дејности, и опфаќа подготовка на извештај за енергетската контрола;
- 25) **Енергетска услуга** е услуга со која се остварува физичка корист, средство или добра како резултат на користењето на енергијата со примена на енергетски ефикасни технологии и/или активности што вклучуваат постапки за управување, одржување и контрола при обезбедување на енергетската услуга, а се остварува врз основа на договор и за која може да се докаже дека, при нормални услови, допринесува за подобрувања на енергетската ефикасност и/или заштеда на енергија кои што можат да се измерат или проценат;
- 26) **Енергетски објект** е енергетски систем или дел од енергетски систем или објект за производство или складирање на енергија или енергент;
- 27) **Енергетски сектор** е сектор во економијата кој ги вклучува енергетските дејности утврдени со овој закон;
- 28) **Енергетски систем** е систем од меѓусебно поврзани објекти, уреди и постројки за пренос или дистрибуција на енергија или енергент кој што претставува интегрирана техничко-технолошка и функционална целина, а служи за испорака на енергијата или енергентот од производителите, односно изворите, до потрошувачите;
- 29) **Енергетски контролор** е физичко лице кое се стекнало со овластување за вршење на енергетска контрола во согласност со одредбите од овој закон;
- 30) **ЕСКО** е правно лице што обезбедува енергетски услуги или други мерки заради подобрување на енергетската ефикасност кај своите корисници и кое што прифаќа извесен степен на финансиски ризик при извршување на работите, а плаќањето на услугите е целосно или делумно засновано на постигнатото подобрување на енергетската ефикасност или постигнување на други други договорени критериуми.
- 31) **Загушување во преносот на електрична енергија** е состојба во која преку интерконективен вод не може физички да се пренесат моќности побарани од учесниците на пазарот на електрична енергија за реализација на меѓународна трговија со електрична енергија поради недостатокот на капацитет во интерконективниот вод и/или недостаток на преносен капацитет во електро-преносниот систем на Република Македонија;
- 32) **Загушување во преносот на природен гас** е состојба во која нивото на побарувачка ги надминува техничките капацитети на мрежата или гасоводот;

- 33) **Заштеда на енергија** е измерено и/или проценето намалување на потрошувачката на енергија пред и после примената на една или повеќе мерки за подобрување на енергетската ефикасност, при што се води сметка за нормализација на надворешните услови што влијаат врз потрошувачката на енергијата, односно обезбедување на потребни услови за живеење и работа, како и еднаков квалитет и квантитет на производството во индустријата;
- 34) **Зграда** е покриен објект што има ѕидови и во кој што енергијата се користи за климатизирање на просторот (греење и ладење) и може да се однесува на зграда како целина или на делови од зграда што се наменети или пренаменети за засебно користење;
- 35) **Интерконективен вод** е вод за електрична енергија или цевковод за природен гас, вклучувајќи ја и припадната опрема и постројки, со кој се поврзува соодветниот преносен систем на Република Македонија со преносен систем на соседна држава;
- 36) **Квалификуван купувач** е купувач кој купува енергија или природен гас од производителите, снабдувачите или трговците по сопствен избор;
- 37) **Комбинирана постројка** е постројка во која едновременно и во еден процес се произведува електрична и топлинска енергија и/или механичка енергија;
- 38) **Корисник на систем** е физичко или правно лице кое го користи енергетскиот систем заради предавање и/или преземање на енергијата или енергентот;
- 39) **Купувач на енергија или енергент** е физичко или правно лице кое купува енергија или енергент за сопствена потрошувачка или за натамошна продажба;
- 40) **Лице** е физичко или правно лице кое врши енергетска дејност, а е регистрирано во трговскиот регистар во Република Македонија;
- 41) **Лице од јавен сектор** е државен орган, орган на единица на локалната самоуправа, јавна установа и јавно претпријатие основано од Република Македонија или од единица на локалната самоуправа, како и претпријатие кое што врши дејности од јавен интерес кое е во сопственост или во кои Република Македонија, односно единицата на локалната самоуправа, имаат мнозинско учество;
- 42) **Лиценца** е акт издаден од страна на Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија, а врз основа на кој лицето може да врши енергетска дејност во Република Македонија;
- 43) **Мали потрошувачи на електрична енергија** се претпријатија кои што имаат помалку од 50 вработени и вкупен годишен приход или вкупна актива не поголем од 10 милиони евра во денарска противвредност, не вклучувајќи ги производителите на енергија и операторите на преносните и дистрибутивните системи;
- 44) **Мерки за подобрување на енергетска ефикасност** е секоја мерка насочена кон определена група потрошувачи со чија примена се постигнува подобрување на енергетската ефикасност што може да се измери и потврди или процени, а со која се постигнува намалување на потрошувачката на енергија, при што се задржува степенот на комфорт во објектите за живеење и работење и намалување на енергетскиот интензитет за единица производ во индустријата при ист квалитет и квантитет на производство;
- 45) **Министер** е министерот што раководи со министерството надлежно за работите од областа на енергетиката;
- 46) **Министерство** е министерството надлежно за работите од областа на енергетиката;
- 47) **Нафтовод** е цевковод со соодветни уреди и постројки за транспорт на сурова нафта;
- 48) **Обврска или обврски за обезбедување на јавна услуга** се една или повеќе обврски коишто заради остварување на јавниот интерес ги исполнуваат вршителите на регулираните енергетски дејности во согласност со овој закон, а се однесуваат на достапноста на услугата до корисниците во секое време и по еднакви цени, услови и квалитет пропишани или одобрени од Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија, обезбедување на сигурна, квалитетна и непрекината

испорака на енергија и природен гас, имајќи ги предвид потребата за подобрување на енергетската ефикасност и заштитата и унапредувањето на животната средина;

- 49) **Обновливи извори на енергија** се нефосилни извори на енергија, односно хидроенергија, ветерна, сончева и геотермална енергија, биомаса, депониски гас, биогаз и гас добиен од станици за пречистување на отпадни води;
- 50) **Оперативна сигурност** е непрекинато работење на преносниот систем и, кога е тоа соодветно, на дистрибутивните системи, под предвидливи околности;
- 51) **Оператор на електродистрибутивен систем** е правно лице кое што врши дејност дистрибуција со електрична енергија и управува со електродистрибутивниот систем и е одговорен за работењето на системот, неговото одржување, развој и поврзување со електропреносниот систем и за обезбедување долгорочна способност на системот за задоволување на разумните потреби за дистрибуција на електрична енергија
- 52) **Оператор на електропреносниот систем** е правно лице кое што врши пренос на електрична енергија и управува со електроенергетскиот систем на Република Македонија и е одговорен за работењето на системот, неговото одржување, развој и поврзување со електропреносните системи на соседните земји и за обезбедување долгорочна способност на системот за задоволување на разумните потреби за пренесување на електрична енергија;
- 53) **Оператор на пазарот на електрична енергија** е правно лице кое што го организира и управува со пазарот на електрична енергија во Република Македонија;
- 54) **Оператор на систем за дистрибуција на природен гас** е правно лице кое што врши дејност дистрибуција на природен гас и е одговорен за работењето на системот за дистрибуција на природен гас, неговото одржување, развој и поврзување со други системи за природен гас и за обезбедување долгорочна способност на системот за задоволување на разумните потреби за дистрибуција на природен гас;
- 55) **Оператор на системот за дистрибуција на топлинска енергија** е правно лице кое што врши дејност дистрибуција на топлинска енергија и управува со системот за дистрибуција на топлинска енергија и е одговорен за работењето на дистрибутивниот систем, неговото одржување, развој и за обезбедување долгорочна способност на системот за задоволување на разумните потреби за дистрибуција на топлинска енергија, не вклучувајќи снабдување со топлинска енергија;
- 56) **Оператор на системот за пренос на природен гас** е правно лице кое што врши дејност пренос на природен гас и е одговорен за работењето на системот за пренос на природен гас, неговото одржување, развој и поврзување со други системи за природен гас и за обезбедување долгорочна способност на системот за задоволување на разумните потреби за пренесување на природен гас;
- 57) **Основна потрошувачка на енергија** претставува нормализирана потрошувачка на енергија во згради, индустриски процеси или постројки, или во јавни или приватни услужни дејности и се користи при определувањето на идните заштеди на енергија;
- 58) **Останати потрошувачи** се потрошувачите што не спаѓаат во категоријата домаќинства, а ги вклучува и производителите на енергија и операторите на преносните и на дистрибутивните системи;
- 59) **Пазар на енергија или енергенти (енергетски пазар)** е систем за купување и продавање на енергија или енергенти врз основа на понудата и побарувачката, со примена на услови и постапки пропишани врз основа на овој закон;
- 60) **Повластен производител на електрична енергија** е производител на електрична енергија од обновливи извори на енергија или од високо ефикасни комбинирани постројки кој што се стекнал со статусот на повластен производител;
- 61) **Поврзани претпријатија** се правно самостојни претпријатија кои се поврзуваат и кои воспоставуваат меѓусебни односи: претпријатие кое што во друго претпријатие има учество, значајно учество, мнозинско учество во основната главнина или

- мнозинско право во одлучувањето, определени со закон, како и зависно претпријатие, владеачко претпријатие и претпријатија кои дејствуваат заеднички;
- 62) **Подобрување на енергетска ефикасност** е зголемување на енергетската ефикасност во крајната потрошувачка на енергија како резултат на технолошки и економски промени и/или промени во начинот на однесувањето;
 - 63) **Потрошувач на енергија или енергент** е купувач кој што набавената енергија или енергент ја користи за сопствена потрошувачка, вклучувајќи ги и операторите на системите за пренос и за дистрибуција кога купуваат енергија или енергент заради покривање на загубите во соодветните системи и производителите на енергија за сопствена потрошувачка;
 - 64) **Пренос на електрична енергија** е пренесување на електрична енергија преку високонапонска преносна мрежа и управување со електроенергетскиот систем заради испорака на електричната енергија на купувачите и не вклучува снабдување со електрична енергија;
 - 65) **Пренос на природен гас** е транспорт на природен гас низ мрежа од високопритисни гасоводи и управување со преносниот систем заради испорака на природен гас на купувачите, не вклучувајќи снабдување со природен гас;
 - 66) **Преносен капацитет** претставува капацитет на електропреносниот систем или интерконективните водови за пренесување на електрична енергија без притоа да настане нарушување на нормалните работни параметри на работата на системот, дефинирани во соодветните мрежни правила за пренос;
 - 67) **Преносна мрежа за електрична енергија** е електрична мрежа од меѓусебно поврзани високонапонски електрични водови, трансформатори и друга опрема и постројки која што претставува составен дел на електропреносниот систем и преку која се пренесува електричната енергија;
 - 68) **Приклучок на преносен или дистрибутивен систем** претставува функционална врска на водови (електрични водови или цевководи), опрема и уреди со која објектите и инсталациите на корисникот се поврзуваат на соодветниот преносен или дистрибутивниот систем;
 - 69) **Пристап на трета страна** е обврска на операторот на системот за пренос или дистрибуција на енергија или енергент да овозможи на објективен и недискриминаторен начин користење на системот под регулирани услови и по претходно објавени тарифи; Договорен пристап на трета страна е пристап на трета страна по договорени услови;
 - 70) **Продуктовод** е цевковод со соодветни уреди и постројки за транспорт на нафтени деривати или горива за транспорт;
 - 71) **Производител на електрична енергија** е лице кое поседува и управува со постројка за производство на електрична енергија.
 - 72) **Проценка на енергетска ефикасност** е стручна анализа заснована на научни, стручни и експериментални методи за утврдување на показателите за потрошувачката на енергија кај поединечните уреди и структурата на потрошената енергија;
 - 73) **Рамнотежа на понуда и побарувачка на енергија** претставува задоволување на предвидените потреби на потрошувачите за енергија или енергент без воведување на мерки за ограничување на потрошувачката;
 - 74) **Регулаторна комисија за енергетика на Република Македонија или Регулаторна комисија за енергетика** е регулаторно тело основано со овој закон заради регулирање на одделни прашања во енергетскиот сектор;
 - 75) **Регулиран договор** е договор кој е предмет на одобрување од страна на Регулаторната комисија за енергетика;
 - 76) **Регулиран производител на топлинска енергија** е производител на топлинска енергија кој има обврска да обезбедува топлинска енергија за потребите на потрошувачите и системски услуги за потребите на операторот на системот за

- дистрибуција на топлинска енергија на кој што производителот е приклучен, по регулирани услови, цени и тарифи;
- 77) **Регулирана енергетска дејност** е енергетска дејност со која се обезбедува јавна услуга и се врши под услови, начин, цени и тарифи пропишани, односно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика;
 - 78) **Регулирана услуга** е јавна услуга која ја обезбедува вршител на регулирана енергетска дејност;
 - 79) **Сертификат за енергетска карактеристика на зграда** е документ кој ги содржи податоците за енергетската карактеристика на зградата, пресметани на пропишан начин, а го издава правно лице овластено за вршење на енергетска контрола;
 - 80) **Сигурност** е сигурност во снабдувањето и обезбедувањето на енергија или енергент и техничка сигурност на енергетските системи;
 - 81) **Систем за дистрибуција на електрична енергија (електродистрибутивен систем)** е енергетски систем за дистрибуција на електрична енергија преку високонапонски, среднонапонски и нисконапонски мрежи на дел од територијата на Република Македонија и кој што е поврзан на електропреносниот систем;
 - 82) **Систем за дистрибуција на природен гас (дистрибутивен систем за природен гас)** е систем за дистрибуција на природен гас преку среднопритисни и нископритисни гасоводни мрежи, на дел од територијата на Република Македонија и кој што е поврзан со систем за пренос на природен гас;
 - 83) **Систем за дистрибуција на топлинска енергија (дистрибутивен систем за топлинска енергија)** е енергетски систем за дистрибуција на топлинска енергија на подрачје или дел од подрачјето на единица на локалната самоуправа;
 - 84) **Систем за пренос на електрична енергија (електропреносен систем)** е систем за пренос на електрична енергија во Република Македонија преку високонапонска мрежа;
 - 85) **Систем за пренос на природен гас (преносен систем за природен гас)** е систем за пренос на природен гас преку мрежа од високопритисни гасоводи;
 - 86) **Системски или помошни услуги** се неопходни услуги што операторите на енергетските системи ги набавуваат заради обезбедување на сигурно и доверливо работење и управување со системите, а се дефинирани во соодветните мрежни правила;
 - 87) **Складирање на сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт** е складирање на сурова нафта, нафтени деривати, биогорива или горива за транспорт во посебни резервоари за сопствена потрошувачка, за потребите за преработка на сурова нафта и производство на нафтени деривати или горива за транспорт, како и за трговија со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива или горива за транспорт;
 - 88) **Снабдување со енергија, односно природен гас** е продажба на енергија, односно природен гас на потрошувачите и може да вклучи трговија со енергија, односно природен гас;
 - 89) **Снабдувач во краен случај со електрична енергија** е снабдувач со електрична енергија кој обезбедува јавна услуга снабдување со електрична енергија за домаќинствата и малите потрошувачи, во случаите утврдени со овој закон;
 - 90) **Снабдувач во краен случај со природен гас** е снабдувач со природен гас кој обезбедува јавна услуга снабдување со природен гас на потрошувачите приклучени на систем за природен гас, во случаите утврдени со овој закон;
 - 91) **Снабдувач со енергија, односно природен гас** е носител на лиценца кој ги снабдува потрошувачите со енергија, односно природен гас и може да врши трговија со енергија, односно природен гас;
 - 92) **Тарифа** е цена на услуга која ја обезбедуваат вршителите на регулираните енергетски дејности пренос и дистрибуција на енергија или природен гас, формирана според прописите за формирање на цени и тарифните системи;

- 93) **Тарифен систем** е пропис со кој определуваат елементите за формирање на тарифите за одделни регулирани енергетски услуги;
- 94) **Топлинска енергија** е енергија во облик на топла вода или пареа добиена во постројки за производство на топлинска енергија со користење на горива (фосилни, биомаса или биогаз), геотермални извори или сончева енергија;
- 95) **Точка на испорака на енергија или енергент** е физичка точка во која енергијата се испорачува од енергетскиот систем, вклучувајќи ги и интерконекциите со соседните енергетски системи;
- 96) **Точка на прием на енергија или енергент** е физичка точка во која енергијата се внесува во енергетскиот систем, вклучувајќи ги и интерконекциите со соседните енергетски системи;
- 97) **Транзит на електрична енергија** претставува пренесување на електрична енергија преку електропреносната мрежа при што електричната енергија не се произведува ниту пак се превзема од потрошувачите во електроенергетскиот систем на Република Македонија;
- 98) **Транспорт на сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт** е пренесување на сурова нафта, нафтени деривати, биогорива или горива за транспорт со нафтоводи, продуктоводи и други облици на транспорт, како авто или железнички цистерни и други превозни средства;
- 99) **Трговец** е лице што купува енергија или енергенти заради натамошна продажба;
- 100) **Трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати и горива за транспорт** е купување на сурова нафта, нафтени деривати и горива за транспорт заради натамошна продажба на трговци, преработувачи и потрошувачи коишто набавените стоки ги користат за вршење на нивната дејност.
- 101) **Трговија на мало со нафтени деривати и горива за транспорт** е продажба на нафтени деривати и горива за транспорт на потрошувачите;
- 102) **Трговија со енергија или енергенти** е купување на енергија или енергенти и продажба на енергија или енергенти на купувачи;
- 103) **Управување со потрошувачката на електрична енергија** е систем за следење на потрошувачката на електричната енергија и преземање соодветни мерки за подобро искористување на електричната енергија, вклучувајќи мерки за подобрување на енергетската ефикасност и/или периодот на користење на енергијата;
- 104) **Фосилни горива** се јаглен, сурова нафта, нафтени деривати и природен гас.

Член 4

- (1) Дејностите од областа на енергетиката во смисла на овој закон се:
 - 1) пренос на електрична енергија;
 - 2) организирање и управување со пазарот на електрична енергија;
 - 3) дистрибуција на електрична енергија;
 - 4) пренос на природен гас;
 - 5) дистрибуција на природен гас;
 - 6) дистрибуција на топлинска енергија;
 - 7) снабдување во краен случај со електрична енергија;
 - 8) снабдување во краен случај со природен гас;
 - 9) производство на електрична енергија;
 - 10) снабдување со електрична енергија;
 - 11) трговија со електрична енергија;
 - 12) снабдување со природен гас;
 - 13) трговија со природен гас,

- 14) производство на топлинска енергија;
 - 15) снабдување со топлинска енергија;
 - 16) преработка на сурова нафта и производство на нафтени деривати;
 - 17) производство на биогорива,
 - 18) производство на горива наменети за транспорт со намешување на фосилни и биогорива,
 - 19) транспорт на сурова нафта или нафтени деривати преку нафтоводи, односно продуктоводи;
 - 20) складирање на сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива наменети за транспорт;
 - 21) трговија со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт.
- (2) Дејностите наведени во точките 1) до 8) од ставот 1 на овој член се регулирани енергетски дејности.
 - (3) Производството на електрична енергија за потребите на снабдувачот во краен случај на електрична енергија ќе се смета за регулирана енергетска дејности.
 - (4) Производството на топлинска енергија од објекти за производство на топлинска енергија или од комбинирани постројки ќе се смета за регулирана енергетска дејноста во смисла на овој закон кога дејноста ја врши правно лице на кое му е издадена лиценца за регулирано производство на топлинска енергија во согласност со членот 112 од овој закон.

Член 5

- (1) Дејностите од членот 4 на овој закон, можат да ги вршат домашни и странски лица врз основа на лиценца издадена од страна на Регулаторната комисија за енергетика за секоја од енергетските дејности одделно, освен во случаите од ставовите (5) и (6) на членот 38. За да се стекнат со лиценца за вршење на енергетска дејност странските лица треба да бидат запишани во трговскиот регистар на Република Македонија.
- (2) По исклучок од ставот (1) на овој член, лиценца за вршење на регулирана енергетска дејност може да се издаде само на трговски друштва или јавни претпријатија регистрирани во Република Македонија.
- (3) Дејностите од членот 4 на овој закон се вршат во согласност со овој закон, другите закони и прописи, како и прописите и правилата донесени или одобрени од Регулаторната комисија за енергетика и издадените лиценци.
- (4) Правното лице кое врши една или повеќе регулирани енергетски дејности не може да врши друга енергетска дејност или друга дејност, освен ако поинаку не е уредено со овој закон.
- (5) Во случај кога правното лице врши една или повеќе регулирани енергетски дејности или една или повеќе регулирани енергетски дејности и друга енергетска дејност или друга дејност, должно е да води сметководствена евиденција за секоја регулирана енергетска дејност одделно.
- (6) Правното лице кое врши регулирана енергетска дејност е должно до Регулаторната комисија за енергетика да доставува годишни ревидирани финансиски извештаи и истите да ги објавува на својата веб страница.
- (7) Финансиските извештаи од ставот (6) на овој член се изготвуваат, доставуваат и објавуваат за секоја регулирана енергетска дејност одделно, а за нерегулираните енергетски и останати дејности, финансискиот извештај што се доставува до Регулаторната комисија за енергетика може да биде консолидиран.
- (8) Покрај финансиските извештаи од ставот (6) на овој член кои што треба да бидат изготвени со примена на меѓународните сметководствени стандарди, Регулаторната

комисија за енергетика може да пропише обврска за доставување на други извештаи, како и да ја пропише нивната форма и содржина.

- (9) По исклучок од ставот (4) на овој член правното лице кое што врши дејност снабдување со електрична енергија, односно дејност снабдување со природен гас може да врши и дејност снабдување во краен случај со електрична енергија, односно снабдување во краен случај со природен гас.

Член 6

- (1) Вршителите на регулираните енергетски дејности имаат обврски за обезбедување на јавна услуга која што е достапна на корисниците во секое време по регулирана цена и според регулирани услови за пристап и користење на услугата. Регулаторната комисија за енергетика ги пропишува или одобрува цените и условите под кои се обезбедуваат услугите.
- (2) Со услугите кои што ги даваат вршителите на регулираните енергетски дејности се обезбедува сигурна, квалитетна и непрекината испорака на енергија и енергенти на потрошувачите под еднакви услови, цени и тарифи, имајќи ја предвид потребата за подобрување на енергетската ефикасност и заштитата и унапредувањето на животната средина.
- (3) Во лиценцата за вршење на регулираната енергетска дејност ќе се наведат обемот и содржината на услугите пропишани со овој закон, подрачјето на кое се обезбедуваат јавните услуги, како и времетраењето на обврската за обезбедување јавната услуга.
- (4) Цените и тарифите од ставот (2) на овој член по кои се обезбедуваат јавните услуги треба да ги надоместат оправданите трошоци и разумен поврат на капиталот на вршителите на регулираните енергетски дејности при обезбедувањето на јавните услуги, вклучувајќи ги и трошоците за ефикасното користење на енергетските ресурси и заштита и унапредување на животната средина и природата.
- (5) Ако на вршителите на енергетски дејности што имаат обврска за обезбедување на јавна услуга им се доделува финансиска компензација, друга форма на компензација и/или ексклузивни права со цел извршување на обврските дефинирани во овој закон, тоа треба да биде изведено на транспарентен и недискриминаторен начин, во согласност со закон.
- (6) На вршителите на енергетски дејности што имаат обврска за обезбедување на јавна услуга може да им се додели државна помош во согласност со Законот за државна помош.

Член 7

- (1) Сигурноста во снабдувањето со одделен вид на енергија се обезбедува особено преку:
 - 1) постигнување на рамнотежа меѓу понудата и побарувачката на пазарот на одделен вид на енергија,
 - 2) прогноза на нивото на очекуваната идна побарувачка од одделен вид на енергија и можностите на задоволување на прогнозираните потреби во однос на расположливите енергетски извори и капацитети,
 - 3) преземање на мерки за изградба на нови енергетски капацитети,
 - 4) квалитетно и на високо ниво одржување на мрежите за пренос и дистрибуција на соодветен вид на енергија, како и
 - 5) мерки за покривање на врвните оптоварувања и мерки за справување при неможност на испорака на одделен вид на енергија.
- (2) Државните органи и вршителите на регулираните енергетски дејности во рамки на правата, обврските и надлежностите утврдени со овој закон, се должни да предлагаат и да преземаат мерки за обезбедување на сигурноста во снабдувањето со енергија, предвидени со овој закон.

- (3) Регулаторната комисија за енергетика го следи исполувањето на обврските за обезбедување на сигурност во снабдувањето од страна на вршителите на регулираните енергетски дејности и, во извештајот од членот 36 на овој закон, особено ги вклучува и податоците поврзани со:
- 1) оперативна сигурност на системите,
 - 2) петгодишниот енергетски биланс,
 - 3) можности за обезбедување на сигурно снабдување со енергија во периодот од пет до петнаесет години после годината за која се изготвува извештајот, и
 - 4) можните инвестиции во интерконективните капацитети во следните пет години.

Член 8

- (1) Снабдувачот во краен случај за електрична енергија има обврска да обезбеди снабдување на домаќинствата и малите потрошувачи заради остварување на нивното право во секое време да бидат снабдени со електрична енергија, по разумни и лесно и јасно споредливи и транспарентни цени, утврдени во согласност со прописот од членот 25 став (2) на овој закон.
- (2) Снабдувачот во краен случај за природен гас има обврска да обезбеди снабдување на потрошувачите приклучени на систем за пренос или дистрибуција на природен гас заради остварување на нивното право во секое време да бидат снабдени со природен гас, утврдени во согласност со прописот од членот 25 став (2) на овој закон.
- (3) Снабдувачите во краен случај обезбедуваат јавна услуга и се должни да обезбедат снабдување со електрична енергија или природен гас на потрошувачите од ставовите (1) и (2) на овој член кои не склучиле договор со некој од снабдувачите, или ако нивните дотогашни снабдувачи престанале да ги исполнуваат обврските од договорите за снабдување.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика, водејќи сметка да не се попречи конкуренцијата и нормалното функционирање на пазарите на електрична енергија и природен гас, ќе го утврди начинот на формирање, одобрување и контрола на цените по кои снабдувачите во краен случај за електрична енергија или природен гас вршат снабдување на потрошувачите.
- (5) Снабдувачи во краен случај со електрична енергија или природен гас ќе бидат снабдувачите за тарифните потрошувачи за подрачјата од територијата на Република Македонија за кои им се издадени лиценци за снабдување на тарифни потрошувачи со електрична енергија или природен гас пред влегување во сила на овој Закон.

II ЕНЕРГЕТСКА ПОЛИТИКА

Член 9

- (1) Енергетската политика се утврдува со Стратегијата за развој на енергетиката.
- (2) Со енергетската политика треба да се обезбеди:
 - 1) безбедно, сигурно и квалитетно снабдување на потрошувачите со сите видови енергија и енергенти,
 - 2) создавање на транспарентни и стабилни услови за конкурентен и економски функционален енергетски сектор,
 - 3) унапредување на пазарната конкурентност при обезбедување на енергетски услуги, врз основа на принципите на недискриминација и транспарентност,
 - 4) ефикасно обезбедување на услуги за потрошувачите,
 - 5) интегрирање на енергетските пазари во Република Македонија во регионалните и меѓународните енергетски пазари,

- 6) користење на енергетските извори на начин кој што обезбедува одржлив енергетски развој,
- 7) унапредување на енергетската ефикасност и поттикнување на користење на обновливи извори на енергија,
- 8) заштита на животната средина од штетните влијанија при вршење на енергетските дејности,
- 9) исполнување на обврските кои произлегуваат од ратификувани меѓународни документи и
- 10) мерки за заштита на граѓаните од енергетска сиромаштија.

Член 10

- (1) Владата на Република Македонија, по предлог на министерството ја донесува Стратегијата за развој на енергетиката.
- (2) Со Стратегијата за развој на енергетиката се утврдуваат:
 - 1) долгорочните цели за развој на одделни енергетски дејности за да се обезбеди сигурност во снабдувањето со различни видови на енергија,
 - 2) приоритети на развој,
 - 3) утврдување и користење на енергетските ресурси и капацитети од стратешка важност за државата,
 - 4) долгорочно планирање на потребите од инвестирање во производни, преносни и дистрибутивни капацитети со цел да се задоволат потребите од енергија и да се обезбеди сигурност во снабдувањето,
 - 5) извори и начин за обезбедување на потребните количества енергија,
 - 6) потребните финансиски средства за реализација на предвидените инвестиции и начинот на обезбедување на истите,
 - 7) стимулативни мерки за инвестирање во енергетски објекти во кои се користат обновливи извори на енергија,
 - 8) стимулативни мерки за зголемување на енергетската ефикасност,
 - 9) условите и начините за обезбедување на заштита на животната средина и мерки за реализација на заштитата
 - 10) исполнување на обврските од меѓународните повелби, спогодби, договори, конвенции и други документи кои ги ратификувала и кон кои пристапила Република Македонија,
 - 11) поттикнување на конкурентноста на пазарот на енергија на принципите на објективност, транспарентност и непристрасност,
 - 12) заштитата на потрошувачите на енергија,
 - 13) поврзување на енергетските системи во Република Македонија или нивни делови со енергетските системи на други земји,
 - 14) други елементи од значење за развојот на енергетскиот сектор на Република Македонија.
- (3) Стратегијата за развој на енергетиката се донесува секои пет години и се однесува за наредниот период од најмалку 20 години.
- (4) Агенцијата за енергетика на Република Македонија обезбедува поддршка за изготвувањето на Стратегијата за развој на енергетиката и во спроведувањето на енергетската политика.
- (5) Стратегијата за развој на енергетиката се објавува во „Службен весник на Република Македонија“.
- (6) Средствата за изготвување на Стратегијата за развој на енергетиката се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија и други извори.

Член 11

- (1) По предлог на министерството, Владата на Република Македонија, најдоцна една година од денот на донесување на Стратегијата за развој за енергетиката, донесува Програма за реализација на Стратегијата за развој на енергетиката за период од пет години.
- (2) Со Програмата од ставот (1) на овој член се утврдуваат: мерките, условите, начинот и динамиката на реализација на Стратегијата, како и обврските на државните органи, органите на единиците на локалната самоуправа и вршителите на енергетските дејности што имаат обврска за обезбедување на јавна услуга. Во Програмата ќе се утврдат и потребните финансиските средства за нејзина реализација, како и изворите и начинот на обезбедување на средствата.
- (3) Министерството секоја година изготвува извештај за реализација на Програмата од ставот (1) на овој член во претходната година и, најдоцна до 31 јули, извештајот го доставува до Владата на Република Македонија.

Член 12

- (1) Министерот донесува Правилник за енергетски биланси и енергетска статистика со кој се пропишува:
 - 1) содржината на енергетските биланси,
 - 2) содржината, начинот, постапката и рокот за доставување на податоците потребни за изготвување и за следење на реализацијата на енергетските биланси,
 - 3) содржината, начинот и рокот на доставување на податоците потребни за изработка на Стратегијата за развој на енергетиката и за изготвување и следење на остварувањата на Програмата за реализација на Стратегијата,
 - 4) органите на државната управа и на локалната самоуправа, носителите на лиценци за вршење на енергетски дејности, како и потрошувачите на енергија или енергенти од кои што ќе се бара да доставуваат податоци потребни за изготвување и следење на реализацијата на енергетските биланси, како и роковите за доставување на податоците.
- (2) По барање на Министерството, субјектите наведени во Правилникот за енергетски биланси и енергетска статистика се должни да доставуваат податоци за изготвување и следење на енергетскиот биланс и податоци неопходни за изработка на стратегиите, програмите и извештаите за реализација на програмите, чие што донесување е предвидено со овој закон.

Член 13

- (1) Владата на Република Македонија со енергетскиот биланс за период од пет години, како индикативен плански документ, ги определува вкупните потреби од енергија и потребите од одделните видови на енергија, како и можностите за нивното задоволување од домашно производство и од увоз.
- (2) Владата на Република Македонија, на предлог на Министерството, а по претходно мислење од Регулаторната комисија за енергетика, го донесува енергетскиот биланс до крајот на календарската година.
- (3) За потребите на Министерството, енергетскиот биланс го подготвува Агенцијата за енергетика и го доставува до Министерството најдоцна до 31 октомври.
- (4) Министерството го доставува енергетскиот биланс до Владата на Република Македонија најдоцна до 15 декември.
- (5) Енергетскиот биланс треба да содржи детален биланс за првата година од периодот, како и извештај за реализација на билансот за претходната година, а се подготвува во

согласност со Правилникот за енергетски биланси и енергетска статистика од членот 12 на овој закон.

- (6) Министерството ја следи реализацијата на деталниот биланс од ставот (5) на овој член и, во случај на недостиг од енергија, на Владата на Република Македонија и предлага мерки за поефикасно користење на расположливата енергија, дополнителен увоз, поинтензивно користење на расположливите производствени капацитети и слично.

Член 14

- (1) Владата на Република Македонија, на предлог на Министерството, со уредба подетално ќе ги утврди критериумите и условите за прогласување на кризна состојба, начинот на снабдување со одделни видови на енергија во овие услови, како и правата и обврските на носителите на лиценци за вршење на енергетски дејности согласно со Законот за управување со кризи.
- (2) Со цел да се заштитат енергетските системи и да се обезбеди сигурност во снабдувањето со соодветен вид на енергија во Република Македонија, операторите на системите за пренос и за дистрибуција на соодветен вид на енергија или енергент, во согласност со прописот од ставот (1) на овој член, се должни да изготват планови за постапување во кризни состојби и да ги достават за одобрување до министерството.
- (3) Мерките неопходни за отстранување на настанатите проблеми за заштита на енергетските пазари и енергетските системи на Република Македонија во случај на криза, треба да бидат привремени и да предизвикаат најмало можно нарушување на работењето на пазарите на енергија во Република Македонија и во регионот.
- (4) За мерките преземени во согласност со ставот (3) на овој член, Владата на Република Македонија, во согласност со обврските преземени врз основа на ратификуваните меѓународни договори, ќе ги извести соседните и другите држави кои што се, или можат да бидат засегнати од ефектите на преземените мерки, како и надлежните меѓународни институции и тела основани со ратификуваните меѓународни договори.

Член 15

- (1) Заради спроведување на социјалната заштита од енергетската сиромаштија на граѓаните, Владата на Република Македонија, на предлог на министерството надлежно за социјална заштита и министерството надлежно за работите од областа на енергетиката, донесува годишна програма за намалување на енергетската сиромаштија во која што, меѓудругото, ќе бидат предвидени: субвенционирање на потрошувачката на енергија и енергенти за одделни домаќинства, видовите на енергијата и енергенти кој што ќе биде предмет на субвенцијата, поефикасно користење на енергијата, начинот на спроведување на мерките, изворите на буџетски и други средства за финансирање на мерките и органите одговорни за реализација на мерките.

III РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Член 16

- (1) Регулацијата на прашањата поврзани со вршењето на енергетските дејности определени со овој закон го врши Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика е независна во своето работење и одлучување во рамките на надлежностите утврдени со овој закон.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика има својство на правно лице.

Член 17

- (1) Регулаторната комисија за енергетика е составена од пет члена, од кои еден е претседател.
- (2) Членовите и претседателот на Регулаторната комисија за енергетика на предлог на Владата на Република Македонија ги именува и разрешува Собранието на Република Македонија, имајќи ја предвид соодветната и правичната застапеност на припадниците на сите заедници.
- (3) Еден член на Регулаторната комисија за енергетика треба да биде експерт за правни прашања и еден член експерт за економски прашања од областа на енергетиката.
- (4) Членовите на Регулаторната комисија за енергетика, на начин и постапка утврдени со Статутот на Регулаторната комисија за енергетика, определуваат еден член за заменик на претседателот.
- (5) Функцијата член на Регулаторната комисија за енергетика се врши професионално и е неспојлива со извршување на друга јавна функција или функција во политичка партија или работно место. На членот на Регулаторната комисија за енергетика му престануваат јавната функција или функцијата во политичка партија по сила на закон на денот на неговото именување. Доколку членот на Регулаторната комисија за енергетика пред именувањето бил во работен однос, работниот однос му мирува.

Член 18

- (1) За член на Регулаторната комисија за енергетика може да биде именувано лице, државјанин на Република Македонија, кое ги исполнува следниве услови:
 - 1) да има завршено најмалку високо образование,
 - 2) да биде лице со искуство во енергетскиот сектор што се потврдува со најмалку десет години работно искуство во последните 15 години, од кои последните пет години во енергетскиот сектор во технички, правни, финансиски, советодавни, економски или академски организации или институции,
 - 3) да не бил член на надзорен или управен одбор или одбор на директори во друштво кое врши регулирана енергетска дејност, најмалку една година пред изборот за член на Регулаторната комисија за енергетика,
 - 4) да не е осудуван со правосилна пресуда за кривично дело за кое е предвидено казна затвор во времетраење од најмалку шест месеци
 - 5) да има препорака од три лица, од кои најмалку двајца се доктори на науки со најмалку петгодишно искуство во енергетиката, економијата или правото.

Член 19

- (1) Мандатот на секој член на Регулаторната комисија за енергетика изнесува пет години и ниту еден член не може да биде на таа функција повеќе од два мандата.
- (2) На членот или претседателот на Регулаторната комисија за енергетика му престанува вршењето на функцијата со истекот на мандатот за кој е именуван.
- (3) Владата на Република Македонија му доставува предлог на Собранието на Република Македонија за именување или повторно именување на член или претседателот на Регулаторната комисија за енергетика најдоцна 90 дена пред истекот на мандатот на членот или претседателот на Регулаторната комисија за енергетика.
- (4) Членот, односно претседателот на Регулаторната комисија за енергетика на кого му е истечен мандатот ќе ја врши функцијата до именувањето на нов член или претседател.

Член 20

- (1) На членот или претседателот на Регулаторната комисија за енергетика му престанува вршењето на функцијата пред истекот на мандатот, ако:
 - 1) поднесе оставка до Собранието на Република Македонија,
 - 2) кај него настане трајна или привремена неспособност за непречено вршење на функцијата подолго од шест месеца непрекинато или смрт,
 - 3) е осуден за кривично дело со правосилна судска пресуда со која е изречана казна затвор од најмалку шест месеца, или
 - 4) се стекне со услови за остварување на право на пензија.
- (2) Член на Регулаторната комисија за енергетика може да биде разрешен од вршењето на функцијата на којашто е именуван пред истекот на мандатот и доколку се утврди дека несовесно и нестручно ја врши функцијата, врши злоупотреба на службената положба или работи спротивно на закон и друг пропис.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика со заклучок за кој се изјасниле најмалку тројца од членовите на Регулаторната комисија за енергетика, утврдува дека се исполнети условите за отпочнување на постапка за престанување на функцијата во согласност со условите од ставот (2) на овој член.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика ќе го извести Собранието на Република Македонија за постоење на условите за престанок на вршењето на функцијата од ставот (1) на овој член или за заклучокот од ставот (3) овој член.
- (5) Известувањето од ставот (4) на овој член Регулаторната комисија за енергетика ќе го достави до Собранието на Република Македонија во рок од осум дена од дознавањето за исполнетост на условите од ставот (1) на овој член или од донесување на заклучокот од ставот (3) на овој член.
- (6) По добивањето на известувањето од ставот (4) на овој член, Собранието на Република Македонија констатира дека е исполнет услов од ставот (1) на овој член и донесува одлука за престанок на функцијата член на Регулаторната комисија за енергетика.
- (7) По добивањето на заклучокот од ставот (3) на овој член, Собранието на Република Македонија ќе отпочне постапка за донесување на одлука за разрешување.
- (8) По донесувањето на одлука за престанок на функцијата член на Регулаторната комисија за енергетика од ставовите (6) и (7) на овој член, Собранието на Република Македонија ќе побара од Владата на Република Македонија да достави предлог за именување на нов член на Регулаторната комисија за енергетика. Владата на Република Македонија предлогот го доставува во рок од 30 дена.

Член 21

- (1) Членовите на Регулаторната комисија за енергетика и вработените во стручната служба на Регулаторната комисија за енергетика при извршувањето на своите работни обврски и/или при одлучувањето се должни да:
 - 1) делуваат професионално, непристрасно и објективно и без влијанија од вршителите на енергетските дејности и политичките партии,
 - 2) не се раководат од лични, деловни и финансиски интереси,
 - 3) не ги злоупотребуваат овластувањата и статусот што го имаат како членови на Регулаторната комисија за енергетика или како вработени во стручната служба на Регулаторната комисија за енергетика и
 - 4) го штитат угледот на Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика ќе донесе етички кодекс со кој подетално ќе се определат правата и обврските на членовите и на вработените во стручната служба на Регулаторната комисија за енергетика во однос на должностите утврдени во ставот (1) на овој член.

Член 22

- (1) Член на Регулаторната комисија за енергетика или вработен во стручната служба на Регулаторната комисија за енергетика, како и нивен брачен другар или лице во сродство во права линија не може да биде носител или барател на лиценца, акционер, односно содружник или член во органите на управување и раководење на друштво кое е носител или барател на лиценца.
- (2) Лицата од ставот (1) на овој член, во случаи спротивни на ставот (1) на овој член, се должни да ги прекинат своите интереси со имателите или барателите на лиценца, преку продажба на акциите и уделите, односно преку повлекување од функциите и вршењето на работите од ставот (1) на овој член.
- (3) Во период од две години од денот на престанок на мандатот на членот на Регулаторната комисија за енергетика членот не може да поседува акции или удели или да се вработи во лице кое се стекнало со лиценца за време на неговиот мандат како член на Регулаторната комисија за енергетика.
- (4) Во период од една година од денот на престанок на мандатот, на членот на Регулаторната комисија за енергетика на кој му престанал мандатот има право да остварува надоместок согласно закон.

Член 23

- (1) Заради обезбедување на ефикасно, конкурентно и недискриминаторно функционирање на енергетските пазари, Регулаторната комисија за енергетика ги има следниве надлежности:
 - 1) го следи функционирањето на енергетските пазари заради обезбедување на сигурно снабдување со енергија и енергенти,
 - 2) донесува прописи и тарифни системи и донесува или одобрува методологии за формирање на тарифи за регулираните енергетски дејности,
 - 3) донесува прописи, методологии за формирање на цени и тарифни системи за испорака на одделни видови енергија и/или енергенти за тарифните потрошувачи;
 - 4) донесува одлуки за цени и тарифи врз основа на соодветните прописи, методологии и тарифни системи,
 - 5) донесува пропис за начинот на формирање на цените за нафтните деривати и за горивата за транспорт и одлуки за цените за нафтните деривати и за горивата за транспорт наведени во член 25 став (3), во согласност со обврските превземени од Република Македонија;
 - 6) на предлог на операторите на соодветните енергетски системи, ги одобрува условите и надоместоците за приклучување и пристап до соодветните преносни или дистрибутивни системи,
 - 7) донесува правила за пазарот на електрична енергија,
 - 8) по потреба бара од надлежните оператори на системите или операторот на пазарот на електрична енергија да ги променат условите, тарифите, правилата, механизмите и методологиите за приклучување, пристап, урамнотежување или користење на соодветните системи или пазар,
 - 9) одлучува по барања за изземање од обврската за овозможување на пристап на трети страни до енергетските системи,
 - 10) води регистар на повластени производители и донесува одлука за стекнување на статус на повластен производител,
 - 11) се грижи за заштита и унапредувања на правата на потрошувачите на енергија и енергенти и корисниците на енергетските системи,
 - 12) предлага мерки за поттикнување на конкуренцијата во енергетските пазари,
 - 13) ги пропишува условите, начинот и постапката и донесува одлуки за издавање, менување, пренесување, суспендирање, одземање и престанок на лиценци за

вршење на одделни дејности од областа на енергетиката и го следи извршувањето на обврските утврдени со лиценците за вршење одделни дејности од областа на енергетиката,

- 14) ги одобрува плановите за развој и изградба на преносните и дистрибутивните мрежи и го следи нивното навремено донесување и спроведување,
- 15) ги одобрува и го следи спроведувањето на програмите за усогласување на операторите на соодветните енергетски системи со кои што се обезбедува нивна целосна правна, финансиска, управувачка и функционална независност од работењето на вертикално интегрираните енергетски компании кон кои припаѓаат, како и од поврзаните енергетски претпријатија,
- 16) решава спорови кои настанале меѓу вршителите на регулираните дејности и нивните корисници, вклучувајќи ги и прекуграничните спорови,
- 17) соработува со надлежните државни органи, органите на единиците на локалната самоуправа, вршителите на енергетски дејности, корисниците на енергија и други организации и институции,
- 18) доставува предлог до надлежните органи за преземање на мерки во согласност со нивната надлежност и во постапка пропишана со закон, кон субјектите кои дејноста ја вршат спротивно на овој закон,
- 19) покренува иницијативи и предлага донесување на нови и изменување на постојните закони од областа на енергетиката и други прописи,
- 20) учествува во соодветни регионални и меѓународни организации и соработува со други регулаторни тела со цел да придонесе кон развојот на регионалните пазари на енергија, во согласност обврските превземени со ратификуваните меѓународни договори,
- 21) донесува статут, деловник и други интерни акти за својата работа и
- 22) врши други работи во согласност со овој закон.

Член 24

- (1) Заради ефикасно остварување на нејзината надлежност во поглед на функционирањето на енергетските пазари, Регулаторната комисија за енергетика ги следи особено:
 - 1) остварувањето на законски утврдените обврски на вршителите на регулираните енергетски дејности кои што се однесуваат на обезбедувањето на сигурноста во снабдувањето со електрична енергија, природен гас и топлинска енергија;
 - 2) функционирањето на енергетските пазари со цел да се обезбеди нивно унапредување, како и обезбедување на недискриминација, ефективна конкуренција, транспарентност и ефикасно функционирање на пазарите,
 - 3) примената на правилата за доделување на интерконективните капацитети и за справување со загушувањата на капацитетите на електропреносниот систем и системот за пренос на природен гас, врз основа на обврските на Република Македонија преземени со ратификуваните меѓународни договори;
 - 4) употребата на приходите остварени од справувањето со загушувањето на капацитетите на електропреносната мрежа и преносната мрежа за природен гас;
 - 5) времето што им е потребно на операторите за системите за пренос и за дистрибуција за приклучување и за поправки;
 - 6) навремено објавување на соодветни информации од страна на операторите на системите за пренос и дистрибуција за интерконекциите, за користењето на мрежата и распределбата на капацитетите на заинтересираните страни, имајќи предвид потребата дека поединечните информации треба се третираат како комерцијално доверливи;
 - 7) промените на сопственичката структура кај вршителите на енергетските дејности и предлага на надлежните државни институции преземање мерки со цел за заштита и унапредување на конкуренцијата на енергетските пазари;

- 8) примената на тарифните системи и пропишаните тарифи;
 - 9) примената на условите и тарифите за приклучување на нови производни капацитети, земајќи ги предвид трошоците и придобивките од разни технологии на обновливи извори на енергија, дистрибуираното производство и комбинираното производство на топлинска и електрична енергија;
 - 10) работењето на носителите на лиценци во врска со нивните обврски дефинирани во издадените лиценци;
 - 11) квалитетот на услугите на носителите на лиценци,
 - 12) ефективното раздвојување на сметководствената евиденција во согласност со овој закон, со цел да се избегне вкрстено субвенционирање на дејностите за производство, пренос, дистрибуција и снабдување со енергија или природен гас;
 - 13) спроведувањето на програмите за усогласување на операторите на соодветните енергетски системи со кои што се обезбедува нивна целосна правна, финансиска, управувачка и функционална независност од работењето на вертикално интегрираните енергетски компании кон кои припаѓаат како и од поврзаните енергетски компании, со цел да се обезбеди недискриминаторност, транспарентност и објективност во функционирањето на енергетските пазари.
- (2) Доколку при следењето на состојбите и функционирањето на енергетските пазари во согласност со ставот (1) на овој член Регулаторната комисија за енергетика утврди неправилност донесува одлука со која се забранува определено однесување на вршител на енергетска дејност или се наложува преземање на определени мерки, со цел да се обезбеди сигурноста во снабдувањето, ефикасно, конкурентно и недискриминаторно функционирање на енергетските пазари, како и заштитата на правата на потрошувачите и корисниците на енергетските услуги. Во одлуката ќе се наведат мерките кои што треба да бидат преземени од страна на вршителот на регулираната енергетска дејност како и роковите во кои треба да бидат преземени овие мерки и обврската за доставување на известувања за преземените мерки.
 - (3) При извршување на активностите од ставот (1) на овој член Регулаторната комисија за енергетика соработува со други надлежни државни органи и институции.
 - (4) Доколку носителите на лиценци не постапат по одлуката од ставот (2) на овој член Регулаторната комисија за енергетика ќе покрене постапка за одземање на лиценцата, или барање за поведување на прекршочна или друга постапка пред надлежен државен орган.
 - (5) Резултатите од активностите од ставот (1) на овој член се составен дел на Годишниот извештај од членот 36 на овој закон.
 - (6) Регулаторната комисија за енергетика донесува правилник за начинот и постапката за остварување на надлежностите од ставот (1) на овој член.

Член 25

- (1) Со прописите и методологиите за формирање на тарифите за услугите за регулираните енергетски дејности, Регулаторната комисија за енергетика ги уредува и начинот на пресметка, одобрување и контрола на остварувањето на приходите за вршење на регулираните енергетски дејности.
- (2) Со прописите за формирање на цените на електрична енергија или природен гас за потрошувачите што се снабдуваат преку снабдувач во краен случај Регулаторната комисија за енергетика го уредува начинот на формирањето, одобрувањето и контролата на крајната цена на електричната енергија или природен гас која што треба да ја плати потрошувачот, а во која се вклучени производната, односно набавната цена на електричната енергија или природниот гас, соодветните тарифи за користење на енергетските системи и пазари, трошоците за урамнотежување, надоместокот за услугата снабдување, како и финансиските и другите форми на компензации коишто се доделуваат заради исполнување на обврските за обезбедување на јавна услуга.

- (3) Со прописот и методологијата за формирање на цените на нафтените деривати и горивата за транспорт, Регулаторната комисија за енергетика го уредува начинот на формирањето, одобрувањето и контролата на рафинерските и малопродажните цени на моторните бензини, дизел горивата, екстралесното масло и мазутот, како и малопродажните цени на мешавините од фосилни горива и биогорива наменети за транспорт.
- (4) Прописите од ставовите (1), (2), и (3) на овој член треба да се засновани на начелата на објективност, транспарентност и недискриминаторност и со нив треба да се обезбеди:
- 1) урамнотежување на интересите на вршителите на енергетски дејности и потрошувачите,
 - 2) заштитата на потрошувачите и корисниците од злоупотреба на доминантна позиција на пазарот и неоправдано високи цени и тарифи,
 - 3) креирањето на мерки за поттикнување на ефикасно работење на вршителите на регулираните енергетски дејности,
 - 4) вршителите на соодветните енергетски дејности да ги повратат оправданите трошоците за вршење на енергетската дејност како и соодветен поврат на капиталот,
 - 5) тарифите за пренос и дистрибуција и соодветните методологии треба да овозможат со неопходните инвестиции во системите да се обезбеди одржливо функционирање на системите.
 - 6) отстранување на вкрстени субвенции меѓу групите на потрошувачи и прелевање на приходите и трошоците помеѓу вршителите на регулираните и/или нерегулираните енергетски дејности.
- (5) Во прописите од ставовите (1) и (2) на овој член ќе се утврдат објективни и недискриминаторни критериуми за проценка на оправданоста на трошоците неопходни за вршење на регулираните енергетски дејности, водејќи сметка за зголемувањето на ефикасноста на работењето на вршителите на регулираните енергетски дејности.
- (6) Со прописите за формирање на тарифата за пренос и тарифите за дистрибуција на енергија или природен гас, трошоците за набавка на енергија или природен гас за покривање на загубите во соодветниот енергетски систем се утврдуваат и се признаваат имајќи ја предвид динамиката за намалување на загубите според плановите за намалување на загубите што операторите на системите ги доставуваат за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика.
- (7) Во соодветните прописи од ставот (1) на овој член треба да се земат предвид:
- 1) приходите остварени од операторите на преносните системи по основ на прекугранични текови на електрична енергија, односно природен гас и надоместоци за справување со загушувањатата во преносните системи и тие приходи:
 - да имаат соодветен третман при определување на тарифите за користење на преносните системи или
 - да се користат за одржување или инвестирање во зголемувањето на интерконективните капацитети;
 - 2) приходите и трошоците остварени од операторите на преносните системи по основ на урамнотежување,
 - 3) трошоците за набавка на системските услуги, трошоците за покривање на одобрените загуби на енергија или природен гас и други трошоци утврдени во согласност со соодветните методологии.
- (8) Во соодветните прописи од ставот (1) на овој член што се однесуваат на користењето на електропреносниот и електродистрибутивните системи, Регулаторната комисија за енергетика, за потрошувачите приклучени на електродистрибутивните системи може да предвиди комбинирана тарифа за секое напонско ниво, во која ќе биде вградена и тарифата за користење на електропреносниот систем. При определувањето од комбинираната тарифа за користење на електропреносниот и електродистрибутивниот

систем треба да се води сметка за произведената електрична енергија од производителите на електрична енергија приклучени на електродистрибутивната мрежа.

Член 26

- (1) Со тарифните системи за пренос или дистрибуција на електрична енергија, топлинска енергија или природен гас и услугите што ги обезбедува операторот на пазарот на електрична енергија се определува начинот на утврдување на тарифите за регулираните услуги врз основа на приходите определени со примена на соодветните методологии од ставот (1) на членот 25 од овој закон.
- (2) Со тарифните системи за продажба на електрична енергија и природен гас на потрошувачите што се снабдуваат преку снабдувачите во краен случај се определуваат начинот на пресметка на цените за испорачаната електрична енергија или природен гас. Во цените за испорачаната електрична енергија или природен гас се содржани и тарифите за соодветните регулирани услуги, утврдени во согласност со тарифните системи од ставот (1) на овој член.
- (3) Тарифните системи од овој член ги донесува Регулаторната комисија за енергетика.

Член 27

- (1) Со одлуките за цените за електрична енергија или енергенти и тарифите за регулираните услуги се утврдуваат цените на електричната енергија или енергентите или регулираната услуга, во согласност со соодветните прописи за формирање на цени.
- (2) Одлуките со кои се утврдуваат цените или тарифите од ставот (1) на овој член ги донесува Регулаторната комисија за енергетика, на начин и постапка утврдени со прописите за формирање на тарифи на регулираните услуги и прописите за цени за енергија или енергенти.
- (3) Одлуките од ставот (1) на овој член, пред нивното влегување во сила, се објавуваат во „Службен весник на Република Македонија“ и на веб страницата на Регулаторната комисија за енергетика.
- (4) Правните и физичките лица се должни да се придржуваат на цените и тарифите утврдени во одлуките од ставот (3) на овој член.

Член 28

- (1) Регулаторната комисија за енергетика донесува Правилник за пазар на електрична енергија (во натамошниот текст: пазарни правила), засновани на принципите на транспарентност и недискриминација на корисниците на пазарот на електрична енергија, во согласност со членот 74 на овој закон.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика донесува упатство за условите, начинот и постапката за продажба и набавка на електрична енергија и природен гас и системски услуги од страна на вршителите на регулираните енергетски дејности, со цел да се обезбеди продажбите и набавките да бидат да спроведени на транспарентен и недискриминаторен начин и да се обезбеди рамноправен пристап на сите заинтересирани домашни и странски понудувачи.

Член 29

- (1) Регулаторната комисија за енергетика за секој вид енергија и природен гас ќе донесе одделни правила за снабдување со електрична енергија, топлинска енергија и природен гас.
- (2) Во правилата од ставот (1) на овој член поблиску се уредуваат условите и начинот на снабдување, како и меѓусебните права, обврски и одговорности на снабдувачот,

потрошувачот на соодветен вид енергија или природен гас и операторот на соодветниот систем, а особено:

- 1) условите, начинот и рокот на склучување на договорот за продажба на соодветниот вид енергија или природен гас,
 - 2) начинот на пресметка, фактурирање и наплата на испорачаната енергија или природен гас и услугите за користење на преносните, односно дистрибутивните мрежи,
 - 3) условите и начинот на обештетување на потрошувачот во случај на намалена испорака или прекин,
 - 4) потрошувачите на кои не може да им се прекине испораката и начинот на обезбедување на гаранции за намиравање на трошоците за потрошената енергија или природен гас од страна на овие корисници,
 - 5) начинот и постапката за промена на снабдувачот по избор на потрошувачот и право на корисникот без надоместок да го промени на снабдувачот,
 - 6) квалитетот на испорачаната енергија или природен гас пропишан во соодветните мрежни правила,
 - 7) квалитетот на услугите што ги обезбедува снабдувачот,
 - 8) минимални услови и начин за организациона поставеност и техничка опременост за обезбедување на комуникација со потрошувачите заради обезбедување на пропишаниот квалитет на услугите што ги обезбедува снабдувачот,
 - 9) начин и постапки за комуникација и размена на информации помеѓу снабдувачот и операторите на соодветните системи заради обезбедување на пропишаниот квалитет на енергијата или природниот гас и услугите што ги обезбедуваат операторите,
 - 10) услови и постапка за исклучување на потрошувачите од преносните, односно дистрибутивните системи во случај кога потрошувачите не ги исполнуваат обврските урдени со закон, пропис и договор,
 - 11) начинот, формата и роковите за поднесување на извештаите кои што снабдувачот е должен да ги достави до Регулаторната комисија за енергетика,
 - 12) неопходните информации што снабдувачите се должни да ги им обезбедат на потрошувачите преку соодветните сметки, како и информациите што треба да бидат јавно достапни, а се од интерес за сите потрошувачи,
 - 13) заштитата на потрошувачите.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика ќе донесе Правила за снабдување во краен случај со електрична енергија за домаќинства и мали потрошувачи и Правила за снабдување во краен случај за природен гас.
- (4) Покрај одредбите од ставот (2) од овој член, Правилата за снабдување во краен случај со електрична енергија за домаќинства и мали потрошувачи ќе содржат и одредби со кои поблиску ќе се уредат начинот и постапката според кои домаќинствата или малите потрошувачи можат да се стекнат со правото да бидат снабдувани преку снабдувачот во краен случај со електрична енергија.

Член 30

- (1) За извршувањето на работите во надлежност на Регулаторната комисија за енергетика, државните органи, органите на единиците на локалната самоуправа, како и јавните претпријатија и трговските друштва кои ги вршат дејностите од областа на енергетиката се должни да и ги дадат потребните документи, податоци и информации на нејзино барање, во рок определен од Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Документите, податоците и информациите што имаат доверлив карактер, Регулаторната комисија за енергетика ги користи и чува на начин утврден со акт согласно со прописите за заштита на податоците.

- (3) Носителите на лиценци за вршење на одделни енергетски дејности се должни да доставуваат до Регулаторната комисија за енергетика месечни, квартални, годишни и други извештаи во врска со вршењето на дејноста, на начин и услови и со содржини определени со соодветни лиценци.
- (4) Извештаите од ставот (3) на овој член се доставуваат во рок определен со лиценцата.

Член 31

- (1) Заради извршување на работите од својата надлежност Регулаторната комисија за енергетика донесува:
 - 1) правилници или правила со кои ги пропишува работите за чие што уредување е надлежна согласно овој закон,
 - 2) одлуки со кои одлучува по поединечни работи во согласност со овој закон и прописите донесени во согласност со овој закон, вклучително и одлуки со кои на вршителите на регулираните енергетски дејности им наредува или им забранува определно однесување со цел да се обезбеди сигурност во снабдувањето со енергија или енергенти и ефикасна конкуренција на одделните енергетски пазари,
 - 3) упатства со кои на вршителите на регулираните енергетски дејности им укажува на најдобрите практики за извршување на нивните законски утврдени права и обврски, особено во врска со обезбедувањето на јавната услуга, сигурноста во снабдувањето, заштитата на потрошувачите и корисниците на јавната услуга, како и зголемувањето на ефикасноста во нивното работење, и,
 - 4) решенија со кои одлучува за други прашања од својата надлежност и прашања за своето внатрешно работење.
- (2) Во постапката за донесување на одлуки, Регулаторната комисија за енергетика го применува Законот за општата управна постапка, освен во случаи кога со овој закон не е предвидена поинаква постапка.
- (3) Актите на Регулаторната комисија за енергетика од ставот (1) точка 1) и 2), се објавуваат во „Службен весник на Република Македонија“.
- (4) Актите на Регулаторната комисија за енергетика од ставот (1) точки 1), 2) и 3) се објавуваат на веб страницата на Регулаторната комисија за енергетика.

Член 32

- (1) Против поединечните акти на Регулаторната комисија за енергетика може да се поднесе жалба до Комисијата за решавање на жалби во областа на енергетиката (во натамошниот текст: Комисијата за жалби), најдоцна 15 дена по објавувањето на актот на Регулаторната комисија за енергетика. Жалбата не го одлага извршувањето на одлуката на Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Комисијата за жалби е составена од три члена и нивни заменици. Претседателот на комисијата за жалби се избира од редот на членовите на Комисијата.
- (3) Претседателот и членовите на Комисијата за жалби и нивните заменици, на предлог на Комисијата за прашања на изборите и именувањата на Собранието на Република Македонија ги именува и разрешува Собранието на Република Македонија.
- (4) За член на Комисијата за жалби и негов заменик, може да биде именувано лице со најмалку завршено високо образование и со искуство од најмалку десет години во областа на енергетиката.
- (5) Мандатот на секој член на Комисијата за жалби и на нивните заменици, изнесува пет години и ниту еден член не може да биде на таа функција повеќе од два мандата.
- (6) Ако на член на Комисијата за жалби, односно негов заменик, му престане членството пред истекот на неговиот мандат, на предлог на надлежното тело на Собранието,

Собранието на Република Македонија именува нов член, односно заменик за остатокот на мандатот.

- (7) Престанок на функцијата член на Комисијата за жалби, односно на негов заменик, пред истекот на неговиот мандат, настанува под исти услови и на ист начин, како и на член на Регулаторната комисија за енергетика утврдено со овој закон.
- (8) Комисијата за жалби одлуките ги донесува со мнозинство гласови од вкупниот број членови. При донесувањето на одлуките од Комисијата за жалби се иззема членот кој има личен интерес во врска со одлуката по жалбата и се заменува со еден од замениците. Се смета дека членот, односно неговиот заменик, има личен интерес ако тој, неговиот брачен другар или лице во сродство од права линија се акционери, односно содружници или вработени во друштвата, инволвирани во предметот по кој се води жалбената постапка.
- (9) Комисијата за жалби одлуките ги донесува во рок од најмногу 60 дена од денот на поднесувањето на жалбата.
- (10) На членовите на Комисијата за жалби им следува месечен надомест за извршената работа кој го определува Комисијата за прашања на изборите и именувањата на Собранието на Република Македонија, а се исплаќа од Буџетот на Република Македонија.
- (11) Административните работи на Комисијата за жалби ги вршат стручните служби на Собранието на Република Македонија.

Член 33

- (1) Седниците на Регулаторната комисија за енергетика се јавни.
- (2) Во случаите кога на седницата на Регулаторната комисија за енергетика има потреба од изнесување на доверливи информации и деловни тајни, Регулаторната комисија за енергетика може да одлучи седницата да биде затворена за јавност.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика донесува правилници и одлуки со мнозинство на гласови од вкупниот број на членови, освен ако со деловникот за работа за одделни правилници, односно одлуки не е утврдено дека е потребно поинакво мнозинство.
- (4) Секој член на Регулаторната комисија за енергетика има право писмено да ги образложи причините за своето гласање при донесување на правилник, односно одлука и да побара образложението да биде објавено на веб страницата на Регулаторната комисија за енергетика.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика ги пропишува начинот и постапката за запознавање на јавноста со својата работа и со донесените правилници, односно одлуки.

Член 34

- (1) Учеството на заинтересираните субјекти и јавноста во постапката за одлучување на Регулаторната комисија за енергетика, се остварува преку присуство на подготвителни седници и на друг начин пропишан од Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика е должна да ги повика на подготвителна седница заинтересираните субјекти, особено во постапките за:
 - 1) донесување прописи за формирање на цени на одделни видови енергија и енергенти и тарифи за услуги во врска со вршењето на одделни енергетски дејности,
 - 2) одобрување правила изготвени од носителите на лиценци,
 - 3) донесување тарифни системи за електрична енергија и природен гас,

- 4) донесување одлуки за цени на одделни видови енергија или енергенти и тарифи, во согласност со прописите за формирање на цени и тарифните системи на одделни видови енергија, услуги во врска со вршењето на одделни енергетски дејности и
 - 5) донесување одлуки за издавање, менување, пренесување, престанок, суспендирање и одземање на лиценци за вршење енергетска дејност.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика ја пропишува постапката и начинот на свикување и одржување на подготвителните седници од ставот (1) на овој член, како и другите начини за учество на заинтересираните субјекти и јавноста во постапката за одлучување.

Член 35

- (1) Работењето на Регулаторната комисија за енергетика се финансира од сопствени извори на средства обезбедени преку наплата за издадени лиценци и преку наплата на годишен надоместок од носителите на лиценци за вршење на енергетски дејности.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика секоја година најдоцна до 1 октомври, до Собранието на Република Македонија поднесува за усвојување предлог финансиски план на Регулаторната комисија за енергетика за следната календарска година. Во предлог финансискиот план се содржани сите планирани приходи и трошоци на Регулаторната комисија за енергетика, вклучувајќи ги и платите на членовите и на вработените на Регулаторната комисија за енергетика.
- (3) Собранието на Република Македонија го усвојува предлог финансискиот план и со одлука го утврдува процентот на зафаќање од вкупниот годишен приход на носителите на лиценци. Процентот на зафаќање од вкупниот приход не може да биде повисок од 0,1%.
- (4) Годишниот надоместок од ставот (1) се пресметува врз основа на процентот од ставот (3) на овој член утврден од страна на Собранието на Република Македонија и вкупниот приход на носителите на лиценци остварен во годината која што и претходи на годината во која се доставува предлог финансискиот план.
- (5) Носителите на лиценци го уплаќаат годишниот надоместок од ставот (1) на овој член на сметката на Регулаторната комисија за енергетика во два еднакви дела и тоа првиот дел најдоцна до 30 април, а вториот дел најдоцна до 30 септември, во годината за која се однесува финансискиот план од ставот (3) на овој член.
- (6) Доколку во една календарска година остварените приходи на Регулаторната комисија за енергетика се поголеми од реализираните расходи, за износот на разликата ќе се намалат планираните приходи во следниот предлог финансиски план.

Член 36

- (1) Секоја година, најдоцна до 31 март, Регулаторната комисија за енергетика до Собранието на Република Македонија доставува за усвојување Годишен извештај за својата работа во претходната година. Годишниот извештај содржи детални информации за активностите од членовите 23 и 24 на овој закон, како и детални информации за материјално-финансиското работење на Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Годишниот извештај од ставот (1) на овој член се објавува на веб страницата на Регулаторната комисија за енергетика, а резиме на извештајот се објавува во едно од јавните гласила.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика го доставува годишниот извештај од ставот (1) на овој член до Владата на Република Македонија и до Министерството заради запознавање.

- (4) По барање на Владата на Република Македонија и министерот, Регулаторната комисија за енергетика доставува и други потребни извештаи и информации од областа на своето работење.

Член 37

- (1) Регулаторната комисија за енергетика одлучува по споровите покренати од корисниците на системите или пазарите против соодветните носители на лиценци во врска со вршењето на регулираните енергетски дејности и споровите во врска со примената на пропишаните услови, методологии или тарифи за приклучување, пристап, урамнотежување и користење на соодветните системи или пазари и доделување на соодветните интерконективни капацитети, кога барањето за интерконективен капацитет е одбиено од оператор на преносен систем од Република Македонија.
- (2) Во постапката од ставот (1) на овој член Регулаторната комисија за енергетика е должна да ја донесе одлуката во што е можно покус рок, но не подоцна од два месеци од денот на покренување на спорот.
- (3) Рокот од ставот (2) на овој член може да биде продолжен за уште најмногу два месеци по барање на Регулаторната комисија за енергетика заради прибирање на дополнителни информации поврзани со донесувањето на одлуката или за друг временски период доколку за тоа се согласат засегнатите страни.
- (4) Одлуката на Регулаторната комисија за енергетика е конечна. Против одлуката на Регулаторната комисија за енергетика може да се поднесе тужба пред надлежен суд. Тужбата поднесена против одлуката на Регулаторната комисија за енергетика не го одлага нејзиното извршување.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика ќе донесе правилник за начинот, условите и постапката за одлучување по споровите од овој член и висината на оправданите надоместоци за трошоците настанати во постапката, водејќи сметка надоместоците да не преставуваат прекумерен товар за домаќинствата и малите потрошувачи на енергија или природен гас.

IV ЛИЦЕНЦИ

Член 38

- (1) Вршителите на дејностите од членот 4 на овој закон не можат да отпочнат со вршењето на дејноста без да им биде издадена лиценца од Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Лиценца не е потребна за:
- 1) производство на електрична или топлинска енергија наменето за сопствена потрошувачка, при што не се користи соодветниот енергетски систем,
 - 2) пренесување на електрична енергија или природен гас преку директни водови,
 - 3) складирање на сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт за сопствени потреби,
 - 4) трговија на мало со нафтени деривати и горива за транспорт и
 - 5) трговија на мало со течен нафтен гас во садови под притисок.
- (3) Лиценцата се издава за период од три до 35 години во зависност од видот на енергетската дејност, видот и обемот на обврската за обезбедување на јавна услуга во вршењето на енергетската дејност, обемот на средствата потребни за извршување на енергетската дејност, времетраењето на правото за користење на соодветниот енергетски ресурс, како и барањето на вршителот на енергетската дејност.
- (4) Лиценцата престанува со истекот на периодот за кој е издадена, со одземање или по барање на носителот на лиценцата.

- (5) На едно лице може да му се издаде една лиценца за вршење на две или повеќе енергетски дејности во следните случаи:
- 1) производство на топлинска и електрична енергија во постројки за комбинирано производство на топлинска и електрична енергија и
 - 2) производство, дистрибуција и снабдување со топлинска енергија добиена од геотермални извори.
- (6) На исто лице по негово барање може да му се издадат повеќе лиценци за вршење на иста енергетска дејност кога дејноста ја врши преку енергетски објекти кои претставуваат засебна техничко-технолошка целина.
- (7) Органите на државната управа кои во рамките на своите надлежности утврдени со закон вршат инспекциски надзор над работењето во енергетските дејности за кои е потребна лиценца, по барање од Регулаторната комисија за енергетика, да достават информации кои се од значење за издавање или одземање на лиценцата, вклучувајќи и информации за тековното работење на носителот на лиценцата.

Член 39

- (1) Лиценцата не може да се пренесе на друго лице.
- (2) По исклучок од ставот (1) на овој член Регулаторната комисија за енергетика може да донесе одлука за пренос на издадената лиценца на друго лице, во случај кога:
- 1) енергетската дејност за која е издадена лиценцата се врши врз основа на концесија за користење на природно добро или врз основа на концесија на градба на енергетски објект, а концедентот во согласност со овој или друг закон донесол одлука за пренесување на концесијата, или
 - 2) постројката за производство на електрична или топлинска енергија е во состав на објект кој што не е енергетски и истата не може да биде одвоена од него, а неенергетскиот објект го променил сопственикот,
 - 3) тоа е определено со овој закон.
- (3) Кон барањето за пренос на лиценцата, новиот вршител на енергетската дејност е должен да ја достави соодветната одлука на концедентот од ставот (2) точка 1), односно договорот за купородажба на објектот од ставот (2) точка 2) на овој член.

Член 40

- (1) Инвеститорот може да побара да му се издаде лиценца и пред отпочнување со работа на енергетскиот објект, односно систем, ако:
- 1) за енергетскиот објект, односно систем е издадено овластување за изградба во согласност со овој закон, или
 - 2) е издадено одобрение за градење на објектот, во случај кога за изградбата на објектот не е потребно овластување за изградба на енергетски објект, или
 - 3) инвеститорот се стекнал со право на градење на објектот врз основа на спороведена постапка по јавен повик за изградба на објекти за производство на електрична енергија или комбинирано производство на електрична и топлинска енергија или производство на топлинска енергија, или
 - 4) инвеститорот се стекнал со право на градење на објектот, односно системот врз основа на концесија за користење на природно добро, односно изградба на систем и вршење дејност.
- (2) Лиценцата од ставот (1) на овој член ќе влезе во сила откако инвеститорот ќе достави до Регулаторната комисија за енергетика одобрение за употреба на објектот, односно системот, како и останатите документи со кои ќе потврди дека се исполнети пропишаните услови за влегување на лиценцата во сила.

Член 41

- (1) По барање на инвеститорот, Регулаторната комисија за енергетика, во рок од седум дена од денот на приемот на барањето, ќе му издаде привремена лиценца за работа на енергетскиот објект за кој е издадена лиценца според членот 40 од овој закон. Кон барањето инвеститорот треба да приложи решение за пробна работа од членот 159 на овој закон.
- (2) Привремената лиценца, покрај податоците за носителот на привремената лиценца, ги содржи и податоците од решението за пробна работа.
- (3) Привремената лиценца на енергетскиот објект ќе важи за периодот определен со решението за пробна работа.
- (4) Инвеститорот може да побара продолжување на привремената лиценца за период за кој што е издадено решението за пробна работа, но не покосо од три месеци. Кон барањето за продолжување на лиценцата инвеститорот е должен да достави решение за ставање во употреба на техничката опрема, издадено во согласност со законот со кој се уредува начинот на вршење на техничка инспекција при користење на техничка опрема.
- (5) Носителот на привремената лиценца за времетраењето на привремената лиценца ги има сите права и обврски како да е носител на лиценца.

Член 42

- (1) Регулаторната комисија за енергетика донесува правилник за лиценци со кој поблиску се пропишуваат:
 - 1) условите, начинот и постапката за издавање, менување, продолжување, пренесување, суспендирање, одземање и престанување на важноста на лиценцата и на привремената лиценца за пробна работа на енергетскиот објект,
 - 2) условите што треба да бидат исполнети од носителите на лиценци за вршење на регулирани енергетски дејности во поглед на кадровската екипираност и техничката опременост,
 - 3) времетраењето на лиценцата и на привремената лиценца,
 - 4) обрасците што се употребуваат во постапката за издавање, менување, продолжување, пренесување, суспендирање и одземање на лиценцата,
 - 5) формата и содржината на лиценцата и на привремената лиценца за пробна работа,
 - 6) следењето и контролата на исполнувањето на обврските содржани во лиценцата и другите обврски што произлегуваат од овој закон и подзаконските акти донесени врз основа на овој закон,
 - 7) износот на трошоците за постапката на издавање, пренесување, суспендирање, менување, продолжување и одземање на лиценцата.

Член 43

- (1) Лиценцата, во зависност од видот на енергетската дејност, особено содржи:
 - 1) податоци за субјектот на кој му се издава лиценца,
 - 2) видот на енергетската дејност којашто ќе се врши, подрачјето на кое ќе се врши дејноста, како и објектот и/или објектите каде што ќе се врши дејноста со технички карактеристики на објектите и постројките,
 - 3) почетокот на вршење на енергетската дејност и рокот на важење на лиценцата,
 - 4) услови и начин за извршување на пропишаните обврски при вршењето на соодветната енергетска дејност,

- 5) услови, начин и постапка за доставување на извештаи и други податоци за финансиското и деловното работење, статусните промени, како и за начинот на извршување на дејноста,
- 6) услови, начин и постапка за менување, продолжување, суспендирање и одземање на лиценцата и
- 7) услови и начин на вршење на регулираната енергетска дејност и остварувањето на обврската за обезбедување на јавна услуга во случај кога е отпочната постапка за престанување на важењето на лиценцата по барање на носителот на лиценцата, или кога е отпочната постапка за одземање на лиценцата.

Член 44

- (1) Лиценцата може да се менува по барање на носителот на лиценцата, ако промената не е во спротивност со закон и друг пропис.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика ќе поведе постапка за менување на лиценцата по службена должност ако настане промена на законите и другите прописи со кои се уредува вршењето на енергетската дејност за која е издадена лиценцата.

Член 45

- (1) Лиценцата може да се продолжи по писмено барање на носителот на лиценцата кое што се доставува до Регулаторната комисија за енергетика најдоцна 60 дена пред истекот на рокот на важење на лиценцата.
- (2) Носителот на лиценцата за вршење на регулирана енергетска дејност е должен, една година пред истекот на рокот на важење на лиценцата, да ја извести Регулаторната комисија за енергетика за тоа дали ќе бара продолжување на лиценцата.

Член 46

- (1) Носителот на лиценца за вршење на регулирана енергетска дејност не може да престане да ја исполнува обврската за обезбедување на јавната услуга кон поединечен корисник на јавната услуга, освен во случај кога корисникот на јавната услуга:
 - 1) не ги исполнува своите обврски утврдени со закон или друг прописи, како и обврските од договорите за користење на соодветните системи и/или снабдување со енергија, односно енергент, или
 - 2) со начинот на користење јавната услуга може да предизвика загрозување на животот и здравјето на луѓето, животната средина и природата и имотот или го попречува обезбедувањето на јавната услуга на други корисници.

Член 47

- (1) Носителот на лиценца за вршење на регулирана енергетска дејност не може без претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика привремено да прекине со вршењето на дејноста за која е издадена лиценцата.
- (2) По исклучок од ставот (1) на овој член, носителот на лиценца за вршење на регулирана енергетска дејност може привремено да прекине со вршењето на дејноста без претходна дозвола од Регулаторната комисија за енергетика ако:
 - 1) со вршењето на дејноста може да настане или настанала опасност по животот и здравјето на луѓето, животната средина и природата и имотот, за функционирање на енергетските објекти или системи, или
 - 2) дејноста не може да се извршува поради виша сила.
- (3) За случаите од ставот (2) на овој член, носителот на лиценцата најдоцна во рок од осум часа по прекинет на вршењето на дејноста е должен да побара од Регулаторната

комисија за енергетика одобрување за привременото прекинување на вршењето на дејноста.

- (4) Одредбите од овој член не се однесуваат на случаите кога вршителот на регулираната енергетска дејност треба делумно да прекине со вршење на дејноста поради одржување, надградба и изградба на мрежите и/или постројките.

Член 48

- (1) Регулаторната комисија за енергетика може да донесе одлука за суспендирање на лиценцата ако на носителот на лиценцата надлежен инспекциски или друг државен орган со решение му изрекол мерка за забрана за вршење на енергетска дејност за определен период.
- (2) Во одлуката од ставот (1) на овој член ќе се наведат мерките кои што треба да бидат преземени од носителот на лиценцата неопходни за обезбедување на потребното ниво на јавната услуга во периодот во кој е суспендирана лиценцата.
- (3) Суспендирањето на лиценцата е за периодот за кој е изречена мерката забрана за вршење на енергетска дејност.
- (4) Против одлуката за суспендирање на лиценцата од ставот (1) на овој член, носителот на лиценцата има право на жалба до Комисијата за жалби, во согласност со членот 32 од овој закон.

Член 49

- (1) Лиценцата може да се одземе ако носителот на лиценцата:
 - 1) не започне со вршење на регулираната енергетска дејност за која што е издадена лиценцата во рокот определен со лиценцата,
 - 2) не ја врши дејноста за која е издадена лиценцата на начин и под услови пропишани со овој и друг закон и други прописи,
 - 3) во своето работење не се придржува кон одлуките и не ги извршува поединечните акти донесени од Регулаторната комисија за енергетика,
 - 4) во определен рок не постапи по барањето на надлежните органи за отстранување на недостатоците во работењето кои довеле или би можеле да доведат до престанување на обезбедувањето на јавната услуга на начин пропишан со закон, или до намалување на квалитетот, континуитетот, безбедноста или сигурноста во обезбедувањето на јавната услуга,
 - 5) престанал да ги исполнува условите за вршење на енергетската дејност за која е издадена лиценцата, или
 - 6) на поинаков начин извршил битна повреда на обврските утврдени со лиценцата,
- (2) Одземањето на лиценцата се врши со одлука на Регулаторната комисија за енергетика во која се наведуваат причините за одземање на лиценцата и правата на носителот на лиценцата по донесената одлука.
- (3) Најдоцна во рок од осум дена по дознавањето дека постои некоја од причините од ставот (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика писмено ќе го извести носителот на лиценцата за постоење на услови за отпочнување на постапката за одземање на лиценцата, повикувајќи го да се произнесе околу причините за одземање на лиценцата во рок од 15 дена од добивањето на известувањето.
- (4) По истекот на рокот од 15 дена, Регулаторната комисија за енергетика може да донесе одлука за отпочнување на постапката за одземање на лиценцата, земајќи го предвид произнесувањето на носителот на лиценцата. Ако носителот на лиценцата не се произнел околу причините во тој рок, Регулаторната комисија за енергетика ќе донесе одлука за отпочнување на постапката за одземање на лиценцата.

- (5) Во одлуката од ставот (4) меѓудругото се утврдуваат постапките, мерките и активностите кои што носителот на лиценцата е должен да ги преземе заради отстранување на причините поради кои е отпочната постапката за одземање на лиценцата, поединечните рокови за нивно исполнување, како и крајниот рок за отстранување на причините, кој што не може да биде подолг од шест месеци.
- (6) Во одлуката од ставот (4) се определува и обврската за носителот на лиценцата редовно да ја известува Регулаторната комисија за енергетика околу начинот на спроведување на постапките, мерките и активностите за отстранување на причините за отпочнување на постапката за одземање на лиценцата во роковите утврдени со одлуката.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика одлуката од ставот (4) ја објавува во јавните гласила и на својата веб страница.
- (8) По приемот на одлуката од ставот (4) носителот на лиценцата ќе пристапи кон спроведување на постапките, мерките и активностите за отстранување на причините поради кои е отпочната постапката за одземање на лиценцата во роковите утврдени во одлуката, вклучително и во шестмесечниот краен рок.
- (9) Против одлуката за отпочнување на постапка за одземање на лиценцата носителот на лиценцата има право на жалба до Комисијата за жалби, во согласност со членот 32 од овој закон.
- (10) Ако носителот на лиценцата не ги исполни обврските во крајниот рок определен со одлуката за отпочнување на постапката за одземање на лиценцата, Регулаторната комисија за енергетика, најдоцна 30 дена од истекот на крајниот рок, ќе донесе одлука за одземање на лиценцата.
- (11) Против одлуката на Регулаторната комисија за енергетика за одземање на лиценцата од ставот (10) на овој член носителот на лиценцата има право на жалба до Комисијата за жалби, во согласност со членот 32 од овој закон.

V ИЗГРАДБА НА НОВИ ЕНЕРГЕТСКИ ОБЈЕКТИ

V.1 Изградба на нови објекти за производство на енергија

Член 50

- (1) Нови објекти за производство на електрична енергија, комбинирано производство на електрична и топлинска енергија или производство на топлинска енергија можат да се градат ако за тоа е издадено овластување за изградба на нови објекти за производство на електрична и/или топлинска енергија, во согласност со овој закон.
- (2) Овластување од ставот (1) на овој член е потребно и во случај на зголемување на инсталираната моќност на постојните енергетски објекти.
- (3) Овластување не е потребно ако:
 - 1) производниот енергетски објект е со вкупна инсталирана електрична и/или топлинска моќност помала или еднаква на 10 MW,
 - 2) со проширувањето на производниот енергетски објект вкупната инсталирана електрична и/или топлинска моќност се зголемува за најмногу 10 MW,
 - 3) произведената енергија во енергетскиот објект ќе се користи исклучиво за сопствени потреби.
- (4) Овластување за изградба на енергетски објекти од ставот (1) на овој член не е потребно ако вршењето на енергетската дејност производство на соодветниот вид енергија е условено со обезбедување на концесија за користење на природно добро. Условите за изградба на соодветниот енергетски објект се утврдуваат во концесискиот договор.

- (5) Изградбата на нови или проширувањето на постојните објекти за производство на електрична и/или топлинска енергија се врши во согласност со законите и другите прописи со кои се уредува градењето.
- (6) Одлуката за овластување за изградба на нови или проширување на постојни објекти за производство на електрична енергија или комбинирано производство на електрична и топлинска енергија ја донесува Владата на Република Македонија.
- (7) Одлуката за овластување за изградба на нови или проширување на постојни објекти за производство на топлинска енергија ја донесува советот на единицата на локалната самоуправа.
- (8) Заради заштита и унапредување на животната средина постројките за производство на електрична енергија од обновливи извори на енергија, како и од високоефикасните комбинирани постројки што ги исполнуваат условите пропишани согласно членот 151 од овој закон се објекти од јавен интерес.

Член 51

- (1) Постапката за издавање на овластување за изградба или проширување на објекти за производство на електрична енергија, комбинирано производство на електрична и топлинска енергија или производство на топлинска енергија ќе биде заснована на начелата за објективност, транспарентност и недискриминација.
- (2) Овластувањата ќе се издаваат според критериуми што се однесуваат на:
 - 1) сигурност во снабдувањето со соодветен вид на енергија,
 - 2) безбедност и сигурност на енергетскиот систем, објектите и соодветната опрема,
 - 3) заштита на јавното здравје и сигурност,
 - 4) заштита на животната средина,
 - 5) користење на земјиштето и локациите,
 - 6) користење на јавното земјиште,
 - 7) енергетска ефикасност,
 - 8) видот на примарната енергија,
 - 9) специфични карактеристики за подносителот на барањето за неговата техничка, финансиска и економска способност.

Член 52

- (1) За издавање на овластување за изградба на нови или реконструкција на производните објекти наведени во членот 50 став (6) од овој закон заинтересираните домашни и странски инвеститори до Владата на Република Македонија поднесуваат барање за издавање на овластување, а за производните објекти наведени во членот 50 став (7) до единицата на локална самоуправа.
- (2) Владата на Република Македонија во рок од осум дена од денот на приемот на барањето, ќе го објави барањето во „Службен весник на Република Македонија“ и истото ќе го достави до Министерството.
- (3) Градоначалникот на единицата на локалната самоуправа, во рок од осум дена од денот на приемот на барањето, ќе го објави барањето во службено гласило на единицата на локалната самоуправа.
- (4) Министерот поблиску ги пропишува формата и содржината на барањето за овластување за изградба или реконструкција на објекти.

Член 53

- (1) Покрај барањето за овластување, подносителот е должен да ја достави и следнава документација:

- 1) идеен проект и економска анализа;
- 2) согласност за приклучување на преносниот или дистрибутивен систем за електрична енергија во согласност со соодветните мрежни правила и/или согласност за приклучување на преносниот или дистрибутивниот систем за природен гас во случаите кога примарното гориво е природен гас,
- 3) мислење за еколошката студија или елаборатот за оценка на влијанието врз животната средина, доколку во согласност со закон за објектот е потребна еколошка студија или елаборат,
- 4) извод од постојната планска документација, односно извод од државна урбанистичка планска документација или извод од локална урбанистичка планска документација,
- 5) финансиска конструкција за планираниот објект,
- 6) изјава од реномирана финансиска институција или банка за нејзината намера на лицето да му овозможи кредитна линија за реализација на проектот, доколку за реализација на проектот се предвидува користење на кредит,
- 7) за финансиската способност на барателот да за обезбедување на сопственото учество во финансирањето на објектот,
- 8) референци на барателот и можните партнери поврзани со реализацијата на проекти од овој вид,
- 9) документите од регистрацијата на барателот,
- 10) документи од надлежен орган дека барателот не е во постапка за стечај или ликвидација,
- 11) документи од надлежен орган дека против барателот не се води кривична или прекршочна постапка во врска со неговата професионална дејност и
- 12) изјава од барателот за веродостојноста на податоците.

Член 54

- (1) Постапката за издавање на овластување за изградба или реконструкција на објектите ја спроведува Комисија за спроведување на постапка за доделување на овластувања за објекти наведени во членот 50 став (6) од овој закон што ја формира министерот.
- (2) Комисијата од ставот (1) на овој член е составена од 9 члена, од кои два од Министерството и по еден претставник од министерствата надлежни за градежништво, финансии, за заштита на животна средина и за земјоделие, Агенцијата за енергетика и од операторот на електропреносниот систем. Останатите членови на Комисијата се именуваат од други институции или независни експерти. За претседател на Комисијата ќе биде назначен еден од претставниците на Министерството. Мандатот на членовите на Комисијата изнесува четири години. На членовите на Комисијата им следува надоместок за извршената работа кој што го определува Владата на Република Македонија, а средствата се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија.
- (3) Постапката за издавање на овластување за изградба на производни објекти наведени во членот 50 став (7) на овој закон ја спроведува Комисија што ја формира градоначалникот на единицата на локалната самоуправа, составена од пет члена. Мандатот на членовите на Комисијата изнесува четири години. На членовите на Комисијата им следува надоместок за извршената работа што ќе биде определен од советот, а средствата се обезбедуваат од средствата на Буџетот на единицата на локалната самоуправа.
- (4) Претседателот и членовите на Комисиите од ставовите (1) и (3) на овој член се должни да ја почитуваат постапката и роковите за спроведување на постапката, утврдени со овој и други закони.
- (5) Комисиите од ставовите (1) и (3) донесуваат деловник за својата работа.

Член 55

- (1) Ако Комисијата од ставот (1), односно ставот (3) од членот 54 на овој закон утврди дека барањето за овластување не е целосно, во рок не подолг од 15 дена од денот на објавување на барањето во „Службен весник на Република Македонија“, ќе му предложи на Министерството, односно на градоначалникот да го задолжи подносителот за да ја комплетира пропишаната документација според членот 53 на овој закон.
- (2) Министерот, односно градоначалникот во рок од најмногу седум дена со заклучок ќе го задолжи барателот на овластувањето да ја комплетира документацијата во рок што не може да биде покус од 15 дена од денот на приемот на заклучокот.
- (3) Ако подносителот на барањето не ја комплетира документацијата во рокот определен со заклучокот од ставот (2) на овој член, Владата на Република Македонија на предлог на министерот, односно Советот на единицата на локалната самоуправа на предлог на градоначалникот, ќе донесе одлука за запирање на постапката.
- (4) Против одлуката од ставот (3) на овој член подносителот на барањето може да заведе управен спор.

Член 56

- (1) Владата на Република Македонија, на предлог на министерот, во рок од 60 дена од денот на приемот на барањето, ќе донесе одлука за издавање или одбивање на барањето за издавање на овластување за изградба на нови или реконструкција на постојни објекти за производство на електрична енергија или комбинирано производство на електрична и топлинска енергија. Владата на Република Македонија пред донесување на одлуката ќе побара мислење од Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Владата на Република Македонија ќе донесе одлука со образложение за одбивање на барањето за издавање на овластување доколку е исполнет некој од следните услови:
 - 1) има негативно мислење за еколошката студија, односно елаборатот за оценка на влијанието врз животната средина,
 - 2) во постојната планска документација не е предвидена изградба на производни енергетски објекти кога барањето се однесува за нов објект за производство на електрична и/или топлинска енергија,
 - 3) ако барателот не докаже дека може да го обезбеди финансирањето на изградбата на објектот
- (3) Одлуката за издавање на овластување од ставот (1) на овој член се објавува во „Службен весник на Република Македонија“.
- (4) Советот на единицата на локалната самоуправа, на предлог на градоначалникот, во рок од 60 дена од денот на приемот на барањето ќе донесе одлука за издавање или одбивање на барањето за издавање на овластување за изградба на нови или реконструкција на постојни објекти за производство на топлинска енергија.
- (5) Советот на единицата на локалната самоуправа ќе донесе одлука со образложение за одбивање на барањето за издавање на овластување ако е исполнет некој од условите наведени во ставот (2) на овој член.
- (6) Одлуката за издавање на овластување од ставот (4) на овој член се објавува во службеното гласило на единицата на локална самоуправа.
- (7) Против одлуките од ставовите (1) и (4) на овој член може да се поднесе тужба до надлежен суд.

Член 57

- (1) Со овластувањето за изградба на нови или реконструкција на постојни објекти за производство на електрична енергија, комбинирано производство на електрична и топлинска енергија или производство на топлинска енергија особено се утврдува:
 - 1) видот, карактеристиките, инсталираната моќност и очекуваното годишно производство на енергија, видот и количината на примарното гориво,
 - 2) локацијата на објектот во согласност со соодветната урбанистичко-планската документација,
 - 3) рокот на важност на овластувањето,
 - 4) постапување со објектот по престанување на неговата работа,
 - 5) начин на употреба на јавната инфраструктура,
 - 6) услови кои треба да се исполнат за заштитата на животната средина во согласност со закон,
 - 7) услови во врска со ефикасноста на работењето на објектот, како и
 - 8) други услови во врска со изградбата на објектот.

Член 58

- (1) Рокот на важноста на овластувањето од членот 57 на овој закон е три години од денот на влегување во сила.
- (2) Овластувањето за изградба или реконструкција на енергетски објект престанува да важи доколку носителот на овластувањето не обезбеди одобрение за градење на објектот во рокот определен со ставот (1) од овој член.

Член 59

- (1) По барање на носителот на овластување овластувањето може да се пренесе на друго лице по претходно добиена согласност од Владата на Република Македонија, односно советот на единицата на локалната самоуправа.
- (2) Кон барањето за пренесување на овластувањето треба да се достават податоците и документи за лицето на кое треба да се пренесе овластувањето наведени во точките 5) до 12) од членот 53 став (1) на овој закон. Постапката за пренесување на овластувањето ја спроведува Комисијата од членот 54 став (1), односно став (3) на овој закон, на начин и постапка како и за доделување на овластување.

Член 60

- (1) Ако врз основа на издадените овластувања за изградба на нови и реконструкција на постојни објекти за производство на електрична енергија и комбинирано производство на електрична и топлинска енергија, а во согласност со Стратегијата за развој на енергетиката на Република Македонија, прогнозите за потрошувачката на електрична енергија земајќи ги предвид мерките за зголемување на енергетската ефикасност и управувањето со потрошувачката и можностите за обезбедување на овие потреби, се оцени дека може да биде нарушена сигурноста во снабдувањето со енергија, Владата на Република Македонија, на предлог на Министерството, може да донесе одлука и да распише јавен повик за изградба на објекти за производство на електрична енергија и комбинирано производство на електрична и топлинска енергија.
- (2) Јавниот повик од ставот (1) на овој член може да се објави и за изградба на објекти што можат да се стекнат со статус повластен производител на електрична енергија, во согласност со Стратегијата за развој на енергетиката на Република Македонија, поради потребата од намалување на негативни влијанија на животната средина и унапредување на искористувањето на обновливите извори на енергија, како и за

воведување на нови технологии и комбинирано производство на електрична и топлинска енергија.

- (3) Со одлуката од ставот (1) на овој член ќе се определи начинот и потребните средства за подготовка на тендерската документација.
- (4) Министерството е надлежно за изготвување на тендерската документација од ставот (3) на овој член, како и за спроведувањето на постапката по јавниот повик од ставот (1) на овој член.
- (5) Пред доставувањето на предлогот за донесување на одлуката од ставот (1) на овој член, Министерството е должно да утврди дали може сигурноста на снабдувањето со електрична енергија да се обезбеди со мерки за ефикасно користење на електричната енергија и управување со потрошувачката.
- (6) При донесување на одлуката за распишување на јавниот повик треба да се разгледаат и понудите за испорака на електрична енергија со гаранции за долгорочна испорака на енергија од постојни производни објекти.
- (7) Ако врз основа на издадените овластувања за изградба на нови објекти за производство на топлинска енергија и прогнозите за побарувачката на топлинска енергија, земајќи ги предвид мерките за зголемување на енергетската ефикасност и управувањето со оптоварувањата и можностите за обезбедување на овие потреби, се оцени дека не е обезбедена сигурноста за снабдување, единицата на локалната самоуправа може да донесе одлука и да распише јавен повик за изградба на објекти за производство на топлинска енергија.
- (8) Со одлуката од ставот (7) на овој член ќе се определи начинот на подготовка, потребните средства и органот, односно институцијата која што ќе ја подготви тендерската документација.
- (9) Јавниот повик од ставот (7) на овој член го спроведува градоначалникот на единицата на локалната самоуправа.

Член 61

- (1) Надлежниот орган за спроведување на постапката од членот 60 на овој закон го објавува јавниот повик во најмалку две јавни гласила и во "Службен весник на Република Македонија", односно во Службеното гласило на единицата на локалната самоуправа.
- (2) Јавниот повик од ставот (1) на овој член особено содржи:
 - 1) вид на енергетски објект за кој се распишува јавниот повик
 - 2) планиран капацитет,
 - 3) рок за отпочнување на изградбата на објектите,
 - 4) локација на која ќе се гради објектот, утврдена врз основа на извод од постојната планска документација, државна урбанистичка планска документација или локална урбанистичка планска документација,
 - 5) потребните економските, техничките или оперативните способности на понудувачот,
 - 6) можни стимулативни мерки,
 - 7) начин и рок на доставување на понудите.
- (3) Рокот за доставување на понудите не може да биде покус од 90 дена од денот на објавувањето на јавниот повик.
- (4) Тендерската документација мора особено да го содржи следното:
 - 1) вид на енергетски објект за кој се распишува јавниот повик,
 - 2) планиран капацитет,
 - 3) рок за отпочнување на изградбата на објектите,
 - 4) локација на која ќе се гради објектот,

- 5) потребните економски, технички или оперативни способности на понудувачот,
 - 6) начин и рок на доставување на понудите,
 - 7) критериумите за избор на најповолен понудувач,
 - 8) начинот и условите за производство и за поврзување со соодветните мрежи,
 - 9) договорот за доделување на правото за градба со кој што се уредат меѓусебните права и обврски во врска со изградбата на објектот,
 - 10) можни стимулативни мерки,
 - 11) постапување со објектот по престанување на неговата работа,
 - 12) начин на употреба на јавната инфраструктура,
 - 13) услови кои треба да се исполнат за заштитата на животната средина во согласност со закон,
 - 14) услови во врска со ефикасноста на работењето на објектот и,
 - 15) други неопходни податоци.
- (5) За секој јавен повик од членот 60, институцијата надлежна за спроведување на јавниот повик ќе формира комисија за спроведување на постапката за јавниот повик.
 - (6) Владата на Република Македонија, односно Советот на единицата на локалната самоуправа, на предлог на надлежниот орган за спроведување на јавниот повик, ја усвојува тендерската документација.
 - (7) Владата на Република Македонија, односно Советот на единицата на локалната самоуправа, на предлог на надлежниот орган за спроведување на јавниот повик, донесува одлука за избор на најповолен понудувач на кој ќе му биде доделено правото на градба на енергетскиот објект.
 - (8) Постапката за спроведување на јавниот повик и критериумите за учество и одлучување треба да бидат засновани на начелата на транспарентност, објективност, конкурентност и недискриминираност.
 - (9) Во постапката за спроведување на јавните повици од членот 60 на овој закон соодветно се применуваат одредбите од Законот за концесии и други видови на јавно приватно партнерство.

V.2 Изградба на нови преносни и дистрибутивни системи и директни водови

Член 62

- (1) Изградбата на нови системи за дистрибуција на електрична енергија, на нови системи за пренос на природен гас и на нови објекти за транспорт на сурова нафта и нафтени деривати се врши од страна на правни лица врз основа на овластување.
- (2) На предлог на министерот, Владата на Република Македонија донесува одлука за овластување за изградба на нови системи или објекти од ставот (1) на овој член.
- (3) За постапката за издавање на овластувањата од ставот (1) на овој член се применуваат одредбите од членовите од 51 до 59 од овој закон.

Член 63

- (1) Изградбата на нови системи за дистрибуција на природен гас на определено подрачје од територијата на Република Македонија се врши од страна на правни лица врз основа на концесија доделена од страна на Владата на Република Македонија.
- (2) Концесијата од ставот (1) на овој член го содржи и правото на вршење на регулираната енергетска дејност дистрибуција на природен гас.
- (3) Периодот за кој се издава концесијата не може да биде пократок од 20 години и подолг од 35 години. Концесијата, по барање на концесионерот, може да се продолжува за

период за кој била издадена претходната концесија. Концесионерот нема право да ја пренесе концесијата на друго правно лице.

- (4) Владата на Република Македонија, на предлог на министерот, донесува одлука за започнување на постапката за доделување на концесија за изградба на нов систем за дистрибуција на природен гас. Во одлуката, Владата ќе го пропише видот на постапката за доделување на концесија, обврската за плаќање на концесискиот надоместок, како и критериумите за учество и за избор на најповолен понудувач.
- (5) Постапката за доделување концесија ја подготвува, организира и спроведува комисија формирана од страна на министерот. Комисијата ја подготвува тендерската документација. По предлог на министерот, Владата на Република Македонија дава согласност за тендерската документација.
- (6) Постапката за доделување на концесијата ќе се спроведе според одредбите од Законот за концесии и други видови на јавно приватно партнерство и одредбите од овој Закон.
- (7) Владата ќе го овласти министерот, во име на Владата да го склучи договорот за концесија.

Член 64

- (1) Изградбата на нови системи за дистрибуција на топлинска енергија за подрачје на единица на локалната самоуправа се врши врз основа на концесија на градба која што ја доделува советот на единицата на локалната самоуправа.
- (2) Концесијата од ставот (1) на овој член го содржи и правото на вршење на регулираната енергетска дејност дистрибуција на топлинска енергија.
- (3) Периодот за кој се издава концесијата не може да биде пократок од 20 години и подолг од 35 години. Концесијата, по барање на концесионерот, може да се продолжува за период за кој била издадена претходната концесија. Концесионерот нема право да ја пренесе концесијата на друго правно лице.
- (4) Советот на единицата на локалната самоуправа, на предлог на градоначалникот, донесува одлука за започнување на постапката за доделување на концесија за изградба на нов систем за дистрибуција на топлинска енергија. Во одлуката, советот на единицата на локалната самоуправа ќе го пропише видот на постапката за доделување на концесија, обврската за плаќање на концесискиот надоместок, како и критериумите за учество и за избор на најповолен понудувач.
- (5) Постапката за доделување концесија ја подготвува, организира и спроведува комисија формирана од страна на градоначалникот. Комисијата ја подготвува тендерската документација. По предлог на градоначалникот, советот на единицата на локалната самоуправа со одлука ја усвојува тендерската документација.
- (6) Постапката за доделување на концесијата ќе се спроведе според одредбите од Законот за концесии и други видови на јавно приватно партнерство и одредбите од овој Закон.
- (7) Советот на единицата на локалната самоуправа ќе го овласти градоначалникот, во име на советот да го склучи договорот за концесија.

Член 65

- (1) Директните водови за пренесување на електрична енергија или пренесување на природен гас се градат врз основа на овластување за изградба.
- (2) Директните водови можат да се градат само во случаите кога потрошувачот или снабдувачот не можат да добијат право на приклучок или пристап на постоечки систем за пренос, односно дистрибуција на електрична енергија или природен гас.
- (3) Барањето за изградба на директен вод се поднесува до Владата на Република Македонија.

- (4) Кон барањето за изградба на директен вод барателот треба да ја достави документацијата од членот 53, со исклучок на согласноста од точката 2), како и одлуката со која Регулаторната комисија за енергетика ја потврдува одлуката на операторот на соодветниот преносен или дистрибутивен систем за одбивање на барањето за приклучување или пристап.
- (5) Во постапката за издавање на овластувањата од ставот (1) на овој член соодветно се применуваат одредбите од членовите 51 до 59 од овој закон.
- (6) Директниот вод не се смета за дел од системите за пренос, односно дистрибуција на електрична енергија или природен гас.

VI ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 66

- (1) Производителот на електрична енергија може да врши продажба на електрична енергија и/или системски услуги во земјата и странство на трговци, снабдувачи со електрична енергија и операторот на електропреносниот систем и операторите на електродистрибутивните системи.
- (2) Производителот на електрична енергија е должен:
 - 1) да обезбеди достапност на договорената енергија и/или системски услуги до точката на прием во преносниот или дистрибутивниот систем, во согласност со лиценцата,
 - 2) да работи согласно со законите, другите прописи, како и мрежните правила за пренос или мрежните правила за дистрибуција, пазарните правила, и условите определени во лиценците,
 - 3) да доставува извештаи, податоци и информации до Регулаторната комисија за енергетика во согласност условите пропишани со лиценцата,
 - 4) да доставува извештаи, податоци и информации до операторот на електропреносниот систем или операторот на дистрибутивниот систем, во согласност со мрежните правила за пренос или мрежните правила за дистрибуција и
 - 5) да доставува до операторот на пазарот на електрична енергија податоци и информации од договорите за продажба на електрична енергија, расположливост на производниот капацитет и/или системски услуги, освен комерцијално-финансиските податоци во согласност со пазарните правила.
- (3) Со цел за обезбедување на сигурност во снабдувањето со електрична енергија, производителите на електрична енергија кои во своето производство користат мазут како примарно гориво, се должни во секое време да имаат оперативни резерви од мазут кои се најмалку еднакви на седумдневните потреби за работа со максимален капацитет.

Член 67

- (1) Производителот на електрична енергија на кој во лиценцата му утврдена обврска да обезбеди јавна услуга, обврската за јавната услуга ќе ја обезбеди преку производство на електрична енергија за потребите на домаќинствата и малите потрошувачи што се снабдуваат преку снабдувачот во краен случај за електрична енергија.
- (2) Производителот од ставот (1) на овој член и снабдувачот во краен случај за електрична енергија најдоцна до 30 ноември секоја календарска година се должни до Регулаторната комисија за енергетика да достават на одобрување договор за купопродажба на електрична енергија за наредната година, чиешто времетраење не може да биде покусо од една календарска година.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика е должна да го одобри договорот од став (2) на овој член во рок од десет дена од неговото доставување. Договорот се смета дека е склучен откако ќе биде одобрен од Регулаторната комисија за енергетика.
- (4) Со договорот од ставот (2) на овој член особено се уредува:

- 1) начинот на усогласување на планираната испорака на електрична енергија од производителот и потребите на потрошувачите што ги снабдува снабдувачот во краен случај за секој месец во текот на годината врз основа на годишните прогнози изготвени од снабдувачот во краен случај,
 - 2) начинот на секојдневно усогласување на планираната испорака на електрична енергија од производителот и потребите на потрошувачите што ги снабдува снабдувачот во краен случај за секој час од наредниот ден врз основа на деталните прогнози изготвени од снабдувачот во краен случај и водејќи сметка за расположливоста и оптималното искористување на производните капацитети на производителот,
 - 3) начинот и постапката на размена на податоци, промена и усогласување на договорените количини на месечно, дневно и часовно ниво,
 - 4) цената по која снабдувачот во краен случај ја набавува електричната енергија, одобрена од Регулаторната комисија за енергетика во согласност со прописот од членот 25 став (2) на овој закон.
- (5) Ако договорот од ставот (2) на овој член не биде доставен во определниот рок, или ако Регулаторната комисија за енергетика не го одобри договорот во рок од десет дена од неговото доставување, Регулаторната комисија за енергетика најдоцна до 15 декември во календарската година ќе донесе одлука за уредување на односите помеѓу производителот од ставот (1) на овој член и снабдувачот во краен случај со електрична енергија, во која ќе бидат уредени прашањата од ставот (4) на овој член.
- (6) Производителот од ставот (1) на овој член и снабдувачот во краен случај со електрична енергија се должни да ја применуваат одлуката од ставот (5) се додека договорот од ставот (2) на овој член не биде склучен.
- (7) Производителот од ставот (1), по задоволувањето на потребите за потрошувачите дефинирани со договорите од ставот (2) или одлуката од ставот (5) на овој член, може да врши продажба на вишок на електрична енергија на пазарот.
- (8) Условите, начинот и постапката на продажбата од ставот (7) на овој член треба да бидат претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика и истите треба да бидат засновани на транспарентни и недискриминаторни начела.
- (9) Производителот од ставот (1) на овој член е должен да доставува до Регулаторната комисија за енергетика одделни месечни извештаи за продажбите од ставовите (2) и (7) на овој член.
- (10) Производителот од ставот (1) на овој член, покрај обврските од членот 66 на овој закон, е должен да:
- 1) доставува до Регулаторната комисија за енергетика финансиски извештаи во согласност со членот 5 на овој закон и
 - 2) води одвоена сметководствена евиденција за продажбата на снабдувачот во краен случај и продажбата на електрична енергија и системски услуги на пазарот, како и да ја чува целокупната документација и евиденција и да овозможи пристап до истата по барање на Регулаторната комисија за енергетика.
- (11) Производителот од ставот (1) на овој член е должен да изготви и да ги достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика правила за продажба на вишокот електрична енергија од ставот (7) на овој член, во согласност со упатствата за набавка и продажба на електрична енергија и природен гас и набавка на системски услуги од страна на вршителите на регулираните енергетски дејности, донесени од Регулаторната комисија за енергетика.

Член 68

- (1) Операторот на електропреносниот систем ја одржува, надградува и проширува преносната мрежа, управува со електроенергетскиот систем на Република Македонија и

обезбедува поврзување на преносниот систем со преносните системи на соседните земји.

- (2) Операторот на електропреносниот систем е должен да обезбеди:
- 1) доверливо и сигурно функционирање на електроенергетскиот систем на Република Македонија, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила,
 - 2) сигурен, безбеден и квалитетен пренос и испорака на електрична енергија преку преносната мрежа на Република Македонија, на недискриминаторен и транспарентен начин, со пропишан квалитет,
 - 3) приклучување на производителите, потрошувачите и операторите на дистрибутивните системи на преносната мрежа, како и пристап на трети страни за користење на електропреносниот систем, во согласност со овој закон и мрежните правила за пренос, а врз основа на објективни, транспарентни и недискриминаторни начела
 - 4) изградба на нови интерконективни капацитети со соседните системи водејќи сметка за ефикасно искористување на постојните интерконективни капацитети и рамнотежата помеѓу инвестиционите трошоци и придобивките за потрошувачите,
 - 5) транзит на електрична енергија преку преносната мрежа на Република Македонија во рамките на расположливиот преносен капацитет,
 - 6) развој, обновување и одржување на преносниот систем заради сигурно и ефикасно функционирање на системот, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила и да обезбеди долгорочна способност на системот да одговори на оправданите барања за пренос на електрична енергија,
 - 7) план за одржување на мрежата во согласност со мрежните правила за пренос, негово доставување до Регулаторната комисија за енергетика и објавување на веб страницата на операторот,
 - 8) управување во реално време со тековите на електрична моќност водејќи сметка за производството на електрична енергија во Република Македонија, планираните увозни и извозни трансакции и на трансакциите за транзит низ преносниот систем на Република Македонија, врз основа на номинациите од учесниците на пазарот доставени до операторот на пазарот на електрична енергија во согласност со правилата за пазар на електрична енергија,
 - 9) паралелна работа на електроенергетскиот систем на Република Македонија и соседните електроенергетски системи,
 - 10) објавување на податоците за расположливите преносни капацитети на интерконективните водови со соседните системи, заради обезбедување на недискриминаторен, објективен и транспарентен пристап и користење на електропреносниот систем,
 - 11) инсталирање и одржување на мерните уреди на сите мерни места во точките на прием и испорака од преносниот систем,
 - 12) мерење на електричната енергија во точките на прием и испорака од преносниот систем и доставување на податоците од мерењата до соодветните корисници на преносниот систем и до операторот на пазарот,
 - 13) електрична енергија за покривање на загубите во електропреносниот систем по пазарни услови, на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин, според правила однапред одобрени од Регулаторната комисија за енергетика,
 - 14) набавка на системски услуги и соодветна оперативна резерва, по пазарни услови, на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин, според правила однапред одобрени од Регулаторната комисија за енергетика,
 - 15) разрешување на преоптоварувањата во преносниот систем во согласност со мрежните правила за пренос,

- 16) урамнотежување на отстапувањата меѓу фактичката и планираната потрошувачка на електрична енергија во реално време, во согласност со правилата за пазар на електрична енергија,
 - 17) транспарентна и недискриминаторна примена на постапките за урамнотежување на најавените и реализираните трансакции на пазарот на електрична енергија и начинот за наплата на услугите,
 - 18) воспоставување на потребни измени на редоследот и времето на ангажирање на производните капацитети и набавка на електрична енергија во случај на загрозување на сигурноста во снабдувањето со електрична енергија, хаварији или поголеми отстапувања на потрошувачката на електрична енергија од предвидените количини,
 - 19) пристап на корисниците до мерните уреди што се во сопственост на операторот, во согласност со овој закон и мрежните правила за пренос,
 - 20) доверливост на комерцијалните и деловните податоци на корисниците на услугите на системот, и
 - 21) соработка со оператори на електропреносни системи и соодветните асоцијации во согласност со превземените обврски во ратификувани меѓународни договори или обврски превземени од меѓународните организации.
- (3) Операторот на електропреносниот систем е должен, на транспарентен начин, да обезбеди приоритет при диспечирањето на повластените производители на електрична енергија.
 - (4) Операторот на електропреносниот систем е должен да води диспечерска книга, записи за доверливост на електропреносниот систем, податоци од системот за надзор и управување, мерни податоци и таквите книги, записи и податоци да ги чува најмалку десет години.
 - (5) Операторот на електропреносниот систем е должен да води евиденција за работењето електропреносниот систем и за тоа да ја известува Регулаторната комисија за енергетика, по нејзино барање.
 - (6) Надоместокот за користењето на електропреносниот систем го плаќаат потрошувачите на електрична енергија во Република Македонија, според објавената тарифа. Операторот на електропреносниот систем им го фактурира надоместокот за користење на системот на:
 - 1) потрошувачите директно приклучени на електропреносниот систем коишто самостојно настапуваат на пазарот на електрична енергија,
 - 2) снабдувачите или трговците, за потрошувачите директно приклучени на електропреносниот систем кои што не настапуваат самостојно на пазарот на електрична енергија,
 - 3) операторите на електродистрибутивните системи или снабдувачите, за потрошувачите приклучени на електродистрибутивните системи.
 - (7) Операторот на електропреносниот систем им фактурира на учесниците на пазарот на електрична енергија за настанатите отстапувања од најавените физички трансакции, по цени пресметани во согласност со методологијата за пресметка за надоместок за услугите за урамнотежување.
 - (8) Операторот на електропреносниот систем може привремено да ја прекине испораката на електрична енергија од преносната мрежа при вршење на планирани прегледи, испитувања, контролни мерења, одржување, реконструкции, проширувања на мрежите, уредите и инсталациите, приклучување на нови корисници на преносната мрежа, како и во случај на потреба од спречување на ризик од нарушување во електроенергетскиот систем. Начинот, постапките и известувањата за ваквите прекини се врши на објективен, транспарентен и недискриминаторни принципи, а подетално ќе се уредат со мрежните правила за пренос на електрична енергија.
 - (9) Операторот на електропреносниот систем е должен да изготви и да ги достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика правилата за набавка на

електрична енергија и системски услуги од ставот (2) точки 13) и 14) на овој член, во согласност со упатствата за набавка и продажба на електрична енергија и природен гас и набавка на системски услуги од страна на вршителите на регулираните енергетски дејности, донесени од Регулаторната комисија за енергетика.

Член 69

- (1) Операторот на електропреносниот систем е одговорен за долгорочно планирање на развојот на електропреносниот систем.
- (2) Операторот на електропреносниот систем е должен секоја година да донесува план за развој на електропреносниот систем за период од следните пет години. Операторот го доставува планот до Регулаторната комисија за енергетика најдоцна до 31 октомври и, по добиената согласност од Регулаторната комисија за енергетика, планот го објавува на својата веб страница. Во планот треба да бидат содржани сите неопходни информации за проширувањето и надградбата на системот, а неговата содржина се уредува со мрежните правила за пренос.
- (3) Операторот на електропреносниот систем подготвува и, најдоцна од 31 октомври секоја календарска година, доставува до Министерството и Регулаторната комисија за енергетика едногодишни, петгодишни и десетгодишни прогнози за потребите од електрична енергија во Република Македонија.
- (4) За секој регулиран период операторот на електропреносниот систем изготвува и доставува за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика план за инвестирање во преносниот систем, во кој особено треба да биде прикажано очекуваното зголемување на ефикасноста на работата на електропреносниот систем и намалувањето на загубите на електрична енергија во преносната мрежа, како резултат на предвидените инвестиции.
- (5) Операторот на електропреносниот систем е должен до Регулаторната комисија за енергетика да поднесува извештаи за финансискиот и физичкиот обем на планираните и реализирани услуги, на начин, услови и во рокови определени со лиценцата.

Член 70

- (1) Операторот на електропреносниот систем е должен да ги донесе и, по претходно одобрување од Регулаторната комисија, да ги објави во „Службен весник на Република Македонија“ и на својата веб страница мрежните правила за пренос со кои особено се уредуваат:
 - 1) техничките и другите услови за сигурно и безбедно функционирање на преносниот систем,
 - 2) техничко-технолошките услови и начинот за приклучување на корисниците врз основа на транспарентни и недискриминаторни принципи,
 - 3) условите, начинот и методологијата за определување на надоместокот за приклучување на преносната мрежа, базирани на транспарентни и недискриминаторни принципи,
 - 4) услови и начин на пристап на трети страни на преносниот систем врз основа на транспарентни и недискриминаторни принципи,
 - 5) објективни, недискриминаторни и транспарентни постапки за разрешување на преоптоварувањата во преносниот систем.
 - 6) техничко-технолошките услови за работа на објектите за производство на електрична енергија во режим на пробна работа,
 - 7) планирањето на одржувањето и развојот на преносниот систем,
 - 8) содржината на плановите за развој на преносниот систем, како и начинот и постапката според која корисниците на системот ги доставуваат неопходните податоци за изготвување на плановите за развој,

- 9) начин и постапка за прогнозирање на потребите од електрична енергија,
- 10) мерки за обезбедување на потребната оперативна сигурност на електропреносниот систем,
- 11) мерките, активностите и постапките во случај на нарушувања и хаварији,
- 12) функционалните барања и класата на точност на мерните уреди, како и начинот на мерење на електричната енергија и моќност,
- 13) критериуми за обезбедување на системските услуги,
- 14) диспечирањето на електричната енергија,
- 15) квалитетот на електрична енергија која се испорачува преку преносниот систем,
- 16) квалитетот на услугите што операторот ги обезбедува на корисниците,
- 17) комуникациските протоколи за системот за надзор и управување,
- 18) работата на системите за оперативно управување, и
- 19) начин на објавување на информациите кои што согласно овој закон е должен да ги објави
- 20) начин и постапка за известување на корисниците на системот.

Член 71

- (1) Операторот на електропреносниот систем е должен, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, да донесе и да објави во „Службен весник на Република Македонија“ и на својата веб страница Правила за доделување на прекуграничните преносни капацитети.
- (2) Правилата од ставот (1) на овој член се засновани на принципите на транспарентност и недискриминација на корисниците на системот и обврските што Република Македонија ги има превземено со меѓународните договори, како и техничките можности на електропреносниот систем и со нив особено се уредува:
 - 1) начинот на пресметка на расположливите прекугранични капацитети,
 - 2) начинот на доделување на прекуграничните преносни капацитети водејќи сметка за загушувањата во електропреносниот систем,
 - 3) начинот на плаќање при користење на прекуграничните преносни капацитети во случај на загушувања на електропреносниот систем,
 - 4) начинот на објавување на податоците.

Член 72

- (1) Правното лице што ја врши дејноста пренос на електрична енергија не може да има лиценца за вршење на дејностите производство, дистрибуција, трговија, снабдување со електрична енергија и снабдување во краен случај со електрична енергија.
- (2) Со цел да обезбеди независност во вршењето на енергетската дејност пренос на електрична енергија, како и исполнувањето на обврската за обезбедување на јавна услуга на недискриминаторен, објективен и транспарентен начин, операторот на електропреносниот систем треба да обезбеди:
 - 1) лицата кои што се одговорни за управувањето и раководењето со операторот на електропреносниот систем да не можат да учествуваат во управувачките и раководните структури во носителите на лиценци за производство, дистрибуција, трговија или снабдување со електрична енергија,
 - 2) лицата одговорни за управувањето и раководењето со операторот на електропреносниот систем да имаат независност во нивната работа и одлучување,
 - 3) донесувањето на одлуките во врска со средствата неопходни за функционирање, одржување и развој на системот да биде независно од интересите на вертикално интегрираното претпријатие кон кое припаѓа операторот или интересите на поврзаното претпријатие.

- (3) Операторот на електропреносниот систем е должен да донесе и да достави за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика програма за усогласување со која ќе се предвидат мерки за спречување на дискриминаторно однесување и ќе се обезбедат соодветни обврски за вработените, во согласност со ставот (2) од овој член.

Член 73

- (1) Операторот на пазарот на електрична енергија е одговорен за организирање, ефикасно функционирање и развој на пазарот на електрична енергија во согласност со начелата на јавност, транспарентност, недискриминаторност и конкурентност, обезбедување на услугите кои се во негова надлежност согласно со овој закон и согласно со условите дадени во лиценцата.
- (2) Операторот на пазарот на електрична енергија подготвува и доставува информации до операторот на електропреносниот систем потребни за изготвување на распоредот за диспечирање во согласност со пазарните правила.
- (3) Операторот на пазарот на електрична енергија води евиденција за физичките трансакции на електрична енергија, врз основа на информациите за трансакциите за купопродажба и транзит на електрична енергија, доставени од корисниците на пазарот на електрична енергија.
- (4) Операторот на пазарот на електрична енергија врши пресметки за преземената, пренесената и испорачаната електрична енергија помеѓу учесниците на пазарот на електрична енергија, како и настанатите неурамнотежувања помеѓу најавените и реализираните трансакции и пресметките ги доставува до операторот на електропреносниот систем.
- (5) Надоместокот за користење на пазарот на електрична енергија го плаќаат снабдувачите или трговците во име на потрошувачите во Република Македонија со коишто имаат склучено договори за снабдување, односно продажба на електрична енергија. Надоместокот за користење на пазарот на електрична енергија го плаќаат и операторите на електропреносниот и дистрибутивните системи кога купуваат електрична енергија за покривање на загубите на електрична енергија.
- (6) Операторот на пазарот на електрична енергија го пресметува надоместокот за користење на пазарот врз основа на најавените трансакции и со примена на објавената тарифа, претходно одобрена од Регулаторната комисија за енергетика.
- (7) Операторот на пазарот на електрична енергија е должен да обезбеди доверливост на комерцијалните и деловните податоци кои што учесниците на пазарот на електрична енергија се должни да му ги достават.

Член 74

- (1) Со правилата за пазар на електрична енергија, кои што ги донесува Регулаторната комисија за енергетика, особено се уредува:
- 1) организација на пазарот на електрична енергија,
 - 2) услови што треба да ги исполнат учесниците на пазарот на електрична енергија,
 - 3) начин и услови на здружување на купувачите и/или производителите на електрична енергија во балансни групи заради намалување на трошоците за урамнотежување;
 - 4) воспоставување, организирање и контрола на тргувањето со електрична енергија и системски услуги, вклучувајќи го и прекуграничното тргување,
 - 5) методологија за пресметка на надоместокот за услугите за урамнотежување и начинот на наплата на услугите, како и финансиски обезбедувања за обврските на учесниците на пазарот на електрична енергија за плаќање на услугите за урамнотежување,

- 6) постапка за пресметка на отстапувањата на договорените и остварените трансакции, врз основа на податоците од мерењата направени од страна на операторот на електропреносниот систем и операторите на дистрибутивните системи,
 - 7) откупот на електричната енергија од повластените производители на електрична енергија и продажбата на истата на снабдувачите, како и начинот на уредување на правата и обврските на операторот на пазарот и операторите на преносниот и дистрибутивните системи и повластените производители,
 - 8) постапка и начин за прибирање и доставување на податоци до Регулаторната комисија за енергетика за состојбите и појавите на пазарот на електрична енергија.
- (2) Во правилата за пазарот на електрична енергија ќе се определат еднакви договорни услови за сите повластени производители со кои операторот на пазарот треба да склучи договор, според одредбите од членот 153 на овој закон, како и елементите на договорите во согласност со одлуките на Регулаторната комисија за користење на повластените тарифи.
- (3) Операторот на пазарот на електрична енергија е должен да соработува со Регулаторната комисија за енергетика при изготвувањето на правилата за пазар на електрична енергија.

Член 75

- (1) Операторот на дистрибутивен систем за електрична енергија, за дистрибутивниот систем преку кој ја врши дејноста, има обврска да го одржува, надградува, проширува и управува со дистрибутивниот систем, како и да обезбеди негово поврзување со електропреносниот систем.
- (2) Операторот на дистрибутивниот систем е должен да обезбеди:
- 1) сигурно и доверливо функционирање на дистрибутивниот систем, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила,
 - 2) сигурна, безбедна и квалитетна дистрибуција и испорака на електрична енергија преку дистрибутивниот систем преку којшто управува, на недискриминаторна и транспарентна основа, со пропишан квалитет,
 - 3) приклучување на производителите и потрошувачите на дистрибутивната мрежа, како и пристап на трети страни за користење на дистрибутивниот систем, во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција, а врз основа на објективни, транспарентни и недискриминаторни начела,
 - 4) развој, обновување и одржување на дистрибутивниот систем, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила и да обезбеди долгорочна способност на системот за да се задоволат разумните барања за дистрибуција на електрична енергија,
 - 5) план за одржување на мрежата во согласност со мрежните правила за дистрибуција, негово доставување до Регулаторната комисија за енергетика,
 - 6) усогласување на манипулациите во дистрибутивниот систем со операторот на електропреносниот систем,
 - 7) електрична енергија за покривање на загубите во дистрибутивната мрежа и системските услуги по пазарни услови на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин, според правила одобрени од Регулаторната комисија за енергетика,
 - 8) мерење на електричната енергија што се превзема од производителите и од електропреносниот систем и електричната енергија испорачана на потрошувачите приклучени на дистрибутивниот систем и доставување на податоците од мерењата до производителите или снабдувачите или трговците, како и до операторот на пазарот,

- 9) пристап на корисниците до мерните уреди што се во сопственост на операторот на дистрибутивниот систем, во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција,
 - 10) изготвување на извештаи за финансискиот и физичкиот обем на планираните и реализирани услуги и нивно доставување до Регулаторната комисија за енергетика, на начин, услови и во рокови определени со лиценцата,
 - 11) водење на диспечерска книга, записи за доверливост на системите за комуникација, податоци од системот за надзор и управување, мерни податоци и таквите книги, записи и податоци да ги чува најмалку десет години, и
 - 12) доверливост на комерцијалните и деловните податоци за корисниците на дистрибутивниот систем.
- (3) Надоместокот за користењето на дистрибутивниот систем го плаќаат потрошувачите на електрична енергија приклучени на дистрибутивната мрежа. Операторот на дистрибутивниот систем на потрошувачите приклучени на електродистрибутивниот систем им го фактурира надоместокот за користење на електродистрибутивниот систем, како и надоместокот за користење на електропреносниот систем според објавените тарифи.
 - (4) По исклучок на ставот (3) од овој член, операторот на електродистрибутивниот систем може да склучи договор со снабдувачите или трговците со електрична енергија и истите да ги овласти да ги наплаќаат надоместоците од ставот (3) на овој член.
 - (5) Операторот на дистрибутивниот систем за електрична енергија, може привремено да ја прекине испораката на електрична енергија од дистрибутивната мрежа при вршење на планирани прегледи, испитувања, контролни мерења, одржување, реконструкции, проширувања на мрежите, уредите и инсталациите, како и во случај на потреба од спречување на ризик од нарушување во електроенергетскиот систем. Начинот, постапките и известувањата за ваквите прекини операторот на дистрибутивниот систем за електрична енергија го врши во согласност со мрежните правила за дистрибуција.
 - (6) Операторот на дистрибутивниот систем е должен да изготви и да ги достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика правилата за набавка на електрична енергија од ставот (2) точка 7) на овој член, во согласност со упатствата за набавка и продажба на електрична енергија и природен гас и набавка на системски услуги од страна на вршителите на регулираните енергетски дејности, донесени од Регулаторната комисија за енергетика.

Член 76

- (1) Операторот на дистрибутивниот систем е одговорен за долгорочно планирање на развојот на дистрибутивниот систем на подрачјето на кое ја врши дејноста.
- (2) Операторот на дистрибутивниот систем е должен секоја година да донесува план за развој на дистрибутивниот систем за период од следните пет години. Операторот го доставува планот до Регулаторната комисија за енергетика најдоцна до 31 октомври и, по добиената согласност од Регулаторната комисија за енергетика, планот го објавува на својата веб страница. Во планот треба да бидат содржани сите неопходни информации за проширувањето и надградбата на системот, а неговата содржина се уредува со мрежните правила за дистрибуција.
- (3) Операторот на дистрибутивниот систем подготвува и, најдоцна од 31 октомври секоја година, доставува до Министерството и Регулаторната комисија за енергетика едногодишни и петгодишни прогнози за потребите од електрична енергија за дистрибутивниот систем со кој управува.
- (4) За секој регулиран период операторот на дистрибутивниот систем изготвува и доставува за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика план за инвестирање во дистрибутивниот систем, во кој особено треба да биде прикажано очекуваното зголемување на ефикасноста на работата на дистрибутивниот систем и

намалувањето на загубите на електрична енергија во дистрибутивната мрежа, како резултат на предвидените инвестиции.

Член 77

- (1) Операторот на дистрибутивен систем е должен електричната енергија што ја превзема од и испорачува на корисниците приклучени на дистрибутивната мрежа да ја мери со мерни уреди во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција на електрична енергија.
- (2) Мерните уреди кај новоизградените приклучоци се во сопственост на операторот на дистрибутивниот систем.
- (3) Операторот на дистрибутивниот систем има право да ги замени со нови постојните мерни уреди во сопственост на корисниците приклучени на дистрибутивната мрежа во рокови утврдени со мрежните правила. Ново поставените мерни уреди се во сопственост на операторот на дистрибутивниот систем. Трошоците за замена на мерните уреди се на сметка на операторот на дистрибутивниот систем и истите ќе ги надомести преку тарифата за дистрибуција за електрична енергија.
- (4) Локацијата на мерните уреди ја утврдува операторот на дистрибутивниот систем во зависност од техничките можности на лице место и истата може да биде во или надвор од границите на имотот на корисниците приклучени на дистрибутивната мрежа. Ако операторот на дистрибутивниот систем утврди дека при замена на постојниот мерен уред во сопственост на корисникот е потребно да се изврши дислокација на мерното место, должен е на своја сметка да ја изведе дислокацијата со минимално нарушување на обезбедувањето на услугата на корисникот. Штетите врз имотот на корисникот настанати како последица на дислокацијата на мерното место, операторот на дистрибутивниот систем е должен да ги надомести.
- (5) Ако мерниот уред се наоѓа на имот од корисникот, корисникот е должен да му овозможи на овластено лице на операторот на дистрибутивниот систем право на пристап на секој имот или објект до мерниот уред заради:
 - 1) читање на мерните уреди,
 - 2) контрола, вградување, надзор, замена и одржување на опремата на мерното место,
 - 3) исклучување на корисникот кога постапува спротивно со условите за користење на дистрибутивниот систем пропишани во мрежните правила за дистрибуција,
 - 4) исклучување на потрошувачот по барање на снабдувачот, во согласност со одредбите од Правилата за снабдување.

Член 78

- (1) Операторот на дистрибутивен систем е должен, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, да ги донесе и објави во "Службен весник на Република Македонија" и на својата веб страница мрежните правила за дистрибуција со кои особено се уредуваат:
 - 1) техничко-технолошките услови и начинот за приклучување на електроенергетски објекти врз основа на транспарентни и недискриминаторни принципи,
 - 2) услови и начин на користење на дистрибутивниот систем од трети страни врз основа на транспарентни и недискриминаторни принципи,
 - 3) техничките и другите услови за сигурно и безбедно функционирање на дистрибутивниот систем и обезбедување на квалитетна услуга,
 - 4) техничко-технолошките услови за работа на објектите за производство на електрична енергија во режим на пробна работа,
 - 5) планирањето, одржувањето и развојот на дистрибутивниот систем,
 - 6) мерките, активностите и постапките во случај на нарушувања и хаварии,

- 7) методологијата за определување на надоместокот за приклучување на дистрибутивната мрежа, базирани на транспарентни и недискриминаторни принципи,
- 8) доверливоста на комерцијалните и деловни податоци на корисниците на услугите на дистрибутивниот систем,
- 9) функционалните барања и класата на точност на мерните уреди, како и начинот на мерење на електричната енергија и моќност,
- 10) квалитетот на електрична енергија која се испорачува преку дистрибутивниот систем,
- 11) квалитетот на услугите што операторот ги обезбедува на корисниците,
- 12) содржината на плановите за развој на дистрибутивниот систем, како и начинот и постапката според која корисниците на системот ги доставуваат неопходите податоци за изготвување на плановите за развој,
- 13) доставување на податоци за долгорочна прогноза на потребите од електрична енергија до операторот на електропреносниот систем,
- 14) комуникациски протоколи за системот за надзор, управување и контрола и надзорот и контролата на системите за управување со дистрибутивниот систем, и
- 15) начин и постапка за известување на корисниците на системот.

Член 79

- (1) Правното лице што ја врши дејноста дистрибуција на електрична енергија не може да има лиценца за вршење на дејностите производство, пренос, трговија, снабдување со електрична енергија или снабдување во краен случај со електрична енергија.
- (2) Со цел да обезбеди независност во вршењето на енергетската дејност дистрибуција на електрична енергија, како и исполнувањето на обврската за обезбедување на јавна услуга на недискриминаторен, објективен и транспарентен начин, операторот на дистрибутивниот систем треба да обезбеди:
 - 1) лицата кои што се одговорни за управувањето и раководењето со операторот на дистрибутивниот систем да не можат да учествуваат во управувачките и раководните структури во носителите на лиценци за производство, пренос, трговија или снабдување со електрична енергија,
 - 2) лицата одговорни за управувањето и раководењето со операторот на дистрибутивниот систем да имаат независност во нивната работа и одлучување,
 - 3) донесувањето на одлуките во врска со средствата неопходни за функционирање, одржување и развој на системот да биде независно од интересите на вертикално интегрираното претпријатие кон кое припаѓа операторот или интересите на поврзаното претпријатие.
- (3) Операторот на електродистрибутивниот систем е должен да донесе и да достави за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика програма за усогласување со која ќе се предвидат мерки за спречување на дискриминаторно однесување и ќе се обезбедат соодветни обврски за вработените, во согласност со ставот (2) од овој член.
- (4) По ислучок од ставот (1) на овој член, правното лице кое што врши дејност дистрибуција на електрична енергија може да врши дејности снабдување со електрична енергија и снабдување во краен случај со електрична енергија ако на неговиот дистрибутивен систем се приклучени помалку од 100.000 потрошувачи.

Член 80

- (1) Снабдувачот на електрична енергија набавува електрична енергија од земјата и од странство заради продажба на потрошувачи, трговци, други снабдувачи, операторот на електропреносниот систем или операторите на електродистрибутивните системи, како и на купувачи во странство.

- (2) Снабдувачот на електрична енергија, за електричната енергија која се обврзал да ја испорача на своите потрошувачи обезбедува од операторите соодветен преносен и/или дистрибутивен капацитет во согласност со важечките тарифи, пазарните правила, мрежните правила за пренос и мрежните правила за дистрибуција.
- (3) Снабдувачот на електрична енергија на своите потрошувачи им фактурира за испорачаната електрична енергија по договорната цена и надоместок за користење на пазарот на електрична енергија. Доколку снабдувачот има склучено договор со операторот на дистрибутивниот систем, согласно членот 75, став (4), снабдувачот на електрична енергија на своите потрошувачи им ги фактурира и надоместоците за користење на преносниот и/или дистрибутивниот систем. Фактурирањето се врши врз основа на мерењата за потрошената активна и/или реактивна електрична енергија и за ангажираната електрична моќност, извршени од соодветниот оператор на системот.
- (4) Снабдувачот на електрична енергија е должен да:
 - 1) работи во согласност со правилата за снабдување и правилата за пазарот на електричната енергија во однос на доверливоста и обемот на снабдување, со цел да се исполнат обврските кон купувачите,
 - 2) доставува до операторот на пазарот на електрична енергија податоци за трансакциите и плановите за потрошувачката на електрична енергија за своите потрошувачи неопходни за пресметка на неурамнотежувањата, во согласност со пазарните правила, мрежните правила за пренос и мрежните правила за дистрибуција,
 - 3) ги исполни барањата за финансиско обезбедување утврдени со пазарните правила,
 - 4) да ги плати набавените количини на електрична енергија, како и закупените капацитети и соодветните регулирани услуги од операторите на електропреносниот систем и/или на дистрибутивните системи и операторот на пазарот на електрична енергија,
 - 5) достави до Регулаторната комисија за енергетика, по нејзино барање и во определен рок, информации и извештаи за своите трансакции и деловните активности што произлегуваат, завршуваат или поминуваат на територијата на Република Македонија.

Член 81

- (1) Снабдувачот во краен случај со електрична енергија набавува електрична енергија за потребите на домаќинствата и малите потрошувачи. Цените за набавка и соодветните договори со производителот од членот 67 на овој закон, ги одобрува Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Снабдувачот во краен случај за електрична енергија обезбедува, за потребите на своите потрошувачи, потребен преносен и/или дистрибутивен капацитет, како и услуги од операторот на пазарот на електрична енергија.
- (3) Снабдувачот во краен случај за електрична енергија им фактурира на своите потрошувачи за испорачаната електрична енергија и обезбедени услуги, во согласност со Тарифниот систем за продажба на електрична енергија на домаќинствата и малите потрошувачи.
- (4) Снабдувачот во краен случај за електрична енергија може да набави електрична енергија на пазарот по пазарни цени, ако:
 - 1) пазарните услови и цени се поповолни од условите и цените утврдени за производителот од членот 67 на овој закон, или
 - 2) во определени периоди електричната енергија произведена од производителот од членот 67 на овој закон не е доволна за задоволување на потребите од електрична енергија на домаќинствата и малите потрошувачи.

- (5) Снабдувачот во краен случај за електрична енергија е должен да изготви и да ги достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика правила за набавка на електричната енергија од ставот (4) на овој член, во согласност со упатството за набавка и продажба на електрична енергија и природен гас и набавка на системски услуги од страна на вршителите на регулираните енергетски дејности, донесени од Регулаторната комисија за енергетика.
- (6) Снабдувачот во краен случај за електрична енергија е должен да доставува до операторот на пазарот на електрична енергија податоци за трансакциите, односно договорите и биланси за потребите од електрична енергија на своите потрошувачи неопходни за пресметка на неурамнотежувањата, во согласност со пазарните правила, мрежните правила за пренос и мрежните правила за дистрибуција.

Член 82

- (1) Трговецот со електрична енергија купува електрична енергија од земјата и од странство заради продажба на други трговци, снабдувачи, операторот на електропреносниот и операторите на дистрибутивните системи, како и продажба на купувачи во странство.
- (2) По исклучок од ставот (1) на овој член, трговецот може да продава електрична енергија и на потрошувачи кои што ги исполнуваат условите за самостојно учество на пазарот на електрична енергија, утврдени во пазарните правила.
- (3) Трговецот со електрична енергија е должен на операторот на пазарот на електрична енергија, да му достави информации за количините на електрична енергија и соодветниот временски распоред од сите договори за купопродажба на електрична енергија, како и договорите за транзит низ преносната мрежа, во согласност со пазарните правила.
- (4) Трговецот со електрична енергија, во случаите кога врши увоз, извоз или транзит на електрична енергија, за електричната енергија која се обврзал да ја испорача на своите купувачи, е должен да обезбеди доволен прекуграничен преносен капацитет и/или дистрибутивен капацитет и регулирани услуги во согласност со пазарните правила и мрежните правила за пренос и/или дистрибуција.
- (5) Трговецот со електрична енергија е должен да:
 - 1) работи во согласност со правилата за пазар на електрична енергија во однос на доверливоста и обемот на снабдување, со цел да се исполнат обврските кон купувачите,
 - 2) ги исполни барањата за финансиско обезбедување утврдени со пазарните правила,
 - 3) достави до Регулаторната комисија за енергетика, по нејзино барање и во определен рок, информации и извештаи за трансакциите и деловните активности што произлегуваат, завршуваат или поминуваат на територијата на Република Македонија.

Член 83

- (1) Сите купувачи на електрична енергија се квалификувани купувачи на електрична енергија.
- (2) Потрошувачите на електрична енергија купуваат електрична енергија од снабдувачите на електрична енергија, според овој закон и условите и начелата дефинирани во Правилата за снабдување.
- (3) По исклучок од ставот (2) на овој член, потрошувачите кои што ги исполнуваат условите за самостојно учество на пазарот на електрична енергија, утврдени во пазарните правила, можат да купуваат електрична енергија и од трговци со електрична енергија.
- (4) На потрошувачите што немаат договор за снабдување со електрична енергија операторот на соодветниот систем ќе им ја прекине испораката на електрична енергија.

- (5) По исклучок на ставот (4) на овој член операторот на соодветниот систем нема да им ја прекине испораката на електрична енергија на потрошувачите од категориите домаќинства и мали потрошувачи и тие потрошувачи ќе бидат снабдувани од снабдувачот во краен случај.
- (6) Потрошувачите на електрична енергија можат да се снабдуваат со електрична енергија и преку директни водови.

Член 84

- (1) Заради транспарентно, ефикасно и конкурентно тргување со електрична енергија и системски услуги со закон може да се уреди начинот на берзанското тргување преку национална или регионална берза за електрична енергија.

VII ПАЗАР НА ПРИРОДЕН ГАС

Член 85

- (1) Операторот на системот за пренос на природен гас ја одржува, надградува и проширува преносната мрежа, управува со системот за пренос за природен гас преку кој што ја врши дејноста и обезбедува поврзување на преносниот систем со други преносни системи во Република Македонија, со преносните системи на соседните земји или транснационалните гасоводи.
- (2) При вршењето на дејноста пренос на природен гас преку системот со кој управува, операторот на системот за пренос на природен гас е должен да обезбеди:
 - 1) доверливо и сигурно функционирање на преносниот систем, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила,
 - 2) сигурен, безбеден, економичен и квалитетен пренос и испорака на природен гас преку преносната мрежа, на недискриминаторен и транспарентен начин, со пропишан квалитет,
 - 3) приклучување на потрошувачите и операторите на дистрибутивните системи за природен гас на преносната мрежа,
 - 4) пристап на трети страни за користење на системот за пренос, во согласност со овој закон и мрежните правила за пренос, а врз основа на објективни, транспарентни и недискриминаторни начела,
 - 5) доделување на распложливите преносни капацитети и разрешување на преоптоварувањата во преносната мрежа, во согласност со мрежните правила за пренос на природен гас,
 - 6) изградба на нови интерконективни капацитети со соседните преносни системи или транснационални гасоводи, водејќи сметка за ефикасно искористување на постојните интерконективни капацитети и рамнотежата помеѓу инвестиционите трошоци и придобивките за потрошувачите,
 - 7) усогласена работа на преносниот систем и соседните преносни системи со кои што е поврзан,
 - 8) управување и одржување на преносниот систем, како и нејзин развој под економски услови заради сигурно и ефикасно функционирање на преносниот систем, водејќи сметка за животната средина и во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила, како и да обезбеди долгорочна способност на системот да се задоволат разумните барања за пренос на природен гас,
 - 9) план за одржување на мрежата во согласност со мрежните правила за пренос, негово доставување до Регулаторната комисија за енергетика и објавување на веб страницата на операторот,
 - 10) дневно диспечирање на планираните увозни и извозни трансакции и на трансакциите за транзит низ неговиот преносен систем, врз основа на номинациите

- од учесниците на пазарот на природен гас и ажурирање на распоредот на редовни временски интервали, согласност со мрежните правила за пренос,
- 11) објавување на податоците за расположливите преносни капацитети на интерконективните водови со соседните преносни системи или транснационални гасоводи, заради обезбедување на недискриминаторен, објективен и транспарентен пристап и користење на системот за пренос,
 - 12) инсталирање и одржување на мерните уреди на сите мерни места во точките на прием и испорака од преносниот систем,
 - 13) мерење на количините на природниот гас во точките на прием или испорака од преносниот систем и доставување на податоците од мерењата до соодветните корисници на преносниот систем,
 - 14) природен гас за покривање на загубите во системот за пренос по пазарни услови на транспарентен и недискриминаторен начин, според правила однапред одобрени од Регулаторната комисија за енергетика,
 - 15) набавка на потребни системски услуги по пазарни услови на транспарентен и недискриминаторен начин, според правила однапред одобрени од Регулаторната комисија за енергетика,
 - 16) разрешување на преоптоварувањата во системот за пренос на природен гас во согласност со мрежните правила за пренос,
 - 17) урамнотежување на отстапувањата меѓу фактичката и планираната потрошувачка на природен гас во реално време, во согласност со мрежните правила за пренос на природен гас,
 - 18) транспарентна и недискриминаторна примена на постапките за урамнотежување на најавените и реализираните трансакции на природен гас и начинот за наплата на услугите,
 - 19) водење евиденција и распоред на физичките трансакции и пресметка на отстапувањата од најавените трансакции и наплата на корисниците за настанатите неуррамнотежувања,
 - 20) воспоставување на потребни измени во распоредот на диспечирање на природен гас во случај на загрозување на сигурноста во снабдувањето со природен гас, хаварии и поголеми отстапувања на потрошувачката на природен гас од утврдените количини,
 - 21) пристап на корисниците до мерните уреди што се во сопственост на операторот, во согласност со овој закон и мрежните правила за пренос,
 - 22) доверливост на комерцијалните и деловните податоци на корисниците на услугите на системот,
 - 23) соработка со оператори на соседните системи и соодветните асоцијации во согласност со превземените обврски во ратификувани меѓународни договори или обврски превземени од меѓународните организации,
 - 24) информации на операторите на преносните и дистрибутивните системи со кои е поврзан за да се обезбеди безбедно и ефикасно функционирање на системите и интерконективните водови,
 - 25) изготвување на извештаи за финансискиот и физичкиот обем на планираните и реализирани услуги и нивно доставување до Регулаторната комисија за енергетика, на начин, услови и во рокови определени со лиценцата,
 - 26) водење на диспечерска книга, записи за доверливост на преносниот системи, податоци од системот за надзор и управување, мерни податоци и таквите книги, записи и податоци да ги чува најмалку десет години,
 - 27) водење на евиденција за работењето на преносниот систем и за тоа да ја известува Регулаторната комисија за енергетика, по нејзино барање.
- (3) Операторот на системот за пренос на природен гас е должен постојано да објавува и да ги обновува објавените податоци што се однесуваат на техничките информации, на нумерички и разбирлив начин, во врска со договорениот и расположливиот преносен

капацитет за секое место на пристап, вклучувајќи ги и влезните и излезните точки на системот за пренос на природен гас.

- (4) Надоместокот за користењето на системот за пренос на природен гас го плаќаат сите потрошувачи кои што се напојуваат со природен гас преку системот за пренос на природен гас. Операторот на системот им го фактурира надоместокот за користење на системот на снабдувачите или на потрошувачите кои што самостојно учествуваат на пазарот на природен гас, според објавената тарифа, претходно одобрена од Регулаторната комисија за енергетика.
- (5) Операторот на системот за пренос на природен гас им фактурира на учесниците на пазарот на природен гас за настанатите отстапувања од најавените физички трансакции, по цени пресметани во согласност со методологијата за пресметка за надоместок за услугите за урамнотежување.
- (6) Операторот на системот за пренос на природен гас е должен да изготви и да ги достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика правила за набавка на природен гас и системски услуги од ставот (2) точки 14) и 15) на овој член, во согласност со упатството за набавка и продажба на електрична енергија и природен гас и набавка на системски услуги од страна на вршителите на регулираните енергетски дејности, донесени од Регулаторната комисија за енергетика.

Член 86

- (1) Операторот на системот за пренос на природен гас е одговорен за долгорочно планирање на развојот на преносниот систем.
- (2) Операторот на системот за пренос на природен гас е должен секоја година да донесува план за развој на преносниот систем за природен гас со кој управува за период од следните десет години. Операторот го доставува планот до Регулаторната комисија за енергетика најдоцна до 31 октомври и, по добиената согласност од Регулаторната комисија за енергетика, планот го објавува на својата веб страница. Во планот треба да бидат содржани сите неопходни информации за проширувањето и надградбата на системот, а неговата содржина се уредува со мрежните правила за пренос.
- (3) Ако операторот на системот за пренос на природен гас, освен случаите кои што се надвор од негова контрола, не започнал со реализација на инвестициите коишто според планот во ставот (2) на овој член треба да бидат реализирани во следните три години, Регулаторната комисија за енергетика ќе го задолжи операторот на системот за пренос на природен гас:
 - 1) да го започне реализирањето на планираните инвестиции, или
 - 2) да организира и спроведе отворен јавен повик за реализација на планираните инвестиции од други инвеститори, со соодветна примана одредбите од законот со кој се уредуваат јавните набавки, или
 - 3) да прифати финансирање на планираните инвестиции преку зголемување на капиталот со вложувања од други инвеститори.
- (4) Операторот на системот за пренос на природен гас за секој регулиран период изготвува и доставува за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика план за инвестирање во преносниот систем, во кој особено треба да биде прикажано очекуваното зголемување на ефикасноста на работата на системот, како резултат на предвидените инвестиции.
- (5) Операторот на системот за пренос на природен гас е должен да подготвува и, најдоцна од 31 октомври секоја календарска година, доставува до Министерството и Регулаторната комисија за енергетика едногодишни, петгодишни и десетгодишни прогнози за потребите од природен гас за системот со кој управува.
- (6) Во случаите кога за иста календарска година два оператора на системи за пренос на природен гас во плановите од ставот (2) на овој член предвидат изградба на вод или водови за меѓусебно поврзување, Регулаторната комисија за енергетика, пред

усвојувањето на плановите ќе побара од операторите да се договорат за заедничка изградба и управување со водот, односно водовите и договорот да го достават на одобрување од страна на Регулаторната комисија за енергетика.

- (7) Ако, по барањето на Регулаторната комисија за енергетика од ставот (6) на овој член, операторите не постигнат договор во рок од шест месеци или договорот не биде одобрен, Регулаторната комисија за енергетика ќе донесе одлука со која што ќе им нареди на операторите да го изградат водот, односно водовите со еднакво учество во финансирањето и управувањето.

Член 87

- (1) Операторот на системот за пренос на природен гас може привремено да ја прекине испораката на природен гас од преносната мрежа при вршење на планирани прегледи, испитувања и контролни мерења, ремонти, одржување, реконструкции и проширувања на објектите, уредите и инсталациите, како и во случај на потреба од спречување на ризик од нарушување во преносната мрежа. Начинот, постапките и известувањата за ваквите прекини, операторот на системот за пренос на природен гас го врши во согласност со мрежните правила за пренос.
- (2) Привремениот прекин од ставот (1) на овој член операторот на системот за пренос на природен гас треба да го врши во време кога најмалку им нанесува штета на корисниците, во согласност со програмата за одржување на објектите, уредите и постројките и годишниот енергетски биланс, а за денот, часот и очекуваното траење на привремениот прекин, е должен писмено да ги извести корисниците и Министерството најмалку седум дена пред прекилот.
- (3) Операторот на системот за пренос на природен гас заради надзор, контрола и одржување има право на пристап до инсталациите и мерно регулационите станици, што составен дел на преносната мрежа, а кои се наоѓаат на имотите на потрошувачите или корисниците директно приклучени на системот за пренос на природен гас, на начин и под услови утврдени во мрежните правила за пренос на природен гас.

Член 88

- (1) Операторот на системот за пренос на природен гас, за системот со кој управува, е должен да ги донесе мрежните правила за пренос на природен гас и, по одобрувањето од Регулаторната комисија за енергетика, да ги објави во „Службен весник на Република Македонија“ и на својата веб страница, а со кои особено се уредуваат:
 - 1) техничко-технолошките услови за приклучување на објектите, уредите и постројките со системот за пренос на природен гас,
 - 2) условите, начинот и методологијата за определување на надоместокот за приклучување на преносната мрежа, базирани на транспарентни и недискриминаторни принципи,
 - 3) начин на користење на системот за природен гас во објектите за производство на електрична и топлинска енергија во режим на пробна работа,
 - 4) условите и начинот на пристап на трети страни на преносниот систем врз основа на транспарентни и недискриминаторни принципи,
 - 5) методологијата за пресметка на надоместокот за услугите за урамнотежување и начинот на наплата на услугите, како и финансиски обезбедувања за обврските на учесниците на пазарот на природен гас за плаќање на услугите за урамнотежување,
 - 6) условите што корисниците на системот за пренос на природен гас треба да ги исполнат за самостојно настапување на пазарот на природен гас,
 - 7) постапката за порамнување на договорените и остварените трансакции врз основа податоците од мерењата направени од страна на операторот на преносниот систем и операторите на дистрибутивните системи,

- 8) техничките и другите услови за сигурно и безбедно функционирање на системот за преносната мрежа,
- 9) планирањето на одржувањето и развојот на преносниот систем,
- 10) содржината на плановите за развој на преносниот систем, како и начинот и постапката според која корисниците на системот ги доставуваат неопходите податоци за изготвување на плановите за развој,
- 11) начинот и постапката за прогнозирање на потребите од природен гас,
- 12) мерките, активностите и постапките во случај на нарушувања и хаварии,
- 13) функционалните барања и класата на точност на мерните уреди, како и начинот на мерење на количините на природниот гас,
- 14) критериумите за обезбедување на системските услуги,
- 15) начинот и постапката за објавување на расположивиот преносен капацитет и алокација на расположивиот преносен капацитет и разрешување на преоптеретувањата на преносната мрежа,
- 16) начинот и постапката за пристап до инсталациите и мерно-регулационите станици што се составен дел на преносната мрежа, а се во сопственост на потрошувачите или корисниците
- 17) квалитетот на услугите што операторот ги обезбедува на корисниците,
- 18) работата на системите за управување, и
- 19) начинот на објавување на информациите кои што согласно овој закон е должен да ги објави,
- 20) начинот и постапката за известување на корисниците на системот.

Член 89

- (1) Правното лице што ја врши дејноста пренос на природен гас не може да има лиценца за вршење на дејностите трговија, снабдување со природен гас или снабдување во краен случај со природен гас.
- (2) Со цел да обезбеди независност во вршењето на енергетската дејност пренос на природен гас, како и исполнувањето на обврската за обезбедување на јавна услуга на недискриминаторен, објективен и транспарентен начин, операторот на системот за пренос треба да обезбеди:
 - 1) лицата кои што се одговорни за управувањето и раководењето со операторот на системот за пренос на природен гас да не можат да учествуваат во управувачките и раководните структури во носителите на лиценци за дистрибуција, трговија или снабдување со природен гас,
 - 2) лицата одговорни за управувањето и раководењето со операторот на преносниот систем да имаат независност во нивната работа и одлучување,
 - 3) донесувањето на одлуките во врска со средствата неопходни за функционирање, одржување и развој на системот да биде независно од интересите на вертикално интегрираното претпријатие кон кое припаѓа операторот, или интересите на поврзаното претпријатие.
- (3) Операторот на системот за пренос на природен гас е должен да донесе и да достави за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика програма за усогласување со која ќе се предвидат мерки за спречување на дискриминаторно однесување и ќе се обезбедат соодветни обврски за вработените, во согласност со ставот (2) од овој член.

Член 90

- (1) Операторот на дистрибутивниот систем за природен гас, за делот од територијата на Република Македонија на која ја врши дејноста, го одржува и, доколку тоа е економски исплатливо го надградува и проширува дистрибутивниот систем, управува со

дистрибутивниот систем, како и обезбедува негово поврзување со систем за пренос на природен гас.

- (2) Операторот на дистрибутивниот систем за природен гас е должен да обезбеди:
 - 1) сигурно, безбедно, економично и доверливо функционирање на дистрибутивниот систем, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила,
 - 2) сигурна, безбедна и квалитетна дистрибуција и испорака на природен гас преку дистрибутивната мрежа на недискриминаторна и транспарентна основа,
 - 3) приклучување на потрошувачите на дистрибутивната мрежа, како и пристап на трети страни за користење на дистрибутивниот систем, во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција, а врз основа на објективни, транспарентни и недискриминаторни начела,
 - 4) развој, обновување и одржување на дистрибутивниот систем, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила и да обезбеди долгорочна способност на системот да ги задоволи разумните барања за дистрибуција на природен гас,
 - 5) изготвување план за одржување на мрежата во согласност со мрежните правила за дистрибуција, негово доставување до Регулаторната комисија за енергетика и негово објавување на веб страницата на операторот,
 - 6) потребните количини на природен гас за вршење на своите функции со транспарентни, недискриминаторни и пазарни процедури, според правила однапред одобрени од Регулаторната комисија за енергетика,
 - 7) мерење на количините природен гас што се испорачуваат на потрошувачите и доставување на податоците од мерењата до снабдувачите,
 - 8) пристап на корисниците до мерните уреди што се во сопственост на операторот на дистрибутивниот систем, во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција,
 - 9) изготвување на извештаи за финансискиот и физичкиот обем на планираните и реализирани услуги и нивно доставување до Регулаторната комисија за енергетика, на начин, услови и во рокови определени со лиценцата,
 - 10) водење на диспечерска книга, записи за доверливост на системите за комуникација, податоци од системот за надзор и управување, мерни податоци и таквите книги, записи и податоци да ги чува најмалку десет години, и
 - 11) доверливост на комерцијалните и деловни податоци за корисниците на дистрибутивниот систем.
- (3) Операторот на дистрибутивниот систем за природен гас, може привремено да ја прекине испораката на природен гас од дистрибутивната мрежа при вршење на планирани прегледи, испитувања, контролни мерења, одржување, реконструкции, проширувања на мрежите, уредите и инсталациите. Привремениот прекин може да се врши во време кога најмалку им нанесува штета на корисниците, во согласност со мрежните правила за дистрибуција.
- (4) Операторот на системот за дистрибуција на природен гас е должен да изготви и да ги достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика правила за набавка на природен гас од ставот (2) точка 6) на овој член, во согласност со упатството за набавка и продажба на електрична енергија и природен гас и набавка на системски услуги од страна на вршителите на регулираните енергетски дејности, донесени од Регулаторната комисија за енергетика.

Член 91

- (1) Операторот на дистрибутивниот систем е одговорен за долгорочно планирање на развојот на дистрибутивниот систем на подрачјето на кое ја врши дејноста.

- (2) Операторот на дистрибутивниот систем е должен секоја година да донесува план за развој на дистрибутивниот систем со кој управува за период од следните пет години. Операторот го доставува планот до Регулаторната комисија за енергетика најдоцна до 31 октомври и, по добиената согласност од Регулаторната комисија за енергетика, планот го објавува на својата веб страница. Во планот треба да бидат содржани сите неопходни информации за проширувањето и надградбата на системот, а неговата содржина се уредува со мрежните правила за дистрибуција.
- (3) Операторот на дистрибутивниот систем подготвува и, најдоцна од 31 октомври секоја календарска година, доставува до Министерството и Регулаторната комисија за енергетика едногодишни и петгодишни прогнози за потребите од природен гас за системот со кој управува.
- (4) За секој регулиран период операторот на дистрибутивниот систем изготвува и доставува за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика план за инвестирање во дистрибутивниот систем, во кој особено треба да биде прикажано очекуваното зголемување на ефикасноста на работата на дистрибутивниот систем како резултат на предвидените инвестиции.

Член 92

- (1) Мерните уреди се во сопственост на операторот на дистрибутивниот систем.
- (2) Локацијата на мерните уреди ја утврдува операторот на дистрибутивниот систем во зависност од техничките можности на лице место и истата може да биде во или надвор од границите на имотот на потрошувачот.
- (3) Ако мерниот уред се наоѓа на имот од корисникот, корисникот е должен да му овозможи на овластено лице на операторот на дистрибутивниот систем право на пристап на секој имот или објект до мерниот уред заради:
 - 1) читање на мерните уреди,
 - 2) контрола, вградување, надзор, промена и замена на мерниот уред ,
 - 3) исклучување на корисникот кога постапува спротивно со условите за користење на дистрибутивната мрежа пропишани во мрежните правила за дистрибуција,
 - 4) исклучување на потрошувачот по барање на снабдувачот, во согласност со одредбите од правилата за снабдување со природен гас.

Член 93

- (1) Операторот на дистрибутивен систем за природен гас е должен, во рок утврден во лиценцата, да ги донесе и, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, да ги објави во „Службен весник на Република Македонија“ и на својата веб страница мрежните правила за дистрибуција на природен гас за мрежата со која управува, со кои особено се уредуваат:
 - 1) техничките услови за приклучување на дистрибутивната мрежа на потрошувачите на природен гас, врз основа на транспарентни и недискриминаторни принципи,
 - 2) методологијата за определување на надоместокот за приклучување на дистрибутивната мрежа, базирани на транспарентни и недискриминаторни принципи,
 - 3) условите и начинот за пристап на трети страни на системот врз основа на транспарентни и недискриминаторни принципи,
 - 4) техничките и другите услови за сигурно и безбедно функционирање на системот,
 - 5) мерките, активностите и постапките во случај на нарушувања и хаварији,
 - 6) начин и постапка за надзор и тестирање на дистрибутивната мрежа,
 - 7) начин и постапка за регулирање на протокот и притисокот на природниот гас низ дистрибутивната мрежа,

- 8) начинот и постапката за усогласување на манипулациите во дистрибутивниот систем со манипулациите во системот за пренос на природен гас,
- 9) функционалните барања и класата на точност на мерните уреди како и начинот на мерење на природниот гас,
- 10) планирање на одржувањето и развојот на дистрибутивната мрежа,
- 11) содржината на плановите за развој на дистрибутивниот систем, како и начинот и постапката според која корисниците на системот ги доставуваат неопходите податоци за изготвување на плановите за развој
- 12) квалитетот на испораката на природен гас во согласност со правилата за снабдување,
- 13) прогноза на потребите од природен гас врз основа на податоците добиени од снабдувачите и развојните планови на потрошувачите,
- 14) начин и постапка за известување на корисниците на системот.

Член 94

- (1) Правното лице што врши дејност дистрибуција на природен гас не може да има лиценца за вршење на дејностите трговија, снабдување со природен гас или снабдување во краен случај со природен гас.
- (2) Со цел да обезбеди независност во вршењето на енергетската дејност дистрибуција на природен гас, како и исполнувањето на обврската за обезбедување на јавна услуга на недискриминаторен, објективен и транспарентен начин, треба да се обезбеди:
 - 1) лицата кои што се одговорни за управувањето и раководењето со операторот на системот за дистрибуција на природен гас да не можат да учествуваат во управувачките и раководните структури во носителите на лиценци за пренос, трговија или снабдување со природен гас,
 - 2) лицата одговорни за управувањето и раководењето со операторот на дистрибутивниот систем да имаат независност во нивната работа и одлучување,
 - 3) донесувањето на одлуките во врска со средствата неопходни за функционирање, одржување и развој на системот да биде независно од интересите на вертикално интегрираното претпријатие кон кое припаѓа операторот, или интересите на поврзаното претпријатие.
- (3) Операторот на системот за дистрибуција на природен гас е должен да донесе и да достави за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика програма за усогласување со која ќе предвидат мерки за спречување на дискриминаторно однесување и ќе се обезбедат соодветни обврски за вработените, во согласност со ставот (2) од овој член.
- (4) По ислучок од ставот (1) од овој член, правното лице кое што врши дејност дистрибуција на природен гас може да врши и дејности снабдување со природен гас и снабдување во краен случај со природен гас ако на неговиот дистрибутивен систем се приклучени помалку од 100.000 корисници.

Член 95

- (1) На правно лице, како комбиниран оператор на системи за пренос и дистрибуција на природен гас, можат да му се издадат лиценци за пренос и за дистрибуција на природен гас.
- (2) Комбинираниот оператор од ставот (1) на овој член ги има правата и обврските утврдени со овој закон за оператор на систем за пренос и оператор на систем за дистрибуција со природен гас.
- (3) На комбинираниот оператор од ставот (1) на овој член не може да му се издаде лиценца за дејностите снабдување или трговија со природен гас.

Член 96

- (1) Снабдувачот со природен гас продава природен гас на потрошувачи, трговци, други снабдувачи, производители на електрична и/или топлинска енергија, операторите на системите за пренос или дистрибуција на природен гас, како и на купувачи во странство.
- (2) Снабдувачот со природен гас, за потребите на потрошувачите со кои има склучено договор за снабдување, набавува природен гас од земјата и од странство.
- (3) Снабдувачот со природен гас обезбедува соодветен преносен и/или дистрибутивен капацитет и регулирани услуги во согласност со важечките тарифи, мрежните правила за пренос и мрежните правила за дистрибуција, за природниот гас што се обврзал да го испорача на потрошувачите.
- (4) Снабдувачот со природен гас, врз основа на извршени мерења од соодветниот оператор на мрежата, на потрошувачите со кои има склучено договор за снабдување им фактурира за испорачаниот природен гас по договорна цена и за надоместоците за користење на преносниот и/или дистрибутивниот систем.
- (5) Снабдувачот со природен гас е должен да:
 - 1) работи во согласност со правилата за снабдување во поглед на доверливоста на податоците и количините природен гас испорачани до корисниците,
 - 2) ги исполни барањата за финансиски гаранции утврдени од страна на операторот системот за пренос на природен гас во однос на обврските поврзани со урамнотежувањата помеѓу предвидените и реализираните трансакции,
 - 3) достави во определен рок до Регулаторната комисија за енергетика, по нејзино барање, информации и извештаи за трансакциите и деловните активности што произлегуваат, завршуваат или поминуваат на територијата на Република Македонија,
 - 4) им фактурира на своите купувачи за природниот гас, како и за преносниот и/или дистрибутивниот капацитет,
 - 5) ги плати набавените количини природен гас, како и закупените капацитети и регулирани услуги на операторите на преносниот и/или дистрибутивните системи и
 - 6) работи во согласност со законите и другите прописи во Република Македонија, прописите утврдени од страна на Регулаторната комисија за енергетика, мрежните правила за пренос и мрежните правила за дистрибуција.

Член 97

- (1) Снабдувачот со природен гас во краен случај ги снабдува потрошувачите во Република Македонија приклучени на систем за пренос или дистрибуција на природен гас и кои што не случиле договор со некој од снабдувачите со природен гас или ако нивните дотогашни снабдувачи престанале да ги исполнуваат обврските од договорите за снабдување.
- (2) Снабдувачот со природен гас во краен случај набавува природен гас од земјата и странство, на начин и постапка кои што претходно треба да бидат одобрени од Регулаторната комисија за енергетика и истите треба да бидат засновани на транспарентни и недискриминаторни начела, со цел да се обезбеди еднаков пристап на сите заинтересирани домашни и странски понудувачи.
- (3) Снабдувачот со природен гас во краен случај, за потребите на своите потрошувачи, обезбедува потребен преносен и/или дистрибутивен капацитет и други услуги од операторите на преносниот и дистрибутивниот систем, по цени и тарифи одобрени и претходно објавени од Регулаторната комисија за енергетика.
- (4) Снабдувачот со природен гас во краен случај врши фактурирање на испорачаниот природен гас и услугите, согласно со Тарифниот систем за продажба на природен гас на потрошувачите што се снабдуваат преку снабдувачот во краен случај врз основа на

извршените мерења од страна на соодветните мрежни оператори, а во согласност со Правилата за снабдување во краен случај и соодветните мрежни правила.

- (5) Снабдувачот со природен гас во краен случај е должен да изготвува биланси за потребите на своите потрошувачи и да ги доставува до операторите на преносните и/или дистрибутивните системи, во согласност со мрежните правила за пренос и/или мрежните правила за дистрибуција.

Член 98

- (1) Трговецот со природен гас купува природен гас заради препродажба на други трговци, снабдувачи, производители на електрична и/или топлинска енергија, операторите системите за пренос и дистрибуција на природен гас или на купувачи од странство.
- (2) По исклучок од ставот (1) на овој член, трговецот може да продава природен гас и на потрошувачи кои што ги исполнуваат условите за самостојно учество на пазарот на природен гас, утврдени во правилата за пренос. Меѓусебните права и обврски на трговецот и потрошувачот, како и обврските кон операторот на преносниот систем и/или операторите на дистрибутивните системи, се уредуваат со договор.
- (3) Трговецот со природен гас е должен на операторот на системот за пренос на природен гас да му достави информација за количините на природен гас и соодветниот временски распоред од сите договори за купопродажба на природен гас за природниот гас што се обврзал да го испорача на своите купувачи, како и договорите за транзит низ преносниот систем.
- (4) Трговецот со природен гас, во случаите кога врши извоз на природен гас или транзит, е должен да обезбеди доволен преносен капацитет во согласност со важечките тарифи и мрежните правила за пренос.
- (5) Трговецот со природен гас е должен да:
 - 1) ги исполни барањата за финансиски гаранции утврдени од страна на операторот системот за пренос на природен гас во однос на обврските поврзани со урамнотежувањата помеѓу предвидените и реализираните трансакции,
 - 2) достави во определен рок до Регулаторната комисија, по нејзино барање, информации и извештаи за трансакциите и деловните активности што произлегуваат, завршуваат или поминуваат на територијата на Република Македонија,
 - 3) им фактурира на своите купувачи за природниот гас, како и за преносниот капацитет и/или дистрибутивен капацитет, доколку за нивното обезбедување е овластен од страна на купувачот,
 - 4) работи во согласност со законите и другите прописи во Република Македонија, прописите утврдени од страна на Регулаторната комисија за енергетика, мрежните правила за пренос и мрежните правила за дистрибуција.
 - 5) работи во согласност со правилата за снабдување во поглед на доверливоста на податоците и количините природен гас испорачани до корисниците.

Член 99

- (1) Сите купувачи на природен гас се квалификувани купувачи на природен гас.
- (2) Потрошувачите на природен гас можат да склучуваат договори за набавка на природен гас со снабдувачите на природен гас, според условите дефинирани во правилата за снабдување.
- (3) По исклучок од ставот (2) на овој член, потрошувачите или производителите на електрична и/или топлинска енергија од природен гас кои што ги исполнуваат условите за самостојно учество на пазарот на природен гас, утврдени во мрежните правила за пренос, можат да купуваат природен гас од трговци, како и од странство.

- (4) Купувачите на природен гас за своите потреби обезбедуваат соодветен преносен и/или дистрибутивен капацитет или таа обврска можат да ја пренесат на своите снабдувачи.
- (5) Купувачите на природен гас можат да се снабдуваат со природен гас и преку директни водови.

VIII ПАЗАР НА СУРОВА НАФТА, НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ И ГОРИВА ЗА ТРАСПОРТ

Член 100

- (1) Вршителите на енергетските дејности:
 - 1) преработка на сурова нафта и производство на нафтени деривати
 - 2) производство на биогорива,
 - 3) производство на горива наменети за транспорт со намешување на фосилни и биогорива,
 - 4) транспорт на сурова нафта или нафтени деривати преку нафтоводи односно продуктоводи,
 - 5) складирање на сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива наменети за транспорт,
 - 6) трговија со сурова нафта, нафтени деривати, горива за транспорт и биогорива.се должни објектите, уредите и постројките за вршење на енергетските дејности да ги користат и одржуваат во согласност со техничките прописи и стандарди и другите прописи за сигурно и безбедно работење и заштита на животната средина.
- (2) Техничките прописи од ставот 1 на овој член ги пропишува министерот по претходна согласност на министерот надлежен за работите од областа на транспортот и врските, министерот надлежен за работите од областа на заштита на животната средина и природата и министерот надлежен за работите од областа на внатрешни работи.

Член 101

- (1) Вршителот на дејност транспорт на сурова нафта и/или нафтени деривати преку нафтовод и/или продуктовод е должен да донесе правила за работа на нафтоводот, односно продуктоводот и истите да ги објави на својата веб страница. Во овие правила особено ќе бидат уредени:
 - 1) техничките услови за транспорт на сурова нафта, односно нафтени деривати,
 - 2) техничките услови за одржување и безбедно функционирање на нафтоводот, односно продуктоводот,
 - 3) мерките и постапките во случај на хаварии,
 - 4) начинот, условите и постапката за договорен пристап на трети страни до системот за транспорт на сурова нафта, односно нафтени деривати,
 - 5) функционалните барања и класата на точност на мерните уреди, како и начинот на мерење на транспортираните количини на сурова нафта, односно нафтените деривати и
 - 6) другите услови неопходни за безбеден и сигурен транспорт.
- (2) Вршителот на дејност транспорт на сурова нафта и/или нафтени деривати преку нафтовод и/или продуктовод е должен правилата од ставот (1) на овој член да ги изготви во согласност со техничките прописи од членот 100 на овој закон. Правилата од ставот (1) на овој член се доставуваат до министерството заради одобрување, по претходно добиени мислења од министерствата од членот 100 став (2) на овој закон. Министерствата се должни мислењата да ги достават до министерството во рок не подолг од 60 дена.

Член 102

- (1) Сопствениците, односно корисниците на капацитетите за складирање на сурова нафта и/или нафтени деривати и горива за транспорт можат да ја вршат дејноста складирање на сурова нафта и/или нафтени деривати и горива за транспорт за потребите на трети страни.
- (2) Капацитетите за складирање на нафтени деривати во државна сопственост можат да бидат отстапени за складирање на нафтени деривати и горива за транспорт на други лица со договор за закуп, по претходно спроведен јавен повик согласно со закон.

Член 103

- (1) Трговецот на големо со нафтени деривати и горива за транспорт тргува со други трговци на големо, ги снабдува трговците на мало и големите потрошувачи на недискриминаторен, конкурентен и транспарентен начин.
- (2) Трговецот на големо со нафтени деривати и горива за транспорт треба да има во сопственост или на користење простор за складирање на нафтени деривати и горива за транспорт што ги исполнуваат пропишаните технички услови.
- (3) Трговецот на големо со нафтени деривати и горива за транспорт е должен во секое време да има оперативни резерви од нафтени деривати и горива за транспорт за покривање на петдневен просечен обем на трговија, пресметан врз основа на остварениот обем на трговија за секој дериват одделно во претходната година.
- (4) Трговецот на големо со нафтени деривати и горива за транспорт склучува договор за снабдување со нафтени деривати со вршителот на дејност трговија со нафтени деривати на мало во рамките и за сметка на сопствената трговска маржа.

Член 104

- (1) Трговецот на големо со сурова нафта, нафтени деривати и горива за транспорт може да полни и дистрибуира садови под притисок со течен нафтен гас за еднократна или повеќекратна употреба, ако има изградено или има право на користење полнилници за течен нафтен гас, што ги задоволуваат техничките прописи и стандарди.
- (2) Логото на трговецот задолжително треба да биде истакнато на секој поединечен сад под притисок за течен нафтен гас.

Член 105

- (1) Трговецот на мало со нафтени деривати и горива за транспорт ја врши својата дејност преку бензински станици или објекти што ги исполнуваат техничките услови за деловните простории во кои се врши трговија, пропишани со закон или друг пропис.
- (2) Ако трговецот на мало од ставот (1) на овој член има склучено долгорочен договор за снабдување со нафтени деривати и горива за транспорт, доколку тоа го бара производителот или трговецот на големо, може да го истакне на бензинската пумпа логото на трговското друштво вршител на дејност на трговија на големо, со кое се искажува потеклото на нафтениот дериват или горивото за транспорт и со што на потрошувачите им се гарантира сигурно и непрекинато снабдување со нафтени деривати и горива за транспорт со квалтетот кој што го гарантира трговецот на големо.
- (3) Дејноста трговија со нафтени деривати на мало можат да ја вршат и физички лица регистрирани за вршење дејност.

Член 106

- (1) Заради заштита на животната средина Владата на Република Македонија во согласност со Акциониот план од членот 146 на овој закон, со одлука ја определува годишната

процентуална застапеност на биогоривата во вкупните количини на горивата за транспорт во Република Македонија.

- (2) Одлуката од ставот (1) може да се однесува за една или повеќе календарски години и истата се донесува најдоцна шест месеци пред нејзиното влегување во сила.
- (3) Со одлуката од ставот (1) на овој член ќе се определи и минималниот процент на намешаност на биогоривата во мешавините од фосилни и биогорива за транспорт, како и преодниот период за замена на резервите на мешавините од фосилни и биогорива за транспорт.

Член 107

- (1) Владата на Република Македонија, на предлог на Министерството, донесува уредба за квалитетот на течните горива.
- (2) Уредбата од ставот (1) на овој член, особено содржи:
 - 1) видот на течните горива што можат да се пуштат на пазарот со нивните карактеристики,
 - 2) начинот на утврдување на квалитативните својства на течните горива,
 - 3) начинот и постапката за следење на квалитетот на течните горива,
 - 4) правата и обврските на добавувачите на горивата наменети за транспорт од членот 109 на овој закон,
 - 5) права и обврски на учесниците на пазарот и државните органи во преодниот период потребен за замена на резервите на мешавините од фосилни и биогорива за транспорт.
- (3) Учесниците на пазарот на течните горива се должни да се придржуваат кон обврските утврдени во уредбата од ставот (1) на овој член.

Член 108

- (1) Највисоките рафинерските и малопродажните цени на нафтените деривати и највисоките малопродажни цени на мешавините на фосилни горива и биогорива се определуваат во согласност со прописот за формирање на цените на нафтените деривати и горивата за транспорт.
- (2) При определување на највисоките малопродажни цени на мешавините од фосилните горива и биогоривата треба да се земат предвид највисоката рафинерска цена на соодветниот нафтен дериват, берзанската цена на биогоривото и трошоците за намешување, во согласност со прописот од ставот (1) на овој член.
- (3) Одлуката за највисоките рафинерските и малопродажните цени на нафтените деривати и највисоките малопродажни цени на мешавините на фосилните горива со биогорива, ја донесува Регулаторната комисија за енергетика по барање на трговското друштво за преработка на сурова нафта и производство на нафтени деривати за определување на највисоки рафинерски цени на нафтени деривати.

Член 109

- (1) За квалитетот на нафтените деривати и горивата за транспорт се одговорни производителите, увозниците и трговците на големо (добавувачи) и трговците на мало.
- (2) Квалитетот на нафтените деривати и горивата за транспорт се потврдува со изјава за сообразност што добавувачот на дериватот или горивото за транспорт ја обезбедува од акредитирана лабораторија.

IX ПАЗАР НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Член 110

- (1) Единиците на локалната самоуправа во рамките на својата надлежност за обезбедување на услови за снабдување на корисниците на своето подрачје со топлинска енергија, треба да создадат услови за вршење на дејностите производство, дистрибуција и снабдување со топлинска енергија.
- (1) Заради сигурно, безбедно, непрекинато и квалитетно снабдување со топлинска енергија на потрошувачите на своето подрачје единиците на локална самоуправа се должни да обезбедат услови за извршување на следниве енергетски дејности:
 - 1) производство на топлинска енергија,
 - 2) дистрибуција на топлинска енергија, и
 - 3) снабдување со топлинска енергија.

Член 111

- (1) Производителот на топлинска енергија може да поседува и управува со работата на постројка за производство на топлинска енергија во согласност со закон, други прописи и условите и критериумите пропишани во лиценцата и да врши продажба на топлинска енергија на операторот на системот на дистрибуција на топлинска енергија на кој е приклучен, под услови определени со овој закон.
- (2) Производителот на топлинска енергија може да продава топлинска енергија и на потрошувачи кои не се приклучени во системот за дистрибуција на топлинска енергија, а се директно поврзани на неговата производна постројка.
- (3) Производителот на топлинската енергија, во согласност со издадената лиценца, е должен да доставува годишни извештаи до Регулаторната комисија за енергетика и до градоначалникот на единицата на локалната самоуправа во врска со опремата, капацитетите, плановите за одржување, како и планираната расположливост.
- (4) Со цел да се обезбеди сигурност во снабдувањето со топлинска енергија производителите на топлинска енергија кои во своето производство користат мазут како примарно гориво, должни се во секое време да имаат оперативни резерви од мазут кои се најмалку еднакви на седумдневните потреби за работа со максимален капацитет.

Член 112

- (1) Регулираниот производител на топлинска енергија има обврска за обезбедување на јавна услуга производство на топлинска енергија за потребите на потрошувачите и обезбедува енергија за покривање на загубите во системот, системска резерва и системски услуги за одржување на потребни работни параметри (температура и притисок) во рамките на системот за топлинска енергија на кој што е приклучен.
- (2) Дејноста регулирано производство на топлинска енергија се врши врз основа на лиценца што се издава по спроведен јавен повик од страна на Регулаторната комисија за енергетика. Во јавниот повик треба да бидат наведени условите што треба да бидат исполнети од страна на вршителот на дејноста, а особено:
 - 1) да поседува, или да има право на користење на капацитети кои што се наменети за производство на топлинска енергија, не помали од две третини од вкупната инсталирана моќност на приклучените потрошувачи во годината која и претходи на годината во која се објавува јавниот повик;
 - 2) да има способност да го одржува пропишаниот температурен режим на своите постројки за производство на топлинска енергија и потребниот притисок на топлоносителот утврден со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија.

- 3) да приложи докази за финансиска способност за набавка на потребното гориво за производство на топлинска енергија;
 - 4) да има организациона структура и стручни лица што ќе овозможи сигурно, безбедно и непрекинато производство на топлинска енергија со пропишан квалитет.
- (3) По исклучок од ставот (2) на овој член, во системите за дистрибуција на топлинска енергија во кои има само еден производител на топлинска енергија, на тој производител ќе му биде издадена лиценца за регулирано производство на топлинска енергија.
 - (4) Регулаторната комисија за енергетика, по барање од регулираниот производител, го определува надоместокот што регулираниот производител ќе го добие за обезбедување на услугите во системот за топлинска енергија. При определувањето на надоместокот треба да се земат предвид фиксните и варијабилните трошоци на регулираниот производител, како и разумен повраток на капиталот. Надоместокот се состои од два дела: надоместок за обезбедување на резервниот капацитет во системот и регулирана цена за произведената топлинска енергија.
 - (5) Регулаторната комисија за енергетика ќе донесе пропис, заснован на начелата од членот 25 став (4) на овој закон, со кој ќе се уреди начинот, постапката и методологијата за определување на надоместокот за системска резерва и регулираната цена за произведената топлинска енергија од регулираниот производител, како и регулираната цена за произведената топлинска енергија од ставот (4) на овој член.

Член 113

- (1) Дистрибуција на топлинската енергија се врши од правни лица врз основа на договор за концесија за градба на нов систем или договор за концесија за јавна услуга управување, користење и одржување на постоечки систем за дистрибуција на топлинска енергија или од јавни претпријатија основани од единиците на локалната самоуправа.
- (2) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија, врз основа на издадената лиценца, врши дејност дистрибуција на топлинска енергија и управување со системот за дистрибуција на топлинска енергија.
- (3) Корисници на системот на дистрибуција на топлинска енергија се производителите, снабдувачите и потрошувачите на топлинска енергија.
- (4) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија може привремено да ја прекине испораката на енергија од системот за топлинска енергија при вршење на планирани прегледи, испитувања и контролни мерења, ремонти и реконструкции и проширувања на објектите, уредите и инсталациите.
- (5) Привремениот прекин од ставот (4) на овој член операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија може да го врши во време кога најмалку им нанесува штета на корисниците, во согласност со мрежните правила за дистрибуција.

Член 114

- (1) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија има обврска да ја одржува, надградува и проширува дистрибутивната мрежа на топлинска енергија во системот и е должен да обезбеди:
 - 1) безбедно и сигурно функционирање и управување со системот за дистрибуција на топлинска енергија во согласност со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија и условите утврдени во лиценцата,
 - 2) одржување, развој и, кога тоа е економски исплатливи, проширување на системот за дистрибуција, во согласност со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија и со плановите за развој на системот, усогласени со плановите и програмите за развој на енергетиката на единиците на локалната самоуправа на кои се простира топлинскиот систем,

- 3) пристап и/или приклучување на корисниците на системот за дистрибуција согласно со капацитетите на дистрибутивната мрежа и со примена на цени и тарифи одобрени и претходно објавени од страна на Регулаторната комисија за енергетика,
- 4) топлинска енергија за покривање на загубите во дистрибутивната мрежа и системските услуги од регулираниот производител,
- 5) набавка, поставување и одржување на мерните уреди на излез од производните постројки и во топлинските потстанции на кои што се приклучени објектите на потрошувачите и мерење на топлинската енергија што се презема или испорачува од топлинскиот систем, согласно со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија,
- 6) преземање на сите пропишани мерки за безбедност во текот на користењето на системот за дистрибуција на топлинска енергија, како и мерките за заштита на животната средина,
- 7) пренесување на топлинската енергија од местата на приклучок на производните постројки до местата на приклучување на потрошувачите на системот (топлинска потстанција), во согласност со мрежните правила за дистрибуција и условите утврдени во лиценцата,
- 8) квалитет на испораката на топлинска енергија преку системот за дистрибуција.
- 9) усогласување на погонските манипулација во системот со производителите заради непречено вршење на дистрибуцијата на топлинска енергија,
- 10) надзор и тестирање на системот за дистрибуција на топлинска енергија,
- 11) следење на техничката и функционалната подготвеност на објектите за дистрибуција на топлинска енергија,
- 12) долгорочна прогноза на побарувачката на топлинска енергија.

Член 115

- (1) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија ја откупува топлинската енергија произведена од производителите приклучени на дистрибутивниот систем со кој тој управува.
- (2) Учеството на производството на регулираниот производител во вкупната енергија испорачана во дистрибутивниот систем се определува врз основа на техничките можности на постројките на регулираниот производител и параметрите на испорачаната топлинска енергија од останатите производители.
- (3) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, е должен да склучи договор со регулираниот производител на топлинска енергија со времетраење не покусо од една година за:
 - 1) обезбедување на системска резерва,
 - 2) системски услуги за обезбедување на потребните работни параметри во дистрибутивниот систем,
 - 3) топлинска енергија за покривање на загубите во дистрибутивниот систем и
 - 4) топлинска енергија за потребите на потрошувачите.
- (4) Со договорот од ставот (3) особено ќе се уреди:
 - 1) начинот и постапката за обезбедување на системската резерва и системските услуги, во согласност со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија,
 - 2) начинот на плаќање на услугите и топлинската енергија што регулираниот производител ги обезбедува во дистрибутивниот систем.
- (5) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија е должен да ја откупува топлинската енергија од останатите производители доколку цената на топлинската енергија понудена од производителот е пониска или еднаква на регулираната цена за топлинската енергија од регулираниот производител.

- (6) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, е должен да склучи договори со снабдувачите со топлинска енергија за продажба на топлинска енергија наменета за потребите на потрошувачите.
- (7) Цената по која операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија ја продава топлинската енергија на снабдувачите се пресметува како просечна цена од регулираната цена на регулираниот производител и цените на набавка од останатите производители и во неа ќе биде вклучен и надоместокот за обезбедување на системска резерва.
- (8) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија е должен да ја достави до Регулаторната комисија за енергетика целокупната документација во врска со извршувањето на договорите со производителите и снабдувачите со топлинска енергија, како и финансиски извештаи и ревизија на финансиските извештаи изработени од овластен ревизор, извештаи за работењето и други податоци согласно со условите пропишани со лиценцата од издадена од Регулаторната комисија за енергетика.

Член 116

- (1) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија е должен, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, да ги донесе и да ги објави во „Службен весник на Република Македонија“ и на својата веб страница мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија со кои особено се уредуваат:
 - 3) техничко-технолошките услови за приклучување на потрошувачите и на производителите на топлинска енергија на системот за дистрибуција на топлинска енергија, засновани на начелата на недискриминаторост, објективност и транспарентност,
 - 4) техничките и другите услови за сигурна и безбедна работа на системот за дистрибуција на топлинска енергија,
 - 5) мерките, активностите и постапките во случај на хаварии,
 - 6) услови и начин за пристап на трети страни на системот за дистрибуција на топлинска енергија засновани на начелата на недискриминаторост, објективност и транспарентност
 - 7) функционалните барања и класата на точност на мерните уреди, како и начинот на мерење и пресметка на испорачаната топлинска енергија и
 - 8) содржината на плановите за развој на дистрибутивниот систем, како и начинот и постапката според која корисниците на системот ги доставуваат неопходите податоци за изготвување на плановите за развој,
 - 9) начин и постапка за обезбедување на системската резерва и системските услуги од страна на регулираниот производител,
 - 10) начин и постапка на размена на податоците помеѓу операторот на дистрибутивниот систем, регулираниот производител, независните производители и снабдувачите,
 - 11) начин и постапка за известување на корисниците на системот.

Член 117

- (1) Снабдувачот со топлинска енергија на потрошувачите со кои има склучено договор е должен да обезбеди сигурно, континуирано и квалитетно снабдување со топлинска енергија во согласност со Правилата за снабдување со топлинска енергија, договорите за снабдување склучени со потрошувачите и издадената лиценца.
- (2) Снабдувачот со топлинска енергија, за секој систем за топлинска енергија на кој што снабдува потрошувачи, е должен да склучи годишен договор со операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија за набавка на топлинска енергија за потребите на своите потрошувачи, како и договор за користење на дистрибутивниот систем, по цени и тарифи одобрени и претходно објавени Регулаторната комисија за енергетика.

- (3) Договорите од ставот (2) на овој член ги одобрува Регулаторната комисија за енергетика и со нив подетално се уредуваат меѓусебните односи на снабдувачите и операторите на дистрибутивните системи, а се засновани на мрежните правила за дистрибуција и правилата за снабдување со топлинска енергија.
- (4) Снабдувачот со топлинска енергија е должен да доставува податоци до Регулаторната комисија за енергетика годишни извештаи за продадената топлинска енергија, според условите утврдени во лиценцата.
- (5) Годишните извештаи од ставот (4) снабдувачот со топлинска енергија е должен да ги достави и до министерството и градоначалниците на единиците на локалната самоуправа на чии што подрачја снабдувачот ја врши дејноста.

Член 118

- (1) Мерните уреди на излез од производната постројка и мерните уреди во топлинските потстанции преку кои објектите на потрошувачите се приклучени на дистрибутивната мрежа се во сопственост на операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија.
- (2) Локацијата на мерните уреди ја утврдува операторот на системот за дистрибуција во зависност од техничките можности на приклучното место и истата може да биде во или надвор од границите на имотот на потрошувачот.
- (3) Ако мерниот уред се наоѓа на имотот на корисникот, корисникот е должен да му овозможи на овластено лице на операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија право на пристап на секој имот или објект до мерниот уред, односно приклучокот заради:
 - 1) читање на мерните уреди,
 - 2) контрола, вградување, надзор, замена и одржување на опремата на мерното место,
 - 3) исклучување на корисникот кога постапува спротивно со условите за користење на дистрибутивната мрежа пропишани во мрежните правила за дистрибуција,
 - 4) исклучување на потрошувачот по барање на снабдувачот, во согласност со одредбите од Правилникот за снабдување.
- (4) Уредите врз основа на кои се врши локално распределување на топлинската енергија помеѓу различни потрошувачи во еден објект за кои што има еден мерен уред се во сопственост на операторот на дистрибутивниот систем.
- (5) Вградувањето на уредите од ставот (4) на овој член, како и методологијата за распределбата и пресметката на потрошената топлинска енергија, се уредува со мрежните правила за дистрибуција.
- (6) Начинот на отчитување на уредите од ставот (4) на овој член се уредува со договорот за снабдување помеѓу снабдувачот и потрошувачот, во согласност со Правилата за снабдување со топлинска енергија.

Член 119

- (1) Потрошувачите на топлинска енергија приклучени на системот за дистрибуција во подрачјето на кое е воспоставен систем за топлинска енергија имаат право на слободен избор од кој снабдувач ќе бидат снабдувани.
- (2) Снабдувачот со топлинска енергија, врз основа на отчитувањата на мерните уреди и отчитувањата на уредите за локално распределување од членот 118 став (4) на овој закон, врши фактурирање и наплата на испорачаната топлинска енергија на потрошувачите по цена која што се состои од цената пресметана во согласност со членот 115 ставот (7) на овој закон, на која се додаваат тарифата за користење на дистрибутивниот систем и надоместокот за услугата за снабдување.

Член 120

- (1) Носителот на лиценца за дејноста регулирано производство на топлинска енергија не може да биде носител на лиценца за дејностите дистрибуција на топлинска енергија и снабдување со топлинска енергија.
- (2) Носителот на лиценца за дејноста дистрибуција на топлинска енергија не може да биде носител на лиценца за дејностите производство на топлинска енергија и снабдување со топлинска енергија.
- (3) По исклучок од одредбите на ставовите (1) и (2) на овој член, ако во еден систем за топлинска енергија вкупната инсталирана моќност на потрошувачите е помала од 50 MW лиценците за вршење на дејностите за производство или регулирано производство на топлинска енергија, оператор на системот за дистрибуција на топлинска енергија и снабдување со топлинска енергија можат да му бидат доделени на едно лице.

Х ПРИСТАП НА ТРЕТИ СТРАНИ И ПРИКЛУЧУВАЊЕ НА МРЕЖИ

Член 121

- (1) Операторите на системите за пренос и/или дистрибуција се должни да им овозможат приклучување и/или пристап до соодветниот систем, во согласност со соодветните мрежни правила:
 - 1) на сите потрошувачи на електрична енергија и сите корисници на системот за пренос и системите за дистрибуција на електрична енергија на територијата на Република Македонија,
 - 2) на сите потрошувачи на природен гас или топлинска енергија и на сите корисници на системите за пренос и дистрибуција на природен гас или топлинска енергија на подрачјето на кое се обезбедува услугата, кога тоа е економски оправдано.
- (2) Операторите на електропреносните или електродистрибутивните системи, во рамки на оперативните можности на соодветниот систем, ќе обезбедат приоритет за пристап на системите за електричната енергија произведена од обновливи извори.

Член 122

- (1) Операторот на системот за пренос односно дистрибуција на соодветен вид на енергија е должен, во согласност со соодветните мрежни правила и правила за снабдување, на постојните и новите корисници да им овозможи пристап на мрежата за пренос, односно дистрибуција на соодветен вид на енергија:
 - 1) на објективен, транспарентен и недискриминаторен начин,
 - 2) заснован на начелото на регулиран пристап на трета страна и
 - 3) со примена на цени и тарифи кои што пред нивното објавување се одобрени од Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Операторот на системот за пренос односно дистрибуција на соодветен вид на енергија може да одбие пристап и користење на мрежата само во случаи кога има недостаток на соодветен капацитет и за тоа е должен на лицето кое го барало пристапот во писмена форма детално и недвосмислено да му ги образложи причините за одбивањето. Операторот на системот за пренос на природен гас може да одбие пристап на системот и доколку е загрозна сигурноста на снабдувањето во Република Македонија,
- (3) Лицата на кои им е одбиен пристап на мрежата или се незадоволни од условите за пристапот на мрежата можат да поднесат жалба до Регулаторната комисија за енергетика.

Член 123

- (1) Операторот на електропреносниот систем може да достави барање до Регулаторната комисија за енергетика за иземање од обврската за овозможување на пристап на трети страни на мрежата, во следниве случаи:
 - 1) кога се инвестира во интерконективни водови за еднонасочна струја со кој се поврзува електропреносниот систем на Република Македонија со соседен електропреносен систем, или
 - 2) кога се инвестира во интерконективни водови за наизменична струја со кои се поврзуваат електропреносниот систем на Република Македонија и соседен електропреносен систем, а трошоците за изградба, како и ризикот поврзан со инвестицијата, се особено високи во споредба со вообичаените трошоци и ризици при поврзување на соседни преносни системи, или
 - 3) кога со инвестицијата значително се зголемува капацитетот на постоечките интерконективни водови.
- (2) Операторот на системот за пренос на природен гас може да достави барање до Регулаторната комисија за енергетика за иземање од обврската за овозможување на пристап на трети страни кога се инвестира во нови интерконективни гасоводи или значително се зголемува капацитетот на постојните интерконективни гасоводи заради обезбедување на нови можности за снабдување.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика ќе постапи по барањата од ставовите (1) и (2) на овој член доколку се исполнети следниве услови:
 - 1) инвестицијата да ја зголемува конкуренцијата и сигурноста во снабдувањето со електрична енергија, односно природен гас;
 - 2) ризикот поврзан со инвестицијата е таков што истата нема да биде реализирана доколку не се овозможи иземање од обврската за овозможување пристап на трети страни;
 - 3) интерконективниот вод, односно гасовод за кој се бара иземање од обврската за овозможување на пристап на трети страни мора да биде во сопственост на правно или физичко лице кое е независно, барем во неговата правна форма, од операторите на системите каде што водот ќе се гради;
 - 4) корисниците на водот ќе плаќаат надоместок за неговото користење;
 - 5) иземањето од обврската за овозможување на пристап на трети страни да не влијае врз конкуренцијата и ефикасноста на пазарот на електрична енергија, односно пазарот на природен или врз ефикасното функционирање на регулираниот систем за пренос на кој што водот, односно гасоводот се приклучува.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика ќе ги пропише детално постапката, условите и начинот за одлучување по барањата од ставовите (1) и (2) на овој член, како и начинот на објавување на одлуката и нејзиното доставување до надлежните меѓународни институции, во согласност со обврските кои што Република Македонија ги презела со ратификуваните меѓународни договори.

Член 124

- (1) Операторот на системот за пренос односно дистрибуција на соодветен вид на енергија е должен во мрежните правила да воспостави правила за приклучување на мрежата и методологија за пресметка на надоместокот за приклучување. Правилата за приклучување треба да ги земат предвид последиците од приклучувањето кои ќе ги претрпат другите корисници на мрежата, местото на приклучување на постројките, објектите и уредите за кои се бара приклучување и видот на потребната инсталација за приклучување на мрежата.
- (2) Надоместокот за приклучување на мрежата, како и надоместокот за измена на енергетските параметри дефинирани во согласноста за приклучување на постоечки

корисник, го плаќа корисникот и се состои од надоместок за изградба на приклучокот или надоградба на постоечкиот приклучок, како и учество во трошоците за создавање технички услови во системот за приклучување на нови корисници или зголемување на капацитетот на постојни приклучоци. Надоместокот се пресметува со примена на методологијата содржана во соодветните мрежни правила.

- (3) Операторот на системот за пренос односно дистрибуција на соодветен вид на енергија е должен да им обезбеди на лицата кои бараат приклучување на соодветната мрежа детална проценка на трошоците за изградба на приклучокот и проценка на трошоците за создавање на техничките услови во мрежата.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика може да ги задолжи операторите на соодветните енергетски системи да ги поднесат трошоците за приклучување на повластените производители на соодветниот систем и трошоците за приклучување операторите да ги повратат преку тарифата за регулираната услуга, кога е потребно да се:
 - 1) поттикне производство на електрична енергија од обновливи извори на енергија или од високо-ефикасни комбинирани постројки или
 - 2) остварат целите на Стратегијата за развој на енергетиката, Стратегијата за подобрување на енергетската ефикасност или Стратегијата за искористување на обновливите извори на енергија.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика ќе ги пропише условите што треба да ги исполнат повластените производители за да бидат приклучени на соодветниот систем, како и периодот за кој што ќе се применува обврската на операторите од ставот (4) на овој член.

Член 125

- (1) Лицата кои бараат приклучување на енергетски систем или корисниците што бараат измени на постоен приклучок се должни да поднесат барање за приклучување до операторот на соодветниот систем за пренос односно дистрибуција, во согласност со мрежните правила.
- (2) Лицата кои бараат приклучување на мрежата можат да се приклучат на истата само врз основа на добиено решение за согласност за приклучување, издадено од операторот на системот за пренос, односно дистрибуција во согласност со мрежните правила.
- (3) Во решението од ставот (2) на овој член особено се утврдуваат:
 - 1) техничките услови за приклучување,
 - 2) надоместокот за приклучување што треба да го плати корисникот,
 - 3) рокот за приклучување,
 - 4) обврските на операторот на енергетскиот систем во врска со приклучувањето.
- (4) Решението за согласноста за приклучување ќе престане да важи доколку изградбата на приклучокот не е започната во рокот определен во рокот предвиден во одобрението за градење на приклучокот.

Член 126

- (1) Операторот на енергетскиот систем во соодветните мрежни правила треба да предвиди временски рокови во кои треба да донесе одлука во врска со барањето за издавање на согласност за приклучување и временски рокови во кои треба да биде остварено приклучувањето на мрежата.
- (2) Доколку операторот на енергетскиот систем не издаде решение за согласност за приклучување, или издаденото решение не е во согласност со соодветните мрежни правила, лицето кое бара приклучување може да поднесе жалба до Регулаторната комисија за енергетика.

Член 127

- (1) Новите објекти за проширување на постојниот енергетски систем, вклучувајќи ја изградбата на нови или надоградба на постојни приклучоци во сопственост на операторот, ги гради операторот на соодветниот систем и се во негова сопственост.
- (2) По исклучок од ставот (1) од овој член, во случаи кога приклучокот е исклучиво наменет за поврзување на еден потрошувач, или еден производител на електрична или топлинска енергија, приклучокот може да го изгради корисникот во согласност со соодветните мрежни правила, а по претходно одобрение од операторот.
- (3) Во одобрението од ставот (2) на овој член операторот, врз основа на мрежните правила, ќе ги утврди условите и начинот за изградба на приклучокот.
- (4) Против решението на операторот со кое се одбива барањето на корисникот да го изгради приклучокот од ставот (2) на овој член, корисникот може да поднесе жалба до Регулаторната комисија за енергетика.
- (5) Доколку корисникот го гради приклучокот, должен е да го плати делот од надоместок за приклучување кој што се однесува на создавањето технички услови во системот за приклучување на нови корисници или зголемување на капацитетот на постојни приклучоци.
- (6) Ако корисникот го изградил приклучокот, тој може да го предаде приклучокот во сопственост на операторот без надоместок.
- (7) Ако корисникот го задржи приклучокот во своја сопственост, тој е должен да:
 - 1) му овозможи на операторот управување со иститот на начин и постапка предвидена со соодветните мрежни правила,
 - 2) обезбеди одржување на приклучокот според критериумите дефинирани во соодветните мрежни правила, со склучување на договор за одржување со операторот или други квалификувани правни или физички лица, кои што ги исполнуваат условите утврдени во соодветните мрежни правила.

XI ЕНЕРГЕТСКА ЕФИКАСНОСТ

Член 128

- (1) Политиката на енергетската ефикасност се остварува преку мерки и активности за ефикасно користење на енергијата, донесување на програми и планови за подобрување и унапредување на енергетската ефикасност и нивно спроведување, вршењето на услуги за енергетска ефикасност и енергетските контроли, како и остварувањето на обврските на јавниот сектор и големите потрошувачи во однос на енергетската ефикасност и заштедата на енергија.
- (2) Со политиката на енергетската ефикасност се обезбедува остварување на целите на одржливиот енергетски развој, намалување на негативните влијанија врз животната средина при вршењето на енергетските дејности и потрошувачката на енергија, подобрување на сигурноста во снабдувањето со енергија, како и исполнување на меѓународните обврски на Република Македонија во врска со намалувањето на емисијата на стакленичките гасови.

Член 129

- (1) Политиката за ефикасно користење на енергијата се утврдува со Стратегијата за енергетската ефикасност, која што ја донесува Владата на Република Македонија на предлог на Министерството, а се однесува на период од десет години, во согласност со Стратегијата за развој на енергетиката.
- (2) Стратегијата за енергетска ефикасност содржи приказ и оценка на состојбите и потребите во непосредната потрошувачка на енергија, показатели за енергетската

ефикасност, мерки за подобрување и унапредување на енергетска ефикасност и долгорочни цели кои што треба да се постигнат со тие мерки, како и поттикнувачки мерки за спроведување на енергетската ефикасност.

- (3) Средствата за изготвување на Стратегијата за енергетската ефикасност се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија и други извори.
- (4) За реализација на целите од Стратегијата за енергетската ефикасност Владата на Република Македонија може да воспостави механизми за финансиска поддршка.
- (5) Средствата за финансиската поддршка се обезбедуваат од:
 - 1) буџетот на Република Македонија,
 - 2) буџетите на единиците на локалната самоуправа,
 - 3) грантови, донации и спонзорства,
 - 4) кредити и
 - 5) државна помош согласно со Законот за државната помош.
- (6) Владата на Република Македонија за ефикасно спроведување на мерките и постигнување на индикативните цели од Акционите планови за енергетска ефикасност од членот 130 на овој закон, може да основа Фонд за енергетска ефикасност преку кој ќе се реализира поддршката на јавниот и приватниот сектор за реализација на обврските за подобрување на енергетската ефикасност.

Член 130

- (1) Заради спроведување на Стратегијата за енергетска ефикасност на Република Македонија, Владата на Република Македонија, по предлог од Министерството, на секои три години, донесува Акционен план за енергетска ефикасност.
- (2) Агенцијата за енергетика учествува во изготвувањето на Акциониот план за енергетска ефикасност.
- (3) Акциониот план за енергетска ефикасност особено содржи:
 - 1) анализа и извештај за спроведување на мерките и активностите од претходниот акционен план,
 - 2) мерките и активностите за подобрување на енергетската ефикасност во следниот тригодишен период, со цел да се постигнат индикативните цели за заштеда на енергија,
 - 3) едукативни и промотивни активности насочени кон поттикнување на рационално користење на енергијата,
 - 4) роковите во кои треба да се спроведат одделните активности,
 - 5) потребни средства за реализација на предвидените активности и начин на нивно обезбедување,
 - 6) носителите на одделните активности.
- (4) Владата на Република Македонија, на предлог на Министерството, ќе донесе уредба со која ќе се утврдат индикативните цели за заштеда на енергија за периодот од девет години од денот на донесување на првиот Акционен план за енергетска ефикасност. Индикативните цели се определуваат во согласност со Стратегијата за енергетска ефикасност. Составен дел на Уредбата е и методологијата за пресметка на индикативните цели.
- (5) Агенцијата за енергетика го следи спроведувањето на мерките и активностите од Акционите планови за енергетската ефикасност, како и исполнувањето на динамиката за постигнување на индикативните цели пропишани со уредбата од ставот (4) на овој член и доставува до Министерството годишни извештаи најдоцна до 31 март секоја година.

Член 131

- (1) Во согласност со Стратегијата за енергетска ефикасност на Република Македонија и Акциониот план за енергетска ефикасност, советот на единицата на локалната самоуправа, на предлог на градоначалникот, а по претходна согласност од Министерството, донесува Програма за енергетска ефикасност која што се однесува за период од три години.
- (2) Програмата од ставот (1) на овој член содржи приказ и оценка на состојбите и потребите на енергија, индикативни цели за заштеда на енергија на локално ниво, мерки за подобрување и унапредување на енергетска ефикасност и целите кои што треба да се постигнат со тие мерки, изворите за финансирање на вложувањата потребни за спроведување на мерките, активности и рокови за спроведување на мерките, носители на активностите и други потребни податоци.
- (3) Спроведувањето на Програмата од ставот (1) на овој член се врши со годишен план, кој што на предлог на градоначалникот, го донесува советот на единицата на локалната самоуправа.
- (4) Единицата на локалната самоуправа, најдоцна до крајот на месец февруари до Агенцијата за енергетика го доставува годишниот план од ставот (3) на овој член за тековната година, како и информација за спроведување на Програмата од ставот (1) на овој член во претходната година. Агенцијата за енергетика, најдоцна до 31 мај, доставува до Министерството збирен извештај изготвен врз основа на доставените годишни планови на единиците на локалната самоуправа и информациите за спроведување на програмите.

Член 132

- (1) Снабдувачите со енергија се должни најдоцна до 31 јануари секоја година да достават до Министерството и Агенцијата за енергетика податоци за претходната календарска година кои содржат вкупен приказ и структура на потрошувачката на потрошувачите кои што ги снабдуваат, географски распоред и групирање на потрошувачите според карактеристики на нивната потрошувачка, оценка на состојбата на енергетската ефикасност, предлог мерки за подобрување на енергетската ефикасност како и други потребни податоци за спроведување на Акциониот план за енергетска ефикасност.

Член 133

- (1) Лицата од јавниот сектор се должни да применуваат мерки за подобрување на енергетската ефикасност на објектите, уредите и постројките.
- (2) Во исполнувањето на обврските од ставот (1) на овој член, лицата од јавниот сектор се должни:
 - 1) да донесуваат тригодишни програми за подобрување на енергетската ефикасност и да ги спроведуваат мерките утврдени со програмата;
 - 2) да изготвуваат годишни анализи за потрошувачката на енергија и да организираат мониторинг над потрошувачката на енергија;
 - 3) да обезбедат периодично, а најмалку еднаш на секои три години, енергетски контроли, како и да обезбедат сертификат со кој се потврдува усогласеноста со барањата за енергетските карактеристики на згради во кои ја вршат дејноста,
 - 4) при изградба на нови или реконструкција на згради во нивна сопственост да вградат сончеви колектори за топла вода ако тоа е економски исплатливо, во согласност со Правилникот за енергетски карактеристики на зградите од членот 135 на овој закон.
- (3) Лицата од јавниот сектор се должни до Агенцијата за енергетика да го достават резимето на извештајот од извршената енергетска контрола. Агенцијата за енергетика е должна да подготвува и да доставува збирни полугодишни извештаји за извршените енергетски контроли кај лицата од јавниот сектор до Министерството, како и до

градоначалниците на единиците на локалната самоуправа за објектите во кои лицата од јавниот сектор вршат дејност од локално значење.

- (4) Во Акциониот план за енергетска ефикасност ќе се определат мерките кои што лицата од јавниот сектор, во зависност од дејноста што ја вршат, се должни да ги применуваат во своето работење заради остварување на целите на заштеда на енергија и енергетска ефикасност.
- (5) При спроведување на постапките за јавни набавки, лицата на јавниот сектор се должни да определат дека задолжителен критериум за избор на најповолна понуда ќе биде и енергетската ефикасност на предметот на јавната набавка.
- (6) Во случаите кога лицата од јавниот сектор земаат под закуп деловен простор, објектот во кој се наоѓа деловниот простор треба да поседува сертификат за усогласеноста со барањата за енергетските карактеристики на згради.
- (7) Агенцијата за енергетика, во соработка со Бирото за јавни набавки, ќе изготви упатство за примена на мерки за енергетска ефикасност и заштеда на енергија при определување на карактеристиките на стоките и услугите што се предмет на јавните набавки, како и примена на критериумите коишто се однесуваат на енергетската ефикасност и заштедата на енергија при изборот на најповолен понудувач.
- (8) Упатството од ставот (7) на овој член ќе биде објавено на веб страниците на Агенцијата за енергетика и Бирото за јавни набавки.

Член 134

- (1) Со енергетската контрола се обезбедува:
 - 1) проценка и исплатливоста на можностите за намалување на потрошувачката на енергија во зградите, придружните (помошните) постројки и опрема, како и во индустриските процеси,
 - 2) издавање енергетски сертификат за зградата, во согласност со посебните прописи и
 - 3) утврдување на остварените заштеди како резултат од примената на мерките за подобрување енергетската ефикасност и заштедата на енергија.
- (2) Нарачателот на енергетската контрола на енергетскиот контролор ќе му ги достави на увид сите податоци, техничка и друга документација за објектот и ќе му овозможи услови за вршење на непречена енергетска контрола на објектот.
- (3) Енергетската контрола се состои од прибирање и анализа на податоци кои што се однесуваат на предметот на енергетската контрола, мерење на потрошувачката на енергија во објектот, проценка на енергетската ефикасност и исплатливоста на можностите за заштеда на енергија, како и изготвување и доставување на извештај за наодите од енергетската контрола.
- (4) Извештајот за наодите од енергетската контрола особено содржи:
 - 1) податоци за основната потрошувачка на енергија на објектот, уредите и постројките и со показатели за потрошувачката,
 - 2) податоци за усогласеноста на својствата на објектот со техничките прописи за енергетските карактеристики на градежните објекти и другите прописи со кои се уредува енергетската ефикасност на градежните објекти,
 - 3) проценка на енергетската ефикасност,
 - 4) идентификација на мерките за намалување на потрошувачката на енергија и подобрување на енергетската ефикасност,
 - 5) проценка за заштеда на енергија и постапка за утврдување на заштедата,
 - 6) пресметка за исплатливоста на примената на мерките за подобрување на енергетската ефикасност,
 - 7) препораки за примена на мерките за подобрување на енергетската ефикасност,
 - 8) други потребни податоци.

- (5) Министерот донесува Правилник за енергетска контрола со кој што поблиску се уредува:
- 1) постапката за спроведување на енергетската контрола,
 - 2) начин на проценка на основната потрошувачка на енергија,
 - 3) содржина на извештајот за енергетската контрола,
 - 4) основните елементи за формирање на износот на надоместокот за вршење на енергетската контрола,
 - 5) условите кои што нарачателот на енергетската контрола треба да му ги обезбеди на лицето овластено за вршење на енергетската контрола,
 - 6) начин, постапка и услови за полагање на стручниот испит за енергетски контролори,
 - 7) начинот и постапката за издавање, продолжување и одземање на овластувањата за енергетските контролори,
 - 8) начинот и постапката за признавање на важноста на овластувањата или други соодветни документи за вршење на енергетска контрола издадени во други држави,
 - 9) формата и содржината на регистарот на лицата овластени за вршење енергетска контрола.
- (6) Составен дел на Правилникот за енергетска контрола е и методологијата за мерење и верификација на заштедата на енергија.

Член 135

- (1) Заради постигнување на подобрување на енергетска ефикасност на зградите, Министерот со Правилник за енергетски карактеристики на зградите ги пропишува барањата и условите кои што се однесуваат на:
- 1) методологија за определување на енергетските карактеристики на зградите,
 - 2) минималните барања за енергетската ефикасност на новите и зградите што се реконструираат, како и начинот на контрола на усогласеноста на изградените објекти, уреди и постројки со одредбите на Правилникот,
 - 3) услови за проектирање и градба на нови и реконструкција на постојни згради од аспект на енергетска ефикасност,
 - 4) типовите на згради во сопственост на лицата од јавниот сектор за кои е задолжително вградувањето на сончеви колектори за топла вода при изградбата на нови и значителна реконструкција на постојните објекти,
 - 5) означувањето на градежните објекти во поглед на нивните енергетски карактеристики.

Член 136

- (1) Енергетска контрола може да врши енергетски контролор.
- (2) Физичко лице може да се стекне со овластување за вршење на енергетска контрола ако ги исполнува следниве услови:
- 1) да има најмалку високо образование од техничка насока,
 - 2) да има најмалку пет години работно искуство во струката на работи на проектирање, надзор и одржување на градежни објекти, испитување на енергетски или процесни постројки, вршење на енергетски контроли или други енергетски услуги или работа на стручни или научни дејности од областа на енергетиката,
 - 3) положен стручен испит за стручен контролор, во согласност со Правилникот за енергетска контрола.
- (3) Правно лице може да се стекне со овластување за вршење енергетски контроли доколку:

- 1) е регистрирано за вршење една или повеќе од следните дејности: енергетски услуги, проектирање, стручен надзор на градење, техничко советување, научно-истражувачка дејност или други стручни работи во подрачјето на енергетиката и
 - 2) постојано има вработено најмалку еден енергетски контролор.
- (4) Министерот издава овластување за вршење на енергетска контрола, доколку физичкото, односно правното лице ги исполнува условите утврдени во ставовите (2) и (3) на овој член, односно решение со кое се одбива барањето за издавање на овластување за енергетски контролор, во согласност со Правилникот за енергетска контрола.
 - (5) Овластувањето за енергетска контрола за физичко лице важи за период од три години и може да се продолжи по истекот на рокот само ако енергетскиот контролор ги исполнил условите од Правилникот за енергетска контрола.
 - (6) Министерот ќе донесе решение за одземање на овластувањето за вршење на енергетски контроли ако:
 - 1) енергетскиот контролор ја спроведува контролата спротивно на одредбите од овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон,
 - 2) во правното лице им престанал работниот однос на сите енергетски контролори.
 - (7) Против решението на министерот од ставовите (4) и (6) на овој член може да се поведе управен спор.
 - (8) Агенцијата за енергетика секоја година организира програми за обуки и полагање на испити за енергетски контролори, како и обуки за усовршување на енергетските контролори.
 - (9) Обуките од ставот (8) на овој член ги спроведуваат правни лица избрани преку јавен спроведен повик од Агенцијата за енергетика.
 - (10) Странско физичко лице кое што поседува овластување или друг соодветен документ за вршење на енергетска контрола издадено во друга држава може да врши енергетска контрола во Република Македонија доколку овластувањето или соодветниот документ е признаено од страна на министерството во постапка пропишана врз основа на овој закон.
 - (11) Министерството води регистар на овластени лица за вршење на енергетски контроли и го објавува регистарот на својата веб страница. Во регистарот се запишуваат и овластувања или други соодветни документи за вршење енергетска контрола од ставот (10) на овој член.

Член 137

- (1) Енергетскиот контролор е должен да ја врши енергетската контрола независно, самостојно и објективно, во согласност со закон и техничките прописи.
- (2) Овластените лица за вршење на енергетска контрола се должни да водат евиденција за извршените енергетски контроли, да ја чуваат документацијата за извршените контроли најмалку 10 години.
- (3) Енергетскиот контролор е должен, најдоцна до 31 јануари, да достави извештај до Агенцијата за енергетика за извршените енергетски контроли во претходната календарска година.
- (4) Агенцијата за енергетика, врз основа на извештаите од ставот (3) на овој член, подготвува годишен извештај за претходната календарска година и, најдоцна до 31 март, го доставува до Министерството.
- (5) Овластеното лице за вршење на енергетска контрола е должно по барање од нарачателот да ја изврши енергетската контрола во согласност со одредбите од овој закон.

- (6) Енергетскиот контролор не смее да извршува енергетска контрола ако нарачателот е правно лице:
- 1) во кое поседува акции или удел,
 - 2) со кое соработувал во изградбата на проектот, ревизија на проектот, вршел надзор на градење, или вршел работи на одржување на објектот за кој се бара енергетската контрола, или
 - 3) во кое е член на орган на управување, прокуррист, полномошник или вработен
- (7) Енергетскиот контролор не смее да извршува енергетска контрола ако нарачателот е физичко лице:
- 1) со кое соработувал во изградбата на проектот, ревизија на проектот, вршел надзор на градење, или вршел работи на одржување на објектот за кој се бара енергетската контрола,
 - 2) со кој е брачен другар или роднина.

Член 138

- (1) Со договорите за енергетски услуги кои што ги склучуваат лицата од јавниот сектор задолжително се уредува:
- 1) предметот на договорот што опфаќа обем на енергетските услуги или другите услуги во функција на подобрување на енергетската ефикасност,
 - 2) утврдувањето на основната потрошувачка на енергија во објектот, уредите и постројките во согласност со Правилникот за енергетска контрола,
 - 3) проценка на заштедата со примена на мерките на енергетска ефикасност, како и гарантираните заштеди на енергија и постапки за утврдување на заштедата,
 - 4) обемот и начинот на финансирање на вложувањата за реализација на договорот,
 - 5) начинот на надоместување на услугите.
- (2) Потребни вложувања од ЕСКО за реализација на договорите од ставот (1) на овој член ЕСКО ќе ги надомести преку намалувањето на трошоците за енергија како резултат на заштедата на енергија, пресметана во однос на основната потрошувачка на енергија пред склучувањето на договорот.
- (3) По истекот на рокот за кој што е склучен договорот за енергетски услуги, инсталираната опрема, уреди и постројки кои што се вградени во објектот заради реализација на договорите од ставот (1) на овој член остануваат во сопственост на лицето од јавниот сектор.

Член 139

- (1) Операторите на системите за дистрибуција на соодветен вид на енергија или природен гас, како и снабдувачите со енергија и енергенти ја поттикнуваат примената на мерките за енергетска ефикасност преку објавување на информации за услугите за енергетска ефикасност на својата веб страница и периодично преку средствата за јавно информирање.
- (2) Информациите за услугите од ставот (1) на овој член треба да ги содржат можните мерки за подобрување на енергетската ефикасност и ефектите од примена на овие мерки, индикативните цени по кои се обезбедуваат услугите, можните начини и механизмите за финансирање, типски договори, како и контакт информации за можните давателите на услуги.

Член 140

- (1) Во соодветните мрежни правила за дистрибуција на енергија или природен гас треба да се утврдат обврски за операторот на системот за дистрибуција, во границите на техничката и економска оправданост, да ги дефинира техничките спецификации на

уредите за мерење на потрошената енергија со кои на потрошувачите ќе им се овозможи добивање точни податоци за потрошената енергија или природен гас и времето во кое се користела енергијата или природниот гас.

- (2) Во соодветните мрежни правила, кога тоа е технички изводливо и економски исплатливо во однос на долгорочната заштеда на енергија, може да се предвиди вградување на мерни уреди и за секој дел од градбата што претставува самостојна целина.
- (3) Операторот на соодветниот систем за дистрибуција и/или снабдувачите со електрична или топлинска енергија и природен гас се должни да обезбедат, каде што е технички и економски можно, пресметката на потрошената енергија да се темели на реално потрошената енергија и тоа да биде прикажано на јасен, недвосмислен и разбирлив начин.
- (4) Снабдувачите со електрична или топлинска енергија и природен гас се должни на јасен и недвосмислен начин да ги информираат потрошувачите преку сметките за:
 - 1) детален приказ на цените и потрошената енергија или природен гас,
 - 2) споредба на потрошената енергија со енергијата потрошена во истиот период претходната година, по можност во графички облик,
 - 3) споредба на потрошената енергија со нормализирани вредности или потрошувачката на референтен потрошувач од истата категорија на потрошувачи, кога тоа е можно и корисно, и
 - 4) организациите на потрошувачи, тела или установи за енергетика со податоци за контакт, вклучувајќи интернет адреса, од која може да се добијат информации за мерки за енергетска ефикасност, спецификации на опремата и споредба на потрошената енергија на различни групи на потрошувачи.

Член 141

- (1) Заради постигнување на целите на Стратегијата од членот 129 на овој закон, министерот со Правилник за енергетска ефикасност за електричните и други уреди и апарати ќе ги пропише барањата од аспект на енергетската ефикасност што треба да ги исполнат уредите што можат да се продаваат во Република Македонија, а се однесуваат на уредите во домаќинствата и другите уреди, вклучувајќи ги и електричните сијалици и придушниците за флуоресцентните сијалиците и тоа:
 - 1) уредите за домаќинства и другите слични уреди за кои е задолжително означување, обликот, формата и содржината на ознаката, како и начинот на контрола на означувањето,
 - 2) минималното ниво на енергетската ефикасност, имајќи го во предвид видот на апаратот, неговата конструкција и други релевантни фактори, како и роковите за постепено воведување на обврските.

Член 142

- (1) Агенцијата за енергетика издава и води регистар на издадени гаранции за потеклото на електричната енергија произведена од високоефикасни комбинирани постројки.
- (2) За добивање на гаранции за потекло на електрична енергија од ставот (1) на овој член производителот на електрична енергија е должен да уплати надоместок на сметката на Агенцијата за енергетика, според тарифникот што го донесува Агенцијата за енергетика, а го одборува Владата на Република Македонија.
- (3) Гаранцијата за потекло на електричната енергија од високоефикасни комбинирани постројки содржи податоци за производителот и постројката, за топлотната вредност на користеното гориво, периодот на производството, искористувањето на произведената топлинска енергија, количеството на произведената електрична енергија и заштедите

на примарна енергија пресметани согласно со методологијата за пресметка донесена од Министерот.

Член 143

- (1) Министерот со Правилник за високоефикасни комбинирани постројки поблиску ќе ги пропише:
 - 1) методологијата за пресметка на коефициентот на полезно дејство на високоефикасните комбинирани постројки за производство на електрична и топлинска енергија,
 - 2) методологијата за проценка на заштедата на примарната енергија во високоефикасните комбинирани постројки,
 - 3) содржината, формата и начинот за водење на регистарот на високоефикасните комбинирани постројки,
 - 4) начинот за издавање, пренесување и одземање на гаранциите за потекло на електричната енергија произведена од високоефикасните комбинирани постројки,
 - 5) начинот и постапката за определување на енергетската вредност на горивата што се користат во високоефикасните комбинирани постројки,
 - 6) содржината, формата и начинот на водењето на регистар на издадени гаранции за потекло на електрична енергија од високоефикасните комбинирани постројки.
- (2) Агенцијата за енергетика дава поддршка на Министерството во подготовката на прописот од ставот (1) на овој член.

XII ОБНОВЛИВИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА

Член 144

- (1) Политиката за искористувањето на обновливите извори на енергија во Република Македонија, во согласност со Стратегијата за развој на енергетиката, се утврдува со Стратегијата за обновливите извори на енергија во Република Македонија, во согласност со Стратегијата за развој на енергетиката.
- (2) Владата на Република Македонија, на предлог на Министерството, на секои пет години донесува Стратегија за обновливите извори на енергија која се однесува за период од наредните десет години.
- (3) Средствата за изготвување на Стратегијата за обновливите извори на енергија се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија и други извори.

Член 145

- (1) Стратегијата за обновливите извори на енергија во Република Македонија ги дефинира целите за искористувањето на обновливите извори на енергија и начините на кои таквите цели се постигнуваат, а особено:
 - 1) потенцијалот на обновливите извори на енергија,
 - 2) изводливоста на искористувањето на потенцијалот на обновливите извори на енергија,
 - 3) зацртаниот обем и динамиката за зголемување на учеството на енергијата од обновливите извори во бруто финалната потрошувачка на енергија и
 - 4) дефинирање на мерки за поддршка на искористувањето на обновливите извори на енергија.
- (2) За реализација на целите од Стратегијата за обновливите извори на енергија можат да се применат мерки за поддршка со кои треба да се постигне:
 - 1) намалување на трошоците за производство на енергијата од обновливите извори,

- 2) зголемување на цената по која таа енергија се откупува или
 - 3) обврски за откуп на енергијата произведена од обновливи извори.
- (3) Мерките за подршка од ставот (2) на овој член особено опфаќаат:
- 1) инвестициска подршка,
 - 2) даночни олеснувања,
 - 3) задолжителен откуп на електрична енергија произведена од обновливи извори од страна на снабдувачите со електрична енергија,
 - 4) издавање на гаранции за потекло на електричната енергија,
 - 5) повластени тарифи за откуп на произведената електрична енергија.
- (4) Финансиските средства за спроведување на мерките за подршка од ставот (3) на овој член можат да се обезбедат, меѓудругото, преку:
- 1) буџетот на Република Македонија,
 - 2) грантови, донации и спонзорства,
 - 3) кредити или
 - 4) државна помош во согласност со Закон.

Член 146

- (1) Заради реализација на Стратегијата за обновливите извори на енергија, Владата на Република Македонија, на предлог на Министерството, донесува Акционен план за обновливите извори на енергија за период од десет години.
- (2) Акциониот план за обновливите извори на енергија ги дефинира мерките за унапредување на искористувањето на обновливите извори на енергија, а особено содржи:
 - 1) очекувана бруто финална потрошувачка на електрична енергија, горива за транспорт, енергија за греење и ладење, во согласност со Стратегијата за развој на енергетиката и Стратегијата за обновливите извори на енергија, притоа водејќи сметка за мерките за зголемување на енергетската ефикасност,
 - 2) зацртани цели и годишна динамика на пораст на учеството на енергијата од обновливи извори во потрошувачката на енергија,
 - 3) мерки за остварување на зацртаните цели,
 - 4) приказ на релевантните политики и мерки за промоција на обновливите извори на енергија,
 - 5) специфични мерки за намалување на административните бариери, мерки за информирање и обуки и соодветен развој и усовршување на преносните и дистрибутивни системи,
 - 6) мерки за подршка од членот 145 на овој закон за производство на електричната енергија, за искористување за греење и ладење, транспорт и користење на биомасата,
 - 7) оценка на очекуваниот придонес на одделните обновливи извори на енергија заради постигнување на целите зацртани во Стратегијата за обновливи извори на енергија,
 - 8) оценка на можни заеднички проекти со други земји со цел за исполнување на целите зацртани во Стратегијата за обновливи извори на енергија
 - 9) финансиски извори,
 - 10) носителите и роковите за реализација на предвидените активности.
- (3) Министерството на секои две години изготвува извештај за реализација на Акциониот план за обновливи извори на енергија во изминатиот период. Доколку врз основа на наодите од извештајот се оцени дека не се остварува предвидената годишна динамика од ставот (2) точка 2) на овој член министерството ќе и предложи на Владата на Република Македонија дополнителни мерки и соодветни измени во Акциониот план.

- (4) Владата на Република Македонија со одлука ќе ги пропише целите и годишната динамика на порастот на учеството на енергијата од обновливи извори во потрошувачката на енергија, во согласност со Акциониот план за обновливи извори на енергија и обрските на Република Македонија превземени со ратификуваните меѓународни договори.
- (5) Агенцијата за енергетика дава поддршка на Министерството во изготвувањето на Стратегијата за обновливите извори на енергија и Акциониот план за обновливи извори на енергија.

Член 147

- (1) Агенцијата за енергетика издава и води регистар на издадени гаранции за потеклото на електричната енергија произведена од обновливи извори на енергија.
- (2) За добивање на гаранции за потекло на електрична енергија од ставот (1) на овој член производителот на електрична енергија е должен да уплати надоместок на сметката на Агенцијата за енергетика, според тарифникот што го донесува Агенцијата за енергетика, а кој што треба да биде одобрен од Владата на Република Македонија.
- (3) Гаранцијата за потекло на електричната енергија од обновливи извори на енергија содржи податоци за производителот и електроцентралата, за количините на произведената електрична енергија, обновливиот извор од кој е произведена електричната енергија, период на производството и други податоци.

Член 148

- (1) Министерот со Правилник за обновливи извори на енергија поблиску ги пропишува:
 - 1) видовите на постројки за производство на електрична енергија од обновливи извори на енергија,
 - 2) методологија за пресметка на потребниот процент на намешување на фосилните и биогоривата за транспорт, заради реализација на зацртаните цели од Акциониот план за обновливи извори на енергија,
 - 3) начинот на мерење на потенцијалот на ветерот за производство на електрична енергија,
 - 4) начинот за издавање на одобрение за мерење на потенцијалот на ветерот за производство на електрична енергија,
 - 5) содржината, формата и начинот за водење на регистарот на електроцентралите кои што користат обновливи извори на енергија,
 - 6) начинот за издавање, пренесување и одземање на гаранциите за потекло на електричната енергија произведена од обновливи извори на енергија, и
 - 7) содржината, формата и начинот на водењето на регистар на издадени гаранции за потекло на електричната енергија од обновливи извори на енергија.
- (2) Агенцијата за енергетика издава одобрение за мерење на потенцијалот на ветерот за производство на електрична енергија и води регистар на постројки кои користат обновливи извори на енергија.
- (3) Агенцијата за енергетика дава поддршка на Министерството во подготовката на прописот од ставот (1) на овој член.

XIII ПОВЛАСТЕНИ ПРОИЗВОДИТЕЛИ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 149

- (1) Со цел да се стимулира изградбата на нови електроцентрали за обновливи извори или на високоефикасни комбинирани постројки, овие производни објекти можат да се

стекнат со статус на повластен производител, а со тоа и со право за продажба на произведената електрична енергија по повластени тарифи.

Член 150

- (1) Повластените тарифи од членот 149 на овој закон можат да ги користат производителите што ќе се стекнат со статус на повластен производител на начин и постапка пропишани со овој закон и подзаконските акти донесени врз основа на овој закон.
- (2) Операторот на преносниот или операторите на дистрибутивните системи се должни при диспечирањето да им дадат приоритет на повластените производители на електрична енергија.
- (3) Владата на Република Македонија, со уредба за повластени тарифи за електрична енергија, за секој вид повластен производител одделно, ги пропишува:
 - 1) специфичните услови што треба да ги исполни електроцентралата за да се стекне со статус на повластен производител,
 - 2) горната граница на инсталираната моќност на електроцентралата што може да се стекне со статус на повластен производител, и
 - 3) повластените тарифи за електрична енергија и периодот на нивно користење.
- (4) Владата на Република Македонија со одлука ја пропишува и вкупната инсталирана моќност на повластени производители за секој одделен обновлив извор на енергија и за високоефикасните комбинирани постројки во Република Македонија.

Член 151

- (1) Електроцентрала може да се стекне со статус на повластен производител ако ги исполнува следните услови:
 - 1) ќе произведува електрична енергија од обновливи извори на енергија или во високоефикасни комбинирани електроцентрали,
 - 2) ги исполнува условите пропишани со точките 1) и 2) од ставот (3) на членот 150 од овој закон,
 - 3) збирот на инсталираната моќност на електроцентралата и вкупната инсталирана моќност на електроцентралите од ист тип што до тој момент се заведени во регистарот на повластени производители да не ја надминува вкупната инсталирана моќност на повластени производители од тој тип, предвидена во одлуката на Владата на Република Македонија од ставот (4) на членот 150 од овој закон.
- (2) Покрај условите од ставот (1) на овој член, за стекнување на статус повластен производител е потребно да биде исполнет и еден од следните услови:
 - 1) има добиено овластување за изградба на енергетски објекти во согласност со овој закон, или
 - 2) има обезбедено одобрение за градење за енергетските објекти за кои не е потребно овластување, или
 - 3) има обезбедено концесија за користење на природно добро за производството на електрична енергија, или
 - 4) правото на изградба на енергетски објект е стекнато по пат на јавен повик, во согласност со овој закон.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика издава решение за стекнување на статус на повластен производител и води регистар на повластените производители. Регулаторната комисија за енергетика донесува Правилник за повластени производители во кој што се пропишува начинот и постапката за стекнување на статусот на повластен производител, начинот и постапката за донесување на одлука за користење на повластена тарифа, како и начинот на водење на регистарот на

повластени производители. Регистарот на повластени производители се објавува на веб страницата на Регулаторната комисија за енергетика.

- (4) Заинтересираните страни доставуваат барање за стекнување на статус на повластен производител до Регулаторната комисија за енергетика и со барањето ја доставуваат потребната документација пропишана со Правилникот за повластени производители.
- (5) Доколку предвидената електроцентрала ги исполнува условите за стекнување статус на повластен производител, Регулаторната комисија за енергетика, во рок не подолг од 30 дена од денот на доставување на барањето, на барателот ќе му издаде привремено решение за упис во регистарот на повластени производители. Во привременото решение ќе се предвиди и рок до кој електроцентралата треба биде пуштена во употреба и истиот треба да биде усогласен со рокот од документот доставен во согласност со ставот (2) на овој член.
- (6) Носителот на привременото решение од ставот (5) на овој член има право во оправдани случаи да побара од Регулаторната комисија за енергетика продолжување на важноста на привременото решение, на начин и постапка утврдени во Правилникот за повластени производители.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика ќе ја избрише постројката од регистарот на повластени производители ако електроцентралата не е пуштена во употреба во рокот предвиден со привременото решение од ставот (5) на овој член и на електроцентралата и престанува статусот на повластен производител.
- (8) Повластените производители ќе ја користат повластената тарифа според условите што важеле на денот на добивањето на привременото решение од ставот (5) на овој член.
- (9) Регулаторната комисија за енергетика ќе ги започне постапките за издавање на лиценцата за производство на електрична енергија и за издавање на решение за повластен производител кога барателот ќе ја достави потребната документација за издавање на лиценца и за стекнување на статус на повластен производител. Во постапката за издавање на решение за стекнување на статус на повластен производител, Регулаторната комисија за енергетика од Агенцијата за енергетика ќе побара потврда дека постројката е изградена и ги исполнува условите од точките 1) и 2) од ставот (3) на членот 150 на овој закон и од одлуката од ставот (4) на членот 150 на овој закон која што била на сила на денот на издавање на привременото решение за повластен производител.
- (10) Доколку потврдата издадена од Агенцијата за енергетика е позитивна, Регулаторната комисија ќе издаде решение за повластен производител и одлука за користење на повластена тарифа со важност од денот на донесувањето на решението, со што повластениот производител се стекнува со сите права што произлегуваат од овој закон.
- (11) Агенцијата за енергетика е должна да ја издаде потврдата од ставот (9) на овој член во рок не подолг од 30 дена од денот на поднесување на барањето.
- (12) За издавање на потврдата од ставот (9) на овој член Регулаторната комисија за енергетика ќе и плати надоместок на Агенцијата за енергетика според тарифникот донесен од Агенцијата за енергетика, а одобрен од страна на Владата на Република Македонија.

Член 152

- (1) Повластениот производител на електрична енергија, покрај обврските од членот 66 став (2), е должен:
 - 1) да ја продава произведената електрична енергија на операторот на пазарот на електричната енергија, во согласност со договорот за откуп на електричната енергија од ставот (2) на членот 153,
 - 2) да доставува планови за производство на електрична енергија до операторот на пазарот на електрична енергија во согласност со пазарните правила,

3) во текот на работењето да се придржува до условите предвидени во уредбата од членот 150 став (3).

Член 153

- (1) Операторот на пазарот на електрична енергија е должен да ја откупи електричната енергија произведена од повластените производители на електрична енергија.
- (2) Операторот на пазарот со електрична енергија е должен, по барање на повластениот производител, да склучи договор за откуп на електричната енергија од ставот (1) на овој член. Договорот треба да е во согласност со овој Закон, одлуката за користење на повластената тарифа издадена од Регулаторната комисија за енергетика и пазарните правила.
- (3) Операторот на пазарот на електрична енергија е должен, во рок не подолг од 30 дена на поднесување на барањето, да го склучи договорот од ставот (2) на овој член, а со важност од денот на влегувањето во сила на решението за повластен производител издадено од Регулаторната комисија за енергетика.
- (4) Повластениот производител има право да го раскине договорот од ставот (2) на овој член и пред истекот на рокот за кој што е склучен договорот и во тој случај ќе го изгуби статусот на повластен производител, без право повторно да се стекне со тој статус.
- (5) Операторот на пазарот на електрична енергија е должен на операторот на електропреносниот систем да му ги надомести трошоците за урамнотежување и потребните системски услуги поврзани со работата на повластените производители.
- (6) Електричната енергија од ставот (1) на овој член операторот на пазарот на електрична енергија ја продава на снабдувачите и трговците со електрична енергија коишто продаваат електрична енергија на потрошувачите од членот 83 став (3) на овој закон.
- (7) Снабдувачите и трговците од ставот (6) на овој член се должни од операторот на пазарот секој ден да откупуваат количина на електрична енергија произведена од повластените производители, соодветно на учеството на најавите за потребите од електрична енергија на нивните потрошувачи во вкупните предвидени потреби на потрошувачите на електрична енергија во Република Македонија. Цената по која операторот на пазарот ја продава електричната енергија на снабдувачите и трговците се пресметува на крајот од месецот како просечна цена по која операторот ја откупил електричната енергија од повластените производители, зголемена за трошоците од ставот (5) на овој член направени во истиот месец.
- (8) Цените, количините на електрична енергија, како и начинот на плаќање по обврските од ставот (7) на овој член подетално ќе бидат уредени со Правилата за пазарот на електрична енергија.
- (9) Снабдувачите и трговците од ставот (6) на овој член се должни во сметките, односно фактурите коишто ги доставуваат до своите потрошувачи да достават информации за процентот на учество на електричната енергија произведена од повластените производители и просечната цена од ставот (7) на овој член.

XIV ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ

Член 154

- (1) Корисникот на енергетскиот систем е должен:
 - 1) да ги користи и/или управува своите енергетски објекти, уреди или инсталации во согласност со законот, другите прописи и соодветните мрежни правила и да не ги загрозува животот и здравјето на луѓето и имотот,
 - 2) да ги отстрани во определениот рок недостатоците на неговите енергетски објекти, уреди или инсталации што го утврдил Државниот инспекторат за техничка инспекција,

- 3) да не врши приклучување на својот објект, уред или инсталација на енергетскиот систем, односно преку своите објекти, уреди или инсталации да не овозможува приклучување на друг корисник без согласност на операторот на системот за пренос или дистрибуција ,
- 4) да овозможи правилно евидентирање на потрошената енергија или природен гас и истите да не ги користи без мерни уреди или да ги користи со мерни уреди кои што не вградени од операторот на соодветниот систем,
- 5) да не врши манипулација со мерните уреди,
- 6) да не ја попречува испораката на енергијата на други корисници,
- 7) да ја плати испорачаната енергија или природен гас на снабдувачот, во пропишан или договорен рок и
- 8) во случај на кризна состојба да се придржува кон мерките пропишани во согласност со членот 14 на овој закон.

Член 155

- (1) Операторот на соодветниот систем за пренос или дистрибуција на енергија или природен гас има право на надоместок на штетата што настанала како резултат на неовластено превземена енергија или природен гас или нерегистрирани количини на енергија или природен гас заради неовластена манипулација со мерните уреди.
- (2) Постапката за утврдување на причините за настанатата штета, како и начинот на пресметка на штетата и надоместокот што корисникот треба да го плати, се утврдуваат со соодветните мрежни правила.

Член 156

- (1) По барање на снабдувач, операторот на преносниот односно дистрибутивниот систем, може да исклучи потрошувач од соодветниот систем во постапка утврдена со правилата за снабдување.
- (2) Операторот на преносниот односно дистрибутивниот систем може да исклучи корисник од системот под услови и постапка утврдени во соодветните мрежни правила.

Член 157

- (1) Ракувачите со енергетски уреди и постројки мораат да имаат положен испит за стручна оспособеност.
- (2) Постапката за полагање за полагање на испитот од ставот (1) на овој член ја споведува комисија формирана од министерот.
- (3) Надоместокот за полагање на испитот од ставот (1) на овој член го определува министерот и надоместокот не може да биде повисок од 15% од просечната месечна нето плата, исплатена во Република Македонија во претходната календарска година.
- (4) Висината на надоместокот за работа на членовите на комисијата од ставот (2) на овој член ја определува министерот врз основа на приходите остварени согласно ставот (3) на овој член, намалени за трошоците исплатени за организирање и полагање на испитите.
- (5) На кандидатите кои што го положиле испитот од ставот (1) на овој член комисијата им издава уверение.
- (6) Министерот ги пропишува условите кои треба да ги исполнат ракувачите, програмата, начинот и постапката за полагање на испитот од ставот (1) на овој член.

Член 158

- (1) Министерот со Правилник за контрола на квалитетот на електричната енергија ќе ги пропише начинот и постапката на мерењата на квалитетот на електричната енергија испорачана преку електропреносниот систем или електродистрибутивните системи.
- (2) По барање на корисник на системот за пренос и/или дистрибуција на електрична енергија Државниот инспекторат за техничка инспекција или друго акредитирано инспекциско тело врши мерење на квалитетот на испорачаната електрична енергија од операторот на електропреносниот или електродистрибутивниот систем во услови на нормален режим на работа на соодветниот систем.
- (3) Кога корисникот е потрошувач на електрична енергија тој доставува барање за мерење на квалитетот на испорачаната електрична енергија до Државниот инспекторат за техничка инспекција преку неговиот снабдувач или трговец или склучува договор со акредитирано инспекциско тело.
- (4) Надоместокот за мерењата на квалитетот на електричната енергија што ги врши Државниот инспекторат за техничка инспекција, на предлог на министерот, го пропишува Владата на Република Македонија, во зависност од видот на мрежата и посебните барања за мерењето на квалитетот.
- (5) Надоместокот за мерењата на квалитетот на електричната енергија што ги врши акредитирано инспекциско тело се определува со договорот од ставот (3) на овој член.
- (6) Ако резултатите од извршените мерења се во согласност со квалитетот пропишан со правилата за снабдување со електрична енергија и мрежните правила за пренос или дистрибуција, надоместокот за извршените мерења го плаќа корисникот.
- (7) Ако резултатите од извршените мерења не се во согласност со квалитетот пропишан со правилата за снабдување со електрична енергија и мрежните правила за пренос или дистрибуција, операторот на системот преку кој што не се испорачува електрична енергија со пропишаниот квалитет го плаќа надоместокот за извршените мерења кој што не може да биде повисок од износот определен во прописот од ставот (4) од овој член.
- (8) Операторите на електропреносниот и дистрибутивните системи вршат контрола на квалитетот на електричната енергија и проверка дали корисниците на соодветниот систем го користат системот според условите и критериумите пропишани во соодветните мрежни правила.
- (9) На предлог на Државниот инспекторат за техничка инспекција министерот, најдоцна до 31 декември, донесува план за мерење на квалитетот со електрична енергија со опфат на мерни точки и динамика за спроведување на мерењата за следната календарска година.
- (10) Државниот инспекторат за техничка инспекција, најдоцна до 15 март, доставува извештај до министерството и до Регулаторната комисија за енергетика за реализацијата на планот од ставот (9) на овој член за претходната календарска година.

Член 159

- (1) Инвеститорот на објект за производство на електрична или топлинска енергија, како и објект за комбинирано производство на електрична и топлинска енергија може да побара од Државниот инспекторат за техничка инспекција по изградбата, а пред донесувањето на одобрението за употреба на објектот, да му се одобри пробна работа со ставање на опремата во производниот објект за прв пат во употреба.
- (2) Кон барањето за одобрување на пробна работа од ставот (1) на овој член, инвеститорот ја доставува следната документација:

- 1) извештај за прв технички преглед на опремата која што за прв пат се става во употреба, извршен во согласност со законот со кој се уредува начинот на вршење на техничка инспекција при користење на техничка опрема,
 - 2) одобрение за градење на производниот објект, како и соодветни одобренија за градење на приклучоците кон енергетските системи,
 - 3) договор со соодветните оператори на енергетските системи за приклучување на производниот објект,
 - 4) изјава од производителите на главната опрема за производство на топлинска и/или електрична енергија дека главната опрема е монтирана во согласност со упатствата на производителите и соодветните технички прописи,
 - 5) елаборат за работа на производниот објект во периодот на пробната работа, изготвен во согласност со упатствата на производителите на опремата,
 - 6) изјава од инвеститорот дека опремата во производниот објект може да биде ставена за прв пат во употреба и да отпочне со пробна работа, во согласност со точката 5) од овој став
 - 7) и друга документација пропишана со закон.
- (3) Државниот инспекторат за техничка инспекција е должен, во рок не подолг од 15 дена од денот на приемот на барањето, да донесе решение со кое се одобрува или се одбива барањето за пробна работа.
- (4) Во решението од ставот (3) на овој член со кое се одобрува барањето, Државниот инспекторат за техничка инспекција е должен да ги утврди условите под кои може да се врши пробната работа врз основа на елаборатот од ставот (2) точка 5) на овој член, како и времетраењето на пробната работа. Времетраењето на пробната работа се утврдува во зависност од видот и номиналната моќност на производниот објект, но не може да биде подолго од шест месеци.
- (5) Против решението од ставот (3) на овој член може да се поднесе жалба до министерот.
- (6) Начинот, условите и постапката за приклучување на преносната, односно дистрибутивната мрежа, како и работата на енергетските објекти во режим на пробна работа се уредува со соодветните мрежни правила.

Член 160

- (1) Вршителите на енергетски дејности се должни да обезбедат и да гарантираат доверливост на деловните податоци и информации коишто ги добиваат од корисниците при вршењето на дејноста во согласност со закон.
- (2) Обврската за обезбедување на доверливост на информациите од ставот (1) на овој член не се однесува на:
 - 1) информации кои што се достапни до јавноста,
 - 2) информации за кои постои писмена согласност од лицето за кое се однесуваат информациите,
 - 3) информации коишто носителот на лиценцата треба да ги обезбеди согласно со обврските утврдени во лиценцата, одлука на надлежен суд или на барање на државен орган и
 - 4) информации коишто се неопходни за извршувањето на обврските утврдени во лиценцата.
- (3) Вршителите на енергетските дејности не смеат да ги злоупотребуваат деловните тајни и информации коишто се добиени при вршење на дејноста заради стекнување на деловна корист, како и заради преземање на дискриминаторски дејствија во корист на трети лица.

Член 161

- (1) Не се дозволува изградба и изведување на други работи, засадување на растенија и дрвја на земјиште под, над и покрај енергетските објекти, уреди и постројки, со кои се нарушува процесот на производството, пренесувањето и дистрибуцијата на енергија или се загрозува безбедноста на луѓето и имотот, освен во случаи определени со овој закон.
- (2) По исклучок од ставот (1) на овој член, ако изведувањето на работите е неопходно заради заштита на определен јавен интерес, вршителот на енергетската дејност, по барање на изведувачот на работите, е должен да даде согласност за изведување на работите во рок од 15 дена од поднесувањето на барањето, со која ги определува и потребните заштитни мерки на објектите, уредите и постројките.
- (3) Преземање на заштитните мерки определени во согласноста од ставот (2) на овој член е на трошок на изведувачот на работите.

Член 162

- (1) Сопственикот, односно корисникот на земјиштето е должен да дозволи премин преку тоа земјиште за вршење премер, снимање, проектирање и изведување на работи на одржување и реконструкција на преносни и дистрибутивни енергетски објекти, како и вршење на инспекциски надзор на земјиштето на кое тие се поставени.
- (2) Сопственикот, односно корисникот на земјиштето има право на надомест на штета што настанала со работите од ставот (1) на овој член, според прописите за експропријација.

Член 163

- (1) Кога вршителот на регулирана енергетска дејност побара отварање на стечајна постапка со лично управување, пред доставување на барањето за отварање на стечајна постапка, е должен планот за лично управување да го достави на мислење до Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика, во рок не подолг од 30 дена од приемот на планот за лично управување од ставот (1) на овој член, е должна мислењето по планот за лично управување да го достави до вршителот на регулираната енергетска дејност. Во мислењето по планот, Регулаторната комисија за енергетика, покрај обврските утврдени во лиценцата, може да определи и други обврски за вршителот на регулираната енергетска дејност при спроведување на планот за лично управување.
- (3) Стечајниот судија е должен до Регулаторната комисија за енергетика да го достави решението за отварање на стечајна постапка со лично управување.
- (4) Кога над вршител на регулирана енергетска дејност е отворена стечајна постапка по барање на доверител:
 - 1) стечајниот судија е должен да го достави решението за отварање на стечајната постапка до Регулаторната комисија за енергетика,
 - 2) стечајниот управник е должен, во рок не подолг од три дена од денот на донесувањето на одлуките, да ги достави до Регулаторната комисија за енергетика сите одлуки донесени од стечајниот судија, стечајниот управник, одборот и собранието на доверители,
 - 3) Регулаторната комисија за енергетика ќе ја пренесе лиценцата за регулираната енергетска дејност од претпријатието за кое е отворена стечајна постапка, на претпријатието во стечај,
 - 4) стечајниот управник е должен да обезбеди преку претпријатието во стечај непречено извршување на регулираната енергетска дејност до донесувањето на одлука од страна на собранието на доверители.

- (5) Во текот на стечајната постапка собранието на доверители не може да донесе одлука претпријатието да се ликвидира.
- (6) Доколку во стечајната постапка се донесе одлука за реорганизација на претпријатието, стечајниот судија е должен да го достави планот за реорганизација до Регулаторната комисија за енергетика.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика, во рок не подолг од 30 дена од приемот на планот за реорганизација од ставот (6) на овој член, е должна да достави до стечајниот судија и собранието на доверители мислење по планот за реорганизација на претпријатието.
- (8) По одобрувањето на планот за реорганизација и доколку мислењето за планот за реорганизација од Регулаторната комисија за енергетика е позитивно, Регулаторната комисија за енергетика, во рок не подолг од седум дена од добивањето на известувањето од стечајниот управник за усвојување на планот за реорганизација, ќе донесе одлука за пренос на лиценцата за вршење на енергетската дејност на претпријатието што го спроведува планот за реорганизација на претпријатието.

Член 164

- (1) Кога лиценцата за вршење на регулирана енергетска дејност престанала по барање од носителот на лиценцата или со одземање на лиценцата со одлука донесена во согласност со членот 49 од овој закон, Регулаторната комисија за енергетика веднаш ќе ја извести Владата на Република Македонија и, во соработка со министерството, ќе и предложи на Владата на Република Македонија итни мерки неопходни за обезбедување на квалитетно, континуирано, безбедно и сигурно вршење на јавната услуга поврзана со регулираната енергетска дејност.
- (2) Во случаите од ставот (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика ќе објави јавен повик за избор на нов носител на лиценца. Во постапката за јавниот повик соодветно ќе се применуваат одредбите од Законот за концесии и други видови јавно приватно партнерство.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика ќе го објави јавниот повик од ставот (2) на овој член во рок не подолг од 90 дена од влегувањето во сила на одлуката за престанување на важењето, односно одземањето на лиценцата.
- (4) До правосилноста на одлуката за избор на нов носител на лиценца за вршење на соодветната регулирана енергетска дејност и отпочнувањето на вршење на дејноста од новиот носител на лиценцата, претходниот носител на лиценцата е должен да постапува во согласност со мерките од ставот (1) на овој член, и да продолжи со вршењето на дејноста под условите утврдени со односните мерки, остварувајќи приход според важечките цени и тарифи.

Член 165

- (1) Производите кои што користат енергија може да се пуштат на пазар или да се стават во употреба само ако:
 - 1) се сообразни со пропишаните барања за еко дизајн на производите,
 - 2) сообразноста со пропишаните барања е утврдена во пропишана постапка и
 - 3) се означени во согласност со прописот кој што се однесува на таа група на производи
- (2) Министерот, во согласност со министерот надлежен за заштита на животната средина, ќе донесе Правилник за еко дизајн, со кој поблиску ќе ги пропише:
 - 1) општите услови за еко дизајн на производите,
 - 2) барањата кои што треба да ги исполнат производите што користат енергија за да можат да се пуштат на пазар или да се стават во употреба,
 - 3) обврските на производителот или увозникот на производот што користи енергија,
 - 4) постапката за оценка на сообразноста со пропишаните барања,

- 5) означувањето дека производот што користи енергија е сообразан со пропишаните барања и
 - 6) други услови со кои што треба да се обезбеди дека производите што користат енергија ги обезбедуваат исполнувањето на барањата за еко дизајн.
- (3) Министерот, во согласност со министерот надлежен за заштита на животната средина, ќе ги пропише техничките барања за производите и оценката за сообразноста со кои ќе се уредат техничките барања за еко дизајнот на пооделни групи на производи кои што користат енергија.

XV НАДЗОР

Член 166

- (1) Министерството врши надзор над спроведувањето на овој закон.
- (2) Министерството врши надзор над работењето на Агенцијата за енергетика и на претпријатијата што вршат регулирани енергетски дејности во спроведувањето на обврските пропишани со овој закон.
- (3) Министерството врши надзор над спроведувањето на обврските на лицата од јавниот сектор утврдени со членот 133 на овој закон.
- (4) Министерството врши надзор над законитоста на работата на единиците на локалната самоуправа.
- (5) Во рамки на вршењето на надзорот од ставовите (2) и (3) на овој член, Министерството врши и надзор над спроведувањето на плановите и програмите чие што донесување е пропишано со овој закон.
- (6) Вршењето на надзорот од ставовите (2), (3) и (4) на овој член се заснова на начелото на законитост, одговорност и самостојност во остварувањето на надлежностите утврдени со овој и друг закон.

Член 167

- (1) При вршење на надзорот од членот 166 став (2) на овој закон, Министерството е должно да ги информира лицата кај кои што е извршен надзорот за констатираните неправилности и недостатоци и да им предложи рок за нивно отстранување.
- (2) Ако лицата кај кои што е извршен надзорот не ги отстранат констатираните неправилности и недостатоци во утврдениот рок, Министерството ќе преземе мерки за нивно отстранување.
- (3) Во случај кога констатираните неправилности и недостатоци можат да предизвикаат штетни последици за интересите на граѓаните или за работата на Министерството, Министерството за тоа веднаш ќе ја извести Владата на Република Македонија, а по потреба и други органи и ќе и предложи мерки за нивно отстранување.
- (4) Кога неправилностите и недостатоците од став (3) на овој член се констатирани при вршењето на надзор кај претпријатијата што вршат регулирани енергетски дејност, а не се отстранети во рокот определен со известувањето од став (1) на овој член, Министерството може да побара од Регулаторната комисија за енергетика да отпочне постапка за суспендирање, односно одземање на лиценцата.

Член 168

- (1) При вршењето на надзорот од членот 166 став (4) на овој закон, Министерството:
 - 1) ја следи законитоста на работата на советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа, презема мерки и активности и поднесува иницијативи за остварување на нивните надлежности во согласност со закон;

- 2) оценува дали органите на единицата на локалната самоуправа, обезбедуваат вршењето на работите од нивна надлежност да се извршува согласно со стандардите и постапките утврдени со овој закон;
 - 3) им укажува на советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа пречекорување на нивните надлежности утврдени со закон и друг пропис и им предлага соодветни мерки за надминување на ваквата состојба;
 - 4) укажува на определени материјални и процедурални недостатоци во работата на советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа кои би можеле да го оневозможат вршењето на работите од јавен интерес од локално значење;
 - 5) дава препораки за доследно спроведување на надлежностите на советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа кои треба да ги вршат во рамките на законот, на нивно барање;
 - 6) го следи навременото донесување на актите утврдени со овој закон од страна на советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа;
 - 7) поднесува иницијативи и предлози до советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа, доколку констатира неспроведување на законот како резултат на судир на надлежности меѓу органите на општината;
 - 8) ја следи законитоста на решенијата што градоначалникот ги донесува во решавање на управните работи за права, обврски и интереси на физичките и правните лица донесени врз основа на овој и друг закон и презема мерки по овластување со закон и
 - 9) навремено ги известува органите на советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа констатираните состојби во нивната работа и за преземените мерки при вршењето на надзорот.
- (2) За преземените мерки и активности од ставот (1) на овој член, Министерството го информира советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа.
 - (3) Доколку и покрај укажувањата и преземените мерки и активности, советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа не го обезбедат извршувањето на работите од ставот (1) на овој член, по сила на закон им се одзема или ограничува вршењето на соодветната надлежност.
 - (4) Вршењето на одземените работи ги презема Министерството, но најмногу до една година од денот на нивното преземање.
 - (5) Вршењето на одземените работи од надлежност на советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа, Министерството ги врши во име и за сметка на единицата на локалната самоуправа.

Член 169

- (1) Инспекциски надзор врз спроведувањето на овој закон вршат Државниот инспекторат за техничка инспекција и Државниот пазарен инспекторат.
- (2) Инспекцискиот надзор опфаќа надзор над спроведувањето на одредбите од овој закон, други прописи, правила, стандарди, технички спецификации и норми за квалитет кои што се однесуваат на вршење на енергетските дејности од страна на вршителите на енергетските дејности, лицата од јавниот сектор, корисниците на енергетските системи и потрошувачите на енергија и енергенти.
- (3) Во вршењето на инспекцискиот надзор инспекциските органи од ставот (1) на овој член можат да овластат стручни лица од други тела и установи, односно други правни лица, да вршат одделни работи во врска со инспекцискиот надзор, ако за нивното извршување е потребна посебна стручност или опрема.

Член 170

- (1) Министерот може да нареди да се врши заеднички инспекциски надзор од страна на инспекциските органи од член 169 став (1) на овој закон, во случај:
 - 1) ако тоа е неопходно за отстранување на непосредна опасност по животот или здравјето на луѓето или имотот од поголема вредност;

- 2) ако тоа е неопходно за преземање на итни мерки кои не трпат одлагање;
- 3) ако тоа е неопходно заради сложеноста на надзорот или значењето за отстранување на недостатоците;
- 4) ако тоа е неопходно за контрола на објекти од посебно значење за енергетиката;
- 5) ако се оцени дека надзорот на тој начин може да се изврши побрзо и со помалку трошоци и губење на време на субјектот на надзорот и инспекторите;
- 6) ако тоа е неопходно за разгледување на наводи во иницијатива или поплака, а тоа е во надлежност на двата инспекциски органи.

Член 171

- (1) Вршителите на енергетските дејности, лицата од јавниот сектор, корисниците на енергетските системи и потрошувачите на енергија и енергенти се должни да постапат по барањето, односно наредбата од инспекциските органи од членот 169 на овој закон, а особено:
 - 1) да овозможат непречено вршење на инспекцискиот надзор;
 - 2) да стават на увид исправи и податоци кои се потребни за вршење на надзорот;
 - 3) да обезбедат услови неопходни за непречена работа и утврдување на фактичката состојба;
 - 4) да овозможат во определен рок пристап до просториите, производите, документите или кое било друго средство кое е предмет на инспекцискиот надзор;
 - 5) по писмено барање на инспекцискиот орган да го прекинат работењето за време на инспекцискиот надзор, доколку е тоа потребно за вршење на надзорот и утврдување на фактичката состојба;
 - 6) по писмено барање на инспекцискиот орган, во рок определен со барањето, на инспекторот да му достават или подготват точни и целосни податоци, извештаи, материјали или други документи кои се неопходни за извршување на инспекцискиот надзор.

Член 172

- (1) Ако при вршењето на инспекцискиот надзор инспектор од Државниот инспекторат за техничка инспекција утврди дека не се применуваат или несоодветно се применуваат одредбите од овој закон, други прописи, правила, стандарди, технички спецификации и норми за квалитет ќе донесе решение со кое:
 - 1) ќе нареди да се отстранат утврдените недостатоци кои влијаат врз функционирањето на постројките и уредите и ќе определи рок во кои треба да се отстранат,
 - 2) ќе ја забрани употребата на објектот, постројката, уредот или инсталацијата ако лицето не ги отстрани утврдените неисправности и неправилности во определен рок и
 - 3) ќе ја забрани употребата односно градбата и изведувањето на објектот, постројката, уредот или инсталацијата сè додека утврдените неисправности и неправилности не се отстранат.
- (2) За донесеното решение од ставот (1) на овој член кое што се однесува на носител на лиценца за вршење на енергетска дејност инспекторот е должен да ја извести Регулаторната комисија за енергетика и ќе побара одземање или суспендирање на лиценцата за вршење на енергетската дејност.

Член 173

- (1) Ако при вршењето на инспекцискиот надзор државниот пазарен инспектор утврди дека:

- 1) не се применуваат или несоодветно се применуваат правилата со кои се уредува снабдувањето на потрошувачите со енергија или природен гас ќе донесе решение со кое ќе определи рок за отстранување на недостатокот и ќе определи инспекциска мерка.
- 2) учесниците на пазарот на течните горива не се придржуваат кон обврските утврдени со уредбата за квалитетот на течните горива ќе донесе решение со кое ќе нареди да се повлечат од промет течните горива чији што квалитет не одговара на пропишаниот и ќе определи инспекциска мерка.
- 3) означувањето на уредите за домаќинства и другите слични уреди не се применува во согласност со Правилникот за енергетска ефикасност за електричните и други уреди и апарати ќе донесе решение со кое ќе нареди да се повлечат од пазар несоодветно означените уреди и ќе определи рок за отстранување на неправилностите и недостатоците и ќе определи инспекциска мерка.

XVI ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Член 174

- (1) Министерството ја води прекршочната постапка и изрекува прекршочни санкции за прекршоците утврдени во овој закон.
- (2) Поведување на прекршочна постапка за прекршоци утврдени во овој закон можат да побараат органите кои што со овој закон се задолжени да вршат инспекциски надзор, Регулаторната комисија за енергетика, единиците на локалната самоуправа и други државни органи.
- (3) За водење на прекршочната постапка и изрекување на прекршочна санкција за прекршоците утврдени во овој закон Министерот со решение формира Прекршочна комисија, составена од три члена од редот на лицата вработени во Министерството, и тоа:
 - 1) еден член дипломиран правник, со положен правосуден испит и со пет години работно искуство во својата област, кој што е претседател на Прекршочната комисија,
 - 2) еден член со висока стручна подготовка од областа на техничките науки со пет години работно искуство во својата област и
 - 3) еден член со висока стручна подготовка од областа на економските науки со пет години работно искуство во својата област.
- (4) Со решението од ставот (2) на овој член Министерот може да назначи и заменици на членовите на Прекршочната комисија, кои учествуваат во работата на Прекршочната комисија во случај на отсуство на некој од членовите, како и секретар кој што ги врши административно-техничките работи за потребите на Прекршочната комисија.
- (5) Прекршочната комисија се избира за период од три години со право на повторен избор на членовите.
- (6) Министерот на предлог на претседателот на Прекршочната комисија може да донесе решение за разрешување на член на Прекршочната комисија во следниве случаи:
 - 1) со истекот на времето за кое е именуван за член;
 - 2) по негово барање;
 - 3) со исполнување на условите за старосна пензија согласно со законот;
 - 4) ако е осуден со правосилна судска пресуда за кривично дело;
 - 5) ако му се утврди трајна неспособност за учество во работата на Прекршочната комисија;
 - 6) ако со правосилна судска одлука се утврди прекршување на прописите за водење на прекршочната постапка;

- 7) ако не ги исполнува обврските кои произлегуваат од работењето во Прекршочната комисија и
 - 8) ако не пријавил постоење на конфликт на интереси за случај за кој решава Прекршочната комисија.
- (7) Членовите на Прекршочната комисија имаат право на награда за својата работа во Прекршочната комисија што ја определува министерот, а која треба да биде разумна и соодветна на значењето, обемот на работа на членовите и сложеноста на прекршоците.
 - (8) Прекршочната комисија донесува деловник за својата работа кој што го одобрува Министерот.

Член 175

- (1) Прекршочната комисија работи во совет, а одлучува со мнозинство гласови од вкупниот број на членови.
- (2) Членовите на Прекршочната комисија одлучуваат самостојно и независно, врз основа на закон и според своето стручно знаење и сопствено убедување.
- (3) Против решенијата на Прекршочната комисија со кои се изрекува прекршочна санкција може да се поведе управен спор.
- (4) Прекршочната комисија има право да изведува докази и собира податоци кои се неопходни за утврдување на прекршокот, како и да врши други работи и презема дејствија утврдени со овој закон, Законот за прекршоците и/или со друг закон.
- (5) Министерот ќе го пропише начинот на кој Прекршочната комисија ќе ја води единствена евиденција на прекршоците, изречените санкции и донесените одлуки, како и начинот на пристап до информациите кои се содржани во евиденцијата.

Член 176

- (1) Кога надлежниот инспектор ќе утврди дека е сторен прекршок, ќе состави записник во кој ќе ги забележи битните елементи на дејствието, времето, местото и начинот на сторувањето на прекршокот, описот на дејствието и лицата затекнати на самото место.
- (2) Пред да поднесе барање за прекршочна постапка за прекршоците утврдени во член 180, став (1) точка 3); член 181, став (1) точки 1), 2) и 8); член 182, став (1), точки 2) и 7); член 183, став (3); член 184, став(1), точки 2) и 8); член 185, став (1), точки 2) и 7) и став (2), точка 1); член 186, став (1), точки 1) и 3); член 187, став (1), точка 2); член 188, став (1), точка 3); на овој закон, надлежниот инспектор е должен на сторителот на прекршокот да му предложи постапка за порамнување.
- (3) Ако сторителот на прекршокот е согласен за поведување на постапка за порамнување, надлежниот инспектор во записникот од став (1) на овој член ќе го утврди начинот на кој во постапката за порамнување ќе се острнат штетните последици од прекршокот, како и начинот на надминување на последиците од сторувањето на прекршокот.
- (4) Надлежниот инспектор во постапката за порамнување на сторителот на прекршокот да ќе му даде платен налог. Доколку сторителот го прими платниот налог истиот ќе го потпише.
- (5) Кога сторител на прекршок е правно лице, записникот и платниот налог го потпишува службено, односно одговорното лице кое се нашло на лице место при инспекцискиот надзор или друго службено или одговорно лице кое изјавило дека има право да го потпише записникот и да го прими платниот налог.
- (6) Примањето на платниот налог од сторителот на прекршокот од ставот (4) и изјавата од ставот (5) на овој член се забележува во записникот.
- (7) Надлежниот инспектор е должен да води евиденција за покренатите постапки за порамнување и за нивниот исход.

Член 177

- (1) За прекршоците од член 181, став (1) точка 12); член 182, став (1), точка 12); член 184, став (1), точка 11); член 185, став(1), точка 11); член 186, став(1), точка 4); член 188, став (1), точка 11) и член 189, став(1), точка 8) на овој закон надлежниот инспектор може на сторителот на прекршокот да му понуди посредување и постигнување согласност со која сторителот на прекршокот треба да ја плати глобата, другите давачки или да ги отстрани последиците од прекршокот.
- (2) Во случаите од ставот (1) на овој член надлежниот инспектор составува записник во кој се констатира согласноста на двете страни за покренување на постапка за посредување на кој се потпишува и сторителот на прекршокот.
- (3) Постапката за посредување се покренува со барање од страна на надлежниот инспектор во рок од осум дена од денот кога е констатирано сторувањето на прекршокот.
- (4) Согласноста за посредувањето треба да се постигне во рок од осум дена од денот кога е започната постапката за посредување.
- (5) Министерот ќе формира комисија за посредување која што ќе ја води постапката за посредување и ќе донесе деловник за работа и ќе ги утврди трошоците за работа на комисијата врз основа на реалните трошоци што ги има органот заради обезбедување на работа на комисијата за посредување како и разумна награда за членовите на комисијата.
- (6) Комисијата од ставот (5) на овој член составена од три члена, од кои еден ја врши функцијата на претседател. Членовите на комисијата се избираат од редот на државните службеници вработени во Министерството, од кои еден е дипломиран правник.
- (7) Претседателот е должен да ја започне постапката за посредување во рок од 24 часа од денот кога е пристигнато барањето од ставот (3) на овој член.
- (8) Комисијата работи на седница на која задолжително присуствуваат претставници на сторителот на прекршокот и надлежниот инспектор.
- (9) За склучената согласност по посредувањето се составува спогодба во која се констатира согласноста на двете страни и се утврдуваат обврските на сторителот на прекршокот, а особено
 - 1) висината и начинот на плаќање на глобата,
 - 2) висината и начинот на плаќање на други давачки и трошоци и
 - 3) мерките кои треба да ги преземе сторителот со цел да ги отстрани последиците од прекршокот.
- (10) Во случаите во кои е постигната согласност за посредување, глобата на сторителот може да биде намалена најмногу за една половина од највисоката глоба пропишана за прекршокот со овој закон.
- (11) Комисијата за посредување е должна да води евиденција за поведените постапки за посредување и за нивниот исход.

Член 178

- (1) Глоба во износ од 5000 до 7000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице:
 - 1) кое врши една или повеќе регулирани енергетски дејности, а не води одвоена сметководствена евиденција за секоја регулирана дејност (член 5, став (5));
 - 2) кое врши регулирана енергетска дејност а не ги доставува своите годишни ревидирани финансиски извештаи до Регулаторната комисија за енергетика и не ги да објавува на својата веб страница. (член 5, став (6));

- 3) оператор на систем за пренос и дистрибуција на соодветен вид на енергија или енергент, кое што не изготвило план за постапување во кризни состојби и не ги доставило за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика (член 14, став (2));
 - 4) не се придржува кон цените и тарифите утвдени во одлуките кои што ги донесува Регулаторната комисија за енергетика (член 27, став (4));
 - 5) вршител на енергетска дејност, ако по нејзино барање и во определен рок не и ги даде на Регулаторната комисија за енергетика потребните документи, податоци и информации (член 30, став (1));
 - 6) отпочне со вршење на енергетска дејност без да му биде издадена лиценца за вршење на дејноста (член 38, став (1));
 - 7) носител на лиценца за вршење на регулирана енергетска дејност ако без претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика привремено прекинал со вршењето на дејноста за која е издадена лиценцата (член 47, став (1));
 - 8) носител на лиценца за вршење на регулирана енергетска дејност ако во рок од осум часа по прекилот на вршењето на дејноста не побара од Регулаторната комисија за енергетика одобрување за привременото прекинување на вршењето на дејноста (член 47, став (3)).
- (2) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
 - (3) Глоба во износ од 300 до 500 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
 - (4) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на физичко лице за дејствијата од ставот (1), точките 4), 5), и 6) на овој член.
 - (5) Глобата од ставовите од (1) до (4) на овој член ја изрекува Прекршочната комисија.

Член 179

- (1) Глоба во износ од 5000 до 7000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице:
 - 1) носител на лиценца за вршење на енергетски дејности или потрошувач на енергија или енергенти кое што не да доставува податоци за изготвување и следење на енергетскиот биланс и податоци неопходни за изработка на стратегиите, програмите и извештаите за реализација на програмите, чие што донесување е предвидено со овој закон (член 12, став (2));
 - 2) носител на лиценца, кое што не постапило во согласност со одлуката на Регулаторната комисија за енергетика од членот 24 став (2) (член 24, став (4));
 - 3) носител на лиценца ако не доставува до Регулаторната комисија за енергетика месечни, квартални, годишни и други извештаи во врска со вршењето на дејноста, на начин и услови и со содржини определени во лиценцата (член 30, став (3));
- (2) Глоба во износ од 500 до 700 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (3) Глоба во износ од 200 до 400 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (4) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на физичко лице носител на лиценца или потрошувач на енергија за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (5) Глобата од ставовите од (1) до (4) на овој член ја изрекува Прекршочната комисија.

XVI.1 Прекршочни одредби за пазарот на електрична енергија

Член 180

- (1) Глоба во износ од 3000 до 5000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, производител на електрична енергија кое што;
 - 1) не доставува извештаи, податоци и информации до операторот на електропреносниот систем или операторот на дистрибутивниот систем, во согласност со мрежните правила за пренос или мрежните правила за дистрибуција (член 66, став 2, точка (4));
 - 2) не доставува до операторот на пазарот на електрична енергија податоци и информации од договорите за продажба на електрична енергија и/или системски услуги, во согласност со пазарните правила (член 66, став 2, точка (5));
 - 3) ако во своето производство користи мазут како примарно гориво, а не обезбедил во секое време да има оперативни резерви од мазут кои се најмалку еднакви на седумдневните потреби за работа со максимален капацитет (член 66, став (3));
 - 4) како производител на електрична енергија што обезбедува јавна услуга не доставува до Регулаторната комисија за енергетика одделни месечни извештаи за продажбите на снабдувачот на електрична енергија во краен случај и на пазарот на електрична енергија (член 67, став (9));
- (2) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (3) Глоба во износ од 300 до 500 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (4) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на физичко лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (5) Глобата од ставовите од (1) до (4) на овој член ја изрекува Прекршочната комисија.

Член 181

- (1) Глоба во износ од 5000 до 7000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, оператор на електропреносниот систем, ако:
 - 1) не обезбеди доверливо и сигурно функционирање на електроенергетскиот систем на Република Македонија, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила (член 68, став (2), точка 1));
 - 2) не обезбеди приклучување на производителите, потрошувачите и операторите на дистрибутивните системи на преносната мрежа, како и пристап на трети страни за користење на електропреносниот систем, во согласност со овој закон и мрежните правила за пренос, а врз основа на објективни, транспарентни и недискриминаторни начела, (член 68, став (2), точка 3));
 - 3) не обезбеди развој, обновување и одржување на преносниот систем заради сигурно и ефикасно функционирање на системот, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила и да обезбеди долгорочна способност на системот да одговори на оправданите барања за пренос на електрична енергија, (член 68, став (2), точка 6));
 - 4) не обезбеди план за одржување на мрежата во согласност со мрежните правила за пренос, негово доставување до Регулаторната комисија за енергетика и објавување на веб страницата на операторот, (член 68, став (2), точка 7));
 - 5) не обезбеди инсталирање и одржување на мерните уреди на сите мерни места во точките на прием и испорака од преносниот систем, (член 68, став (2), точка 11));
 - 6) не обезбеди мерење на електричната енергија во точките на прием или испорака од преносниот систем и доставување на податоците од мерењата до соодветните

- корисници на преносниот систем и до операторот на пазарот, (член 68, став (2), точка 12));
- 7) не обезбеди транспарентна и недискриминаторна примена на методологијата за пресметка на надоместокот за услугите за урамнотежување и начинот за наплата на услугите, (член 68, став (2), точка 17));
 - 8) не обезбеди пристап на корисниците до мерните уреди што се во сопственост на операторот, во согласност со овој закон и мрежните правила за пренос, (член 68, став (2), точка 19));
 - 9) не обезбеди приоритет при диспечирањето на повластените производители на електрична енергија на недискриминаторен и транспарентен начин. (член 68, став (3));
 - 10) не донесе план за развој на електропреносниот систем (член 69, став (2));
 - 11) не подготви и не достави до Министерството и Регулаторната комисија за енергетика едногодишни, петгодишни и десетгодишни прогнози за потребите од електрична енергија во Република Македонија. (член 69, став (3)).
 - 12) не донесе Мрежни правила за пренос во рок определен со овој закон (член 70, став (1));
 - 13) не донесе и не достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика програма за усогласување (член 72, став (3)).
- (2) Глоба во износ од 3000 до 5000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, оператор на електропреносниот систем, ако:
- 1) не обезбеди објавување на податоците за расположливите преносни капацитети на интерконективните водови со соседните системи, заради обезбедување на недискриминаторен, објективен и транспарентен пристап и користење на електропреносниот систем, (член 68, став (2), точка 10));
 - 2) не обезбеди разрешување на преоптоварувањата во преносниот систем во согласност со мрежните правила за пренос, (член 68, став (2), точка 15));
 - 3) не обезбеди урамнотежување на отстапувањата меѓу фактичката и планираната потрошувачка на електрична енергија во реално време, во согласност со правилата за пазар на електрична енергија, (член 68, став 2, точка 16);
 - 4) не обезбеди водење на диспечерска книга, записи за доверливост на електропреносниот систем, податоци од системот за надзор и управување, мерни податоци и нивно чување најмалку десет години. (член 68, став (4));
 - 5) не обезбеди водење на евиденција за работењето на електропреносниот систем и за тоа не ја известува Регулаторната комисија за енергетика, по нејзино барање. (член 68, став (5)).
- (3) Глоба во износ од 3000 до 5000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, оператор на пазар на електрична енергија, ако не подготвува и доставува информации до операторот на електропреносниот систем потребни за изготвување на распоредот за диспечирање за задоволување на оптоварувањата во согласност со пазарните правила.
- (4) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (5) Глоба во износ од 500 до 700 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставовите (2) и (3) на овој член.
- (6) Глоба во износ од 300 до 500 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (7) Глоба во износ од 200 до 400 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставовите (2) и (3) на овој член.
- (8) Глобата од ставовите од (1) до (7) на овој член ја изрекува Прекршочната комисија.

Член 182

- (1) Глоба во износ од 5000 до 7000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, оператор на дистрибутивниот систем за електрична енергија, ако:
- 1) не обезбеди сигурно и доверливо функционирање на дистрибутивниот систем, во согласност со важечките прописи кои се утврдени во техничките правила, (член 75, став (2), точка 1));
 - 2) не обезбеди приклучување на производителите и потрошувачите на дистрибутивната мрежа, како и пристап на трети страни за користење на дистрибутивниот систем, во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција, а врз основа на објективни, транспарентни и недискриминаторни начела, (член 75, став (2), точка 3));
 - 3) не обезбеди развој, обновување и одржување на дистрибутивниот систем, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила и да обезбеди долгорочна способност на системот за да се задоволат разумните барања за дистрибуција на електрична енергија, (член 75, став (2), точка 4));
 - 4) не обезбеди план за одржување на мрежата во согласност со мрежните правила за дистрибуција, негово доставување до Регулаторната комисија за енергетика и негово објавување на веб страницата на операторот, (член 75, став (2), точка 5));
 - 5) не обезбеди усогласување на манипулациите во дистрибутивниот систем со операторот на електропреносниот систем, (член 75, став (2), точка 6));
 - 6) не обезбеди мерење на електричната енергија што се превзема од производителите и од електропреносниот систем и електричната енергија испорачана на потрошувачите приклучени на дистрибутивниот систем и доставување на податоците од мерењата до производителите или снабдувачите или трговците, како и до операторот на пазарот, (член 75, став (2), точка 8));
 - 7) не обезбеди пристап на корисниците до мерните уреди што се во сопственост на операторот на дистрибутивниот систем, во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција, (член 75, став (2), точка 9));
 - 8) не обезбеди водење на диспечерска книга, записи за доверливост на системите за комуникација, податоци од системот за надзор и управување, мерни податоци и таквите книги, записи и податоци да ги чува најмалку десет години, (член 75, став (2), точка 11));
 - 9) не донесува секоја година план за развој на дистрибутивниот систем за период од следните пет години, (член 76, став (2));
 - 10) не подготви и не достави до Министерството и Регулаторната комисија за енергетика едногодишни и петгодишни прогнози за потребите од електрична енергија за дистрибутивниот систем со кој управува, (член 76, став (3));
 - 11) електричната енергија што ја превзема од и испорачува на корисниците приклучени на дистрибутивната мрежа не ја мери со мерни уреди во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција на електрична енергија, (член 77, став (1));
 - 12) не ги донесе Мрежните правила за дистрибуција во рок определен со овој закон, (член 78, став (1));
 - 13) не донесе и не достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика програма за усогласување (член 79, став (3)).
- (2) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (3) Глоба во износ од 300 до 500 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (4) Глобата од ставовите од (1) до (3) на овој член ја изрекува Прекршочната комисија.

Член 183

- (1) Глоба во износ од 3000 до 5000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, снабдувач со електрична енергија ако не достави до:
 - 1) операторот на пазарот на електрична енергија податоци за трансакциите, односно договорите и биланси за потребите од електрична енергија на своите потрошувачи неопходни за пресметка на неуррамнотежувањата, во согласност со пазарните правила, мрежните правила за пренос и мрежните правила за дистрибуција, (член 80, став (4), точка 2));
 - 2) Регулаторната комисија за енергетика, по нејзино барање и во определен рок, информации и извештаи за трансакциите и деловните активности што произлегуваат, завршуваат или поминуваат на територијата на Република Македонија, (член 80, став (4), точка 5)).
- (2) Глоба во износ од 3000 до 5000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, трговец со електрична енергија, ако по барање и во определен рок од Регулаторната комисија за енергетика, не достави информации и извештаи за трансакциите и деловните активности што произлегуваат, завршуваат или поминуваат на територијата на Република Македонија, (член 82, став (5), точка 3)).
- (3) Глоба во износ од 3000 до 5000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, корисник на системот за дистрибуција на електрична енергија, ако не му овозможи на овластено лице на операторот на дистрибутивниот систем право на пристап заради извршување на работите од член 77 став 5 на овој закон.
- (4) Глоба во износ од 500 до 700 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставовите (1), (2) и (3) на овој член.
- (5) Глоба во износ од 200 до 400 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставовите (1), (2) и (3) на овој член.
- (6) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на физичко лице снабдувач со електрична енергија, трговец со електрична енергија или корисник на систем за дистрибуција на електрична енергија за дејствијата од ставовите (1), (2) и (3) на овој член.
- (7) Глобата од ставовите од (1) до (6) на овој член ја изрекува Прекршочната комисија.

XVI.2 Прекршочни одредби за пазарот на природен гас

Член 184

- (1) Глоба во износ од 5000 до 7000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, оператор на системот за пренос на природен гас, ако:
 - 1) не обезбеди доверливо и сигурно функционирање на преносниот систем, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила, (член 85, став (2), точка 1));
 - 2) не обезбеди приклучување на потрошувачите и операторите на дистрибутивните системи за природен гас на преносната мрежа, како и пристап на трети страни за користење на системот за пренос, во согласност со овој закон и мрежните правила за пренос, а врз основа на објективни, транспарентни и недискриминаторни начела, (член 85, став (2), точка 3));
 - 3) не обезбеди доделување на распложливите преносни капацитети и разрешување на преоптоварувањата во преносната мрежа, во согласност со мрежните правила за пренос на природен гас, (член 85, став (2), точка 5));

- 4) не обезбеди план за одржување на мрежата во согласност со мрежните правила за пренос, негово доставување до Регулаторната комисија за енергетика и објавување на веб страницата на операторот, (член 85, став (2), точка 9));
 - 5) не обезбеди инсталирање и одржување на мерните уреди на сите мерни места во точките на прием и испорака од преносниот систем, (член 85, став 2, точка 12);
 - 6) не обезбеди мерење на количините на природниот гас во точките на прием или испорака од преносниот систем и доставување на податоците од мерењата до соодветните корисници на преносниот систем, (член 85, став (2), точка 13));
 - 7) не обезбеди транспарентна и недискриминаторна примена на методологијата за пресметка на надоместокот за услугите за урамнотежување и начинот за наплата на услугите, (член 85, став (2), точка 18));
 - 8) не обезбеди пристап на корисниците до мерните уреди што се во сопственост на операторот, во согласност со овој закон и мрежните правила за пренос, (член 85, став (2), точка 21));
 - 9) не донесе план за развој на преносниот систем за природен гас (член 86, став (2));
 - 10) не подготвува и не доставува до Министерството и Регулаторната комисија за енергетика едногодишни, петгодишни и десетгодишни прогнози за потребите од природен гас за системот со кој управува, (член 86, став (5));
 - 11) не ги донесе мрежните правила за пренос на природен гас во рокот определен со овој закон, (член 88, став (1));
 - 12) не донесе и не достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика програма за усогласување, (член 89, став (3)).
- (2) Глоба во износ од 3000 до 5000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, оператор на системот за пренос на природен гас, ако:
- 1) не обезбеди пристап на трети страни за користење на системот за пренос, во согласност со овој закон и мрежните правила за пренос, а врз основа на објективни, транспарентни и недискриминаторни начела (член 85, став (2), точка 4));
 - 2) не обезбеди усогласена работа на преносниот систем и соседните преносни системи со кои што е поврзан, (член 85, став (2), точка 7));
 - 3) не обезбеди објавување на податоците за расположливите преносни капацитети на интерконективните водови со соседните преносни системи или транснационални гасоводи, заради обезбедување на недискриминаторен, објективен и транспарентен пристап и користење на системот за пренос, (член 85, став (2), точка 11));
 - 4) не обезбеди разрешување на преоптоварувањата во преносниот систем во согласност со мрежните правила за пренос, (член 85, став (2), точка 16));
 - 5) не обезбеди урамнотежување на отстапувањата меѓу фактичката и планираната потрошувачка на природен гас во реално време, во согласност со мрежните правила за пренос на природен гас, (член 85, став (2), точка 17));
 - 6) не обезбеди информации на операторите на преносните и дистрибутивните системи со кои е поврзан за да се обезбеди безбедно и ефикасно функционирање на системите и интерконективните водови, (член 85, став (2), точка 24));
 - 7) не обезбеди водење на евиденција за работењето на преносниот систем и за тоа да ја известува Регулаторната комисија за енергетика, по нејзино барање, (член 85, став (2), точка 27));
 - 8) не објавува постојано и не ги обновува објавените податоци што се однесуваат на техничките информации, на нумерички и разбирлив начин, во врска со договорениот и расположливиот преносен капацитет за секое место на пристап, вклучувајќи ги и влезните и излезните точки на системот за пренос на природен гас, (член 85, став (3)).
- (3) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.

- (4) Глоба во износ од 500 до 700 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот (2) на овој член.
- (5) Глоба во износ од 300 до 500 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (6) Глоба во износ од 200 до 400 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставот (2) на овој член.
- (7) Глобата од ставовите (1) до (6) на овој член ја изрекува Прекршочната комисија.

Член 185

- (1) Глоба во износ од 5000 до 7000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, оператор на системот за дистрибуција на природен гас, ако:
 - 1) не обезбеди сигурно, безбедно, економично и доверливо функционирање на дистрибутивниот систем, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила, (член 90, став (2), точка 1));
 - 2) не обезбеди приклучување на потрошувачите на дистрибутивната мрежа, како и пристап на трети страни за користење на дистрибутивниот систем, во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција, а врз основа на објективни, транспарентни и недискриминаторни начела, (член 90, став (2), точка 3));
 - 3) не обезбеди развој, обновување и одржување на дистрибутивниот систем, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила и да обезбеди долгорочна способност на системот да ги задоволи разумните барања за дистрибуција на природен гас, (член 90, став (2), точка 4));
 - 4) не обезбеди изготвување план за одржување на мрежата во согласност со мрежните правила за дистрибуција, негово доставување до Регулаторната комисија за енергетика и негово објавување на веб страницата на операторот, (член 90, став (2), точка 5));
 - 5) не обезбеди потребни количини на природен гас за вршење на функциите со транспарентни, недискриминаторни и пазарни процедури, (член 90, став (2), точка 6));
 - 6) не обезбеди мерење на количините природен гас што се испорачуваат на потрошувачите и доставување на податоците од мерењата до снабдувачите, (член 90, став (2), точка 7));
 - 7) не обезбеди пристап на корисниците до мерните уреди што се во сопственост на операторот на дистрибутивниот систем, во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција, (член 90, став (2), точка 8));
 - 8) не обезбеди водење на диспечерска книга, записи за доверливост на системите за комуникација, податоци од системот за надзор и управување, мерни податоци и таквите книги, записи и податоци да ги чува најмалку десет години, (член 90, став (2), точка 10));
 - 9) не донесе за развој на дистрибутивниот систем (член 91, став (2));
 - 10) не подготви и не достави до Министерството и Регулаторната комисија за енергетика едногодишни и петгодишни прогнози за потребите од природен гас за системот со кој управува, (член 91, став (3));
 - 11) не ги донесе мрежните правила за дистрибуција за природен гас во рок определен во лиценцата, (член 93, став (1));
 - 12) не донесе и не достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика програма за усогласување, (член 94, став (3)).
- (2) Глоба во износ од 2000 до 4000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице:

- 1) корисник на системот за дистрибуција на природен гас, ако не му овозможи на овластено лице на операторот на дистрибутивниот систем право на пристап заради извршување на работите од член 92 став (3) на овој закон;
- 2) трговецот со природен гас ако на операторот на системот за пренос на природен гас не му достави информација за количините на природен гас и соодветниот временски распоред од сите договори за купопродажба на природен гас за природниот гас што се обврзал да го испорача на своите купувачи, како и договорите за транзит низ преносниот систем, (член 98, став (3));
- (3) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставовите (1) и (2) на овој член.
- (4) Глоба во износ од 300 до 500 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставовите (1) и (2) и на овој член.
- (5) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на физичко лице за дејствијата од ставот (2) на овој член.
- (6) Глобата од ставовите од (1) до (5) на овој член ја изрекува Прекршочната комисија.

XVI.3 Прекршочни одредби за пазарот на сурова нафта, нафтени деривати и горива за транспорт

Член 186

- (1) Глоба во износ од 5000 до 7000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, кое што врши дејност:
 - 1) преработка на сурова нафта и производство на нафтени деривати, производство на биогорива, производство на горива наменети за транспорт со намешување на фосилни и биогорива, транспорт на сурова нафта или нафтени деривати преку нафтоводи односно продуктоводи, складирање на сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива наменети за транспорт и/или трговија со сурова нафта, нафтени деривати, горива за транспорт и биогорива ако објектите, уредите и постројките за вршење на дејноста за која му е издадена лиценцата не ги користи и одржува во согласност со техничките прописи и стандарди и другите прописи за сигурно и безбедно работење и заштита на животната средина, (член 100, став (1));
 - 2) транспорт на сурова нафта и/или нафтени деривати преку нафтовод и/или продуктовод ако не донесе правила за работа на нафтоводот, односно продуктоводот или истите не ги објави на својата веб страница (член 101, став (1));
 - 3) трговија на големо со нафтени деривати и горива за транспорт ако нема во секое време оперативни резерви од нафтени деривати и горива за транспорт за покривање на петдневен просечен обем на трговија, (член 103, став (3));
 - 4) трговија на големо со нафтени деривати и горива за транспорт ако полни и дистрибуира садови под притисок со течен нафтен гас за еднократна или повеќекратна употреба, а неговото лого не е истакнато на секој поединечен сад под притисок (член 104, став (2)).
- (2) Глоба во износ од 5000 до 7000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, учесник на пазарот на течните горива ако не се придржува кон обврските утврдени во уредбата од член 107 став (1) на овој закон.
- (3) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставовите (1) и (2) на овој член.
- (4) Глоба во износ од 300 до 500 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставовите (1) и (2) и на овој член.
- (5) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на физичко лице за дејствијата од ставовите (1) и (2) на овој член.
- (6) Глобата од ставовите од (1) до (5) на овој член ја изрекува Прекршочната комисија.

XVI.4 Прекршочни одредби за пазарот на топлинска енергија

Член 187

- (1) Глоба во износ од 5000 до 7000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, производител на топлинска енергија, ако:
 - 1) не доставува годишни извештаи до Регулаторната комисија за енергетика и до градоначалникот на единицата на локалната самоуправа во врска со опремата, капацитетите, плановите за одржување, како и планираната расположливост, (член 111, став (3));
 - 2) нема обезбедно во секое време оперативни резерви од мазут кои се најмалку еднакви на седумдневните потреби за работа со максимален капацитет, (член 111, став (4));
- (2) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (3) Глоба во износ од 300 до 500 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (4) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на физичко лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (5) Глобата од ставовите од (1) до (4) на овој член ја изрекува Прекршочната комисија.

Член 188

- (1) Глоба во износ од 5000 до 7000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, оператор на систем за дистрибуција на топлинска енергија, ако:
 - 1) не обезбеди безбедно и сигурно функционирање и управување со системот за дистрибуција на топлинска енергија во согласност со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија и условите утврдени во лиценцата, (член 114, став (1), точка 1));
 - 2) не обезбеди одржување, развој и, кога тоа е економски исплатливи, проширување на системот за дистрибуција, во согласност со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија и со плановите за развој на системот, усогласени со плановите и програмите за развој на енергетиката на единиците на локалната самоуправа на кои се простира топлинскиот систем, (член 114, став (1), точка 2));
 - 3) не обезбеди пристап и/или приклучување на корисниците на системот за дистрибуција согласност со капацитетите на дистрибутивната мрежа и со примена на цени и тарифи одобрени и претходно објавени од страна на Регулаторната комисија за енергетика, (член 114, став (1), точка 3));
 - 4) не обезбеди набавка, поставување и одржување на мерните уреди на излез од производните постројки и во топлинските потстанции на кои што се приклучени објектите на потрошувачите и мерење на топлинската енергија што се презема или испорачува од топлинскиот систем, во согласност со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија, (член 114, став (1), точка 5));
 - 5) не обезбеди преземање на сите пропишани мерки за безбедност во текот на користењето на системот за дистрибуција на топлинска енергија, како и мерките за заштита на животната средина, (член 114, став (1), точка 6));
 - 6) не обезбеди усогласување на погонските манипулација во системот со производителите заради непречено вршење на дистрибуцијата на топлинска енергија, (член 114, став (1), точка 9)),
 - 7) не обезбеди надзор и тестирање на системот за дистрибуција на топлинска енергија, (член 114, став (1), точка 10));

- 8) не обезбеди следење на техничката и функционалната подготвеност на објектите за дистрибуција на топлинска енергија, (член 114, став (1), точка 11));
 - 9) не обезбеди долгорочна прогноза на побарувачката на топлинска енергија. (член 114, став (1), точка 12));
 - 10) не откупува топлинска енергија од останатите производители доколку понудената цена е пониска или еднаква на регулираната цена на топлинската енергија за регулираниот производител, (член 115, став (5)).
 - 11) не ги донесе мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија во рокот определен со овој закон (член 116, став (1)).
- (2) Глоба во износ од 2000 до 4000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, корисник на системот за дистрибуција на топлинска енергија, ако не му овозможи на овластено лице на операторот на дистрибутивниот систем право на пристап заради извржување на работите од член 118 став (3) на овој закон.
 - (3) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
 - (4) Глоба во износ од 300 до 500 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
 - (5) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на физичко лице за дејствијата од ставот (2) на овој член.
 - (6) Глобата од ставовите од (1) до (5) на овој член ја изрекува Прекршочната комисија.

XVI.5 Останати прекршочни одредби

Член 189

- (1) Глоба во износ од 5000 до 7000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице:
 - 1) производител на електрична енергија или снабдувач во краен случај со електрична енергија доколку не го склучат договорот од член 67 став (2) или ако не ја применуваат одлуката од член 67 став (5) на овој закон;
 - 2) оператор на електропреносен или електродистрибутивен системи, ако во рамки на оперативните можности на соодветниот систем не обезбедат приоритет за пристап на системите за електричната енергија произведена од обновливи извори (член 121, став (2));
 - 3) корисник на енергетски систем ако постапува спротивно на обврските утврдени во член 154 на овој закон;
 - 4) вршител на енергетска дејност ако не обезбедил доверливост на деловните податоци и информации коишто што ги добил од корисниците при вршењето на дејноста во согласност со закон. (член 160, став (1));
 - 5) лице од јавниот сектор ако не ги исполнува обврските од член 133, став (2) на овој закон;
 - 6) лице од јавниот сектор ако не го достави до Агенцијата за енергетика извештајот од енергетската контрола, (член 133, став (3));
 - 7) лице од јавниот сектор ако при спроведување на постапките за јавни набавки, не определи дека задолжителен критериум за избор на најповолна понуда ќе биде и енергетската ефикасност на предметот на јавната набавка, (член 133, став (5));
 - 8) лице од јавниот сектор ако земе под закуп деловен простор во објект кој не поседува сертификат за усогласеност со барањата за енергетските карактеристики на згради, (член 133, став (6));
 - 9) оператор на преносниот или дистрибутивниот систем ако при диспечирањето не им даде приоритет на повластените производители, (член 150, став 2);

- 10) повластен производител на електрична енергија ако не доставува планови за производство на електрична енергија до операторот на пазарот на електрична енергија во согласност со пазарните правила, (член 152 став (1) точка 2));
 - 11) оператор на пазарот со електрична енергија ако не склучи договор за откуп на електричната енергија од повластените производители, (член 153 став (2));
 - 12) оператор на пазарот со електрична енергија ако на операторот на електропреносниот систем не му ги надомести трошоците за урамнотежување и потребните системски услуги поврзани со работата на повластените производители, (член 153, став (5));
 - 13) снабдувач или трговец со електрична енергија ако не откупува од операторот на пазарот потребна количина на електрична енергија произведена од повластените производители, (член 153, став (7));
- (2) Глоба во износ од 3000 до 5000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице:
- 1) снабдувач со енергија ако најдоцна до 31 јануари не ги достави до Министерството и Агенцијата за енергетика податоците за претходната календарска година, пропишани во членот 132 на овој закон;
 - 2) енергетскиот контролор кое врши енергетска контрола спротивно на закон и техничките прописи (член 137, став (1)).
 - 3) вршител на енергетска контрола ако не води евиденција за извршените енергетски контроли, не ја чува документацијата за извршените контроли најмалку 10 години. (член 137, став (2));
 - 4) ако не достави извештај до Агенцијата за енергетика за извршените енергетски контроли во претходната календарска година. (член 137, став (3));
 - 5) снабдувач со електрична или топлинска енергија и природен гас ако на јасен и недвосмислен начин не ги информира потрошувачите преку сметките за податоците определни во член 140, став (4) на овој закон;
 - 6) вршител на енергетска дејност ако ги злоупотребил деловните тајни и информации коишто ги добил при вршење на дејноста заради стекнување на деловна корист, како и заради преземање на дискриминаторски дејствија во корист на трети лица, (член 160, став (3));
 - 7) коешто гради или изведува други работи, засадува растенија и дрвја на земјиште под, над и покрај енергетските објекти, уреди и постројки, со кои се нарушува процесот на производството, пренесувањето и дистрибуцијата на енергија или се загрозува безбедноста на луѓето и имотот, освен во случаите определени со овој закон (член 161 став (1));
 - 8) сопственик, односно корисник на земјиштето ако не дозволи премин преку тоа земјиште за вршење премер, снимање, проектирање и изведување на работи на одржување и реконструкција на преносни и дистрибутивни енергетски објекти, како и вршење на инспекциски надзор на земјиштето на кое тие се поставени, (член 162 став (1));
- (3) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (4) Глоба во износ од 500 до 700 евра во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствијата од ставот (2) на овој член.
- (5) Глоба во износ од 300 до 500 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (6) Глоба во износ од 200 до 400 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за дејствијата од ставот (1) на овој член.
- (7) Глоба во износ од 700 до 1000 евра во денарска противвредност ќе се изрече на физичко лице за дејствијата од ставот (1), точки 1), 3), 4), 11) и 14) на овој член.

- (8) Глоба во износ од 500 до 700 евра во денарска противвредност ќе се изрече на физичко лице за дејствијата од ставот (2) на овој член.
- (9) Глобата од ставовите од (1) до (8) на овој член ја изрекува Прекршочната комисија.

XVII ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 190

- (1) Носител на лиценца издадена пред влегувањето во сила на овој закон ќе продолжи со вршење на енергетската дејност врз основа на издадената лиценца, во времетраењето утврдено во лиценцата.
- (2) Доколку во постоечка лиценца се утврдени прави и обврски спротивни на одредбите на овој закон, носителот на лиценцата ќе ја врши енергетската дејност во согласност со одредбите на овој закон до промена на лиценцата од страна на Регулаторната комисија за енергетика.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика во рок од една година од влегувањето во сила на овој закон по службена должност ќе ги промени одредбите од постојните лиценци што се во спротивност со одредбите од овој закон.

Член 191

- (1) Владата на Република Македонија ќе ги донесе:
 - 1) Уредбата за критериумите и условите за прогласување на кризна состојба од член 14 на овој закон најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон;
 - 2) Уредбата за квалитет на течните горива од членот 107 на овој закон, најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон;
 - 3) Првиот Акционен план за енергетска ефикасност од членот 130 став (1) на овој закон, најдоцна шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
 - 4) Уредбата за индикативните цели за заштеда на енергија од членот 130, став (4) на овој закон, шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
 - 5) Акциониот план за обновливите извори на енергија од членот 146, став (1) на овој закон, најдоцна 18 месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
 - 6) Уредбата за повластени тарифи за електрична енергија од членот 150 став (3) на овој закон, најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.
- (2) Министерството ќе ги донесе:
 - 1) Правилникот за енергетски биланси и енергетска статистика од член 12 на овој закон, најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон;
 - 2) Правилникот за вршењето на енергетската контрола од член 134 на овој закон, најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон;
 - 3) Правилникот за енергетски карактеристики на зградите од член 135 став (1) на овој закон, најдоцна шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон, при што:
 - со Правилникот за енергетски карактеристики на зградите ќе се уредат начинот, постапката и/или условите за полагање на стручен испит и издавање, продолжување и одземање на овластувањата за енергетски контролори на згради, како и содржината на регистарот на лицата овластени за вршење енергетска контрола на зградите, во согласност со соодветните одредби од членот 134 став (5) од овој закон,
 - по донесувањето на Правилникот за енергетска контрола од членот 134 став (5) на овој закон, одредбите од Правилникот за енергетски карактеристики на зградите во

врска со енергетската контрола на зградите ќе престанат да важат, а ќе се применуваат соодветните одредби од Правилникот за енергетска контрола.

- 4) Правилникот за енергетска ефикасност на електрични и други уреди од член 141 на овој закон, една година од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 5) Правилникот за високоефикасни комбинирани постројки од член 143 на овој закон, најдоцна шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 6) Правилникот за обновливи извори на енергија од членот 148 на овој закон, најдоцна шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

(3) Регулаторната комисија за енергетика ќе ги донесе:

- 1) Правилникот за следење на функционирањето на енергетските пазари од член 24, на овој закон, една година од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 2) Правилниците за формирање на тарифите за регулираните енергетски дејности од членот 25, став (1) на овој закон, најдоцна шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 3) Правилникот за цени на електричната енергија за снабдувачот во краен случај, од членот 25, став (2) на овој закон, најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 4) Правилникот за цени на природниот гас за снабдувачот во краен случај, од членот 25, став (2) на овој закон, најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 5) Правилникот за формирање на цените на нафтените деривати и горивата за транспорт од член 25, став (3) на овој закон, најдоцна шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 6) Тарифните системи за пренос, дистрибуција на енергија или природен гас и услугите што ги обезбедува операторот на пазарот на електрична енергија од членот 26 став (1) на овој закон, најдоцна девет месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 7) Тарифниот систем за продажба на електрична енергија на потрошувачите што се снабдуваат од снабдувач во краен случај од член 26 став (2) на овој закон, најдоцна 18 месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 8) Тарифниот систем за продажба на природен гас на потрошувачите што се снабдуваат од снабдувачот во краен случај од член 26 став (2) на овој закон, најдоцна 18 месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 9) Правилникот за пазар на електрична енергија од член 28 став (1) на овој закон, најдоцна девет месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 10) Упатство за Правилникот за пазар на електрична енергија од член 28 став (2) на овој закон, најдоцна шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 11) Правилата за снабдување со електрична енергија од членот 29 на овој закон, најдоцна девет месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 12) Правилата за снабдување со природен гас од членот 29 на овој закон, најдоцна девет месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 13) Правилата за снабдување со топлинска енергија од членот 29 на овој закон, најдоцна девет месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 14) Правилата за снабдување во краен случај со електрична енергија од членот 29 на овој закон, најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 15) Правилата за снабдување во краен случај со природен гас од членот 29 на овој закон, најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 16) Правилникот за начинот, условите и постапката за одлучување по споровите од член 37 на овој закон, најдоцна девет месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;
- 17) Правилникот за лиценци од член 42 на овој закон, најдоцна шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон;

- 18) Правилникот за повластени производители од членот 151 став (3) на овој закон, најдоцна шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.
- (4) Единиците на локалната самоуправа ќе ги донесат програмите за енергетска ефикасност од член 131 на овој закон најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.
- (5) Операторот на електропреносниот систем, во согласност со член 70 на овој закон, ќе ги достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика Мрежните правила за пренос на електрична енергија, најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.
- (6) Операторот на електропреносниот систем, во согласност со член 71 на овој закон, ќе ги достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика Правилата за доделување на прекуграничните преносни капацитети, најдоцна шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.
- (7) Операторите на електродистрибутивните системи, во согласност со член 78 на овој закон, ќе ги достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика Мрежните правила за дистрибуција на електрична енергија, најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.
- (8) Операторот на системот за пренос на природен гас, во согласност со член 88 на овој закон, ќе ги достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика Мрежните правила за пренос на природен гас, најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.
- (9) Операторите на дистрибутивните системи за топлинска енергија, во согласност со член 116 на овој закон ќе ги достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика Мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија, најдоцна една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.
- (10) Членот 13 став (3) ќе се применува од 1 јули 2011 година.
- (11) До донесувањето, односно одобрувањето на прописите и правилата од ставовите од (1) до (9) на овој член, соодветно ќе се применуваат прописите и правилата донесени, односно одобрени во согласност со Законот за енергетика („Службен весник на Република Македонија“ бр. 63/06, 36/07 и 106/08).

Член 192

- (1) Одредбите од членовите {125} став (1), {134} став (1) и {140} став (6) од Законот за енергетика („Службен весник на Република Македонија“ бр. 63/06, 36/07 и 106/08) ќе се применуваат до 31 декември 2010 година.

XVII.1 Примена на поглавјето пазар на електрична енергија

Член 193

- (1) По исклучок од членот 83 став (1) на овој закон до 31 декември 2014 година тарифни потрошувачи се домаќинствата.
- (2) По исклучок од членот 83 став (1) на овој закон останатите потрошувачи на електрична енергија кои што на денот на влегување во сила на овој закон се тарифни потрошувачи ќе се стекнат со статус на квалификувани потрошувачи по исполнување на обврската на операторите од членот 79 став (1) на овој закон и влегувањето во сила на следниве прописи:
- 1) Правила за снабдување со електрична енергија,
 - 2) Правила за снабдување во краен случај со електрична енергија,
 - 3) Правилник за цени на електричната енергија за снабдувачот во краен случај,
 - 4) Правила за пазарот на електрична енергија,

- 5) Тарифни системи за пренос и дистрибуција на електрична енергија и за услугите што ги обезбедува операторот на пазарот на електрична енергија.
- (3) Потрошувачите кои што се стекнале со својство на квалификувани потрошувачи се должни да склучат договор со снабдувач со електрична енергија најдоцна 30 дена пред денот на стекнувањето на својството квалификуван потрошувач.
- (4) Снабдувачот за тарифни потрошувачи е должен да го извести својот потрошувач за обврската од ставот (3) на овој член најдоцна 90 дена пред денот на кој потрошувачот ќе се стекне со својството квалификуван потрошувач.
- (5) До 31 декември 2014 година снабдувачите за тарифни потрошувачи ќе ги снабдуваат потрошувачите кои што, во согласност со одредбите на овој член, ќе го имаат својството на тарифни потрошувачи.
- (6) По исклучок од членот 4 на овој закон, снабдувањето со електрична енергија на тарифните потрошувачи ќе се смета за регулирана енергетска дејност, а ќе престане да се извршува од 1 јануари 2015 година.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика, во согласност начелата од членот 29 на овој закон, најдоцна до 31 декември 2010 година ќе донесе Правила за снабдување на тарифните потрошувачи на електрична енергија.
- (8) Во смисла на одредбите од оваа глава, тарифен потрошувач на електрична енергија е потрошувач кој купува електрична енергија по пропишани услови и цени и не може да го избира својот снабдувач.

Член 194

- (1) Производителот на електрична енергија кој на денот на влегување во сила на овој закон е носителот на лиценца за производство на електрична енергија во која е утврдена обврска за продажба на произведената електрична енергија на снабдувачите на тарифни потрошувачи има обврска да обезбеди јавна услуга во согласност со членот 67 од овој закон.
- (2) До 31 декември 2014 година производителот од членот 67 на овој закон, покрај обврските утврдени во членот 67 на овој закон, по цени одобрени и објавени од Регулаторната комисија за енергетика:
- 1) ќе произведува електрична енергија за потребите на тарифните потрошувачи ,
 - 2) ќе обезбедува системски услуги, оперативна резерва и енергија за урамнотежување за потребите на операторот на електропреносниот систем, во рамките на ограничувањата и можностите на неговите производни единици.
- (3) Производителот од членот 67 на овој закон склучува договори со снабдувачите со електрична енергија за тарифни потрошувачи за испорака на електрична енергија и со операторот на електропреносниот систем за обезбедување на услугите од ставот (2) на овој член.
- (4) При склучувањето и одобрувањето на договорите од ставот (3) на овој член соодветно ќе се применуваат одредбите од членот 67 на овој закон.
- (5) Производителот од членот 67 на овој закон е должен да обезбеди недискриминаторен третман на снабдувачите за тарифни потрошувачи и снабдувачот во краен случај, ако се јави недостаток на електрична енергија за количините за кои што презел обврска да ги испорача во согласност со договорите од ставот (3) на овој член и ставот (4) на членот 67 на овој закон.

Член 195

- (1) Снабдувачот на електрична енергија за тарифни потрошувачи набавува електрична енергија за потребите на тарифните потрошувачи приклучени на дистрибутивниот систем за кој има лиценца за снабдување на тарифни потрошувачи. Цените за набавка

и соодветните договори со производителот од членот 67 на овој закон, ги одобрува Регулаторната комисија за енергетика.

- (2) Снабдувачот на електрична енергија за тарифни потрошувачи обезбедува, за потребите на тарифните потрошувачи, потребен преносен и/или дистрибутивен капацитет, како и услуги од операторот на пазарот на електрична енергија.
- (3) Снабдувачот на електрична енергија за тарифни потрошувачи им фактурира на своите потрошувачи за испорачаната електрична енергија и обезбедени услуги, во согласност со Тарифниот систем за продажба на електрична енергија за тарифни потрошувачи.
- (4) Снабдувачот на електрична енергија за тарифни потрошувачи може да набави електрична енергија на отворениот пазар по пазарни цени, ако:
 - 1) пазарните услови и цени се поповолни од условите и цените утврдени за производителот од членот 67 на овој закон, или
 - 2) сопственото производство на производителот од членот 67 на овој закон, определено со регулираниот договор, не е доволно за задоволување на потребите за електрична енергија за тарифните потрошувачи по регулирани цени.
- (5) Снабдувачот на електрична енергија за тарифни потрошувачи е должен да изготви и да ги достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика правила за набавка на електричната енергија од ставот (4) на овој член, во согласност со упатството за набавка и продажба на електрична енергија и природен гас и набавка на системски услуги од страна на вршителите на регулираните енергетски дејности, донесени од Регулаторната комисија за енергетика.
- (6) Снабдувачот на електрична енергија за тарифни потрошувачи е должен доставува до операторот на пазарот на електрична енергија податоци за трансакциите, односно договорите и биланси за потребите од електрична енергија на своите потрошувачи неопходни за пресметка на неурамнотежувањата, во согласност со пазарните правила, мрежните правила за пренос и мрежните правила за дистрибуција.

Член 196

- (1) Регулираните договори за купопродажба на електрична енергија за потребите на тарифните потрошувачи, склучени до денот на влегување во сила на овој закон, ќе се применуваат најдоцна до 31 декември 2011 година.
- (2) Договорите за купопродажба на електрична енергија за загубите во електропреносниот и дистрибутивните системи, склучени до денот на влегување во сила на овој закон, ќе се применуваат најдоцна до 30 јуни 2011 година.

Член 197

- (1) Најдоцна до 31 октомври 2011 година операторите на дистрибутивните системи се должни да се усогласат со обврската од членот 79 став (1) на овој закон.

Член 198

- (6) Снабдувачите во краен случај за електрична енергија од членот 8 став (5) на овој закон ќе започнат да ја вршат дејноста по исполнување на условите од членот 193 став (2).

XVII.2 Примена на поглавјето за пазарот на природен гас

Член 199

- (1) По исклучок од членот 99 став (1) на овој закон потрошувачите на природен гас кои што на денот на влегување во сила на овој закон се тарифни потрошувачи ќе се стекнат со статус на квалификувани потрошувачи по влегувањето на сила на следниве прописи:
 - 1) Правила за снабдување со природен гас,

- 2) Правила за снабдување во краен случај со природен гас,
 - 3) Правилник за цени на природен гас за снабдувачот во краен случај,
 - 4) Мрежни правила за пренос на природен гас,
 - 5) Тарифни системи за пренос и дистрибуција на природен гас.
- (2) По исклучок од членот 4 на овој закон, снабдувањето со природен гас на тарифните потрошувачи ќе се смета за регулирана енергетска дејност, а ќе престане да се извршува по влегувањето на прописите од ставот (1) на овој член.
 - (3) Снабдувањето на тарифните потрошувачи со природен гас ќе се врши во согласност со прописите со кои на денот на влегување во сила на овој закон се уредува снабдувањето на тарифните потрошувачи.
 - (4) Потрошувачите кои што се стекнале со својство на квалификувани потрошувачи можат да склучат договор со снабдувач со природен гас по свој избор.
 - (5) Снабдувачот за тарифни потрошувачи е должен да го извести својот потрошувач за правото од ставот (4) на овој член најдоцна 90 дена пред денот на кој потрошувачот ќе се стекне со својството квалификуван потрошувач.
 - (6) Снабдувачите во краен случај за природен гас ќе започнат да ја вршат дејноста по влегувањето во сила на прописите од ставот (1) на овој член.
 - (7) Во смисла на одредбите на овој член, тарифен потрошувач на природен гас е потрошувач кој купува природен гас по пропишани услови и цени и не може да го избира својот снабдувач.

XVII.3 Примена на поглавјето за пазарот на топлинска енергија

Член 200

- (1) До издавањето на лиценци за дејноста регулирано производство на топлинска енергија од членот 112 став (2) на овој закон, дејноста регулирано производство на топлинска енергија ќе ја обавуваат постојните носители на лиценци за производство на топлинска енергија за определените топлински системи.
- (2) По исклучок од членот 113 став (1) на овој закон, постојните договори за управување, користење и одржување на дистрибутивните систем за топлинска енергија ќе се применуваат до денот на нивната важност.
- (3) До изборот на концесионер за постоечки систем за топлинска енергија или основање на јавно претпријатие од членот 113 став (1) на овој закон, дејноста дистрибуција на топлинска енергија ќе ја врши постојниот носител на лиценца.

XVII.4 Примена на поглавјето за повластените производители

Член 201

- (1) Ставовите (6), (7), (8) и (9) од членот 153 од овој закон ќе отпочнат да се применуваат од 1 јануари 2015 година.
- (2) До 31 декември 2014 година:
 - 1) Електричната енергија од членот 153 став (1) на овој закон операторот на пазарот на електрична енергија ќе ја продава на регулираниот производител по цената по која регулираниот производител ја продава електричната енергија на снабувачите на тарифни потрошувачи.
 - 2) Трошоците за откуп на електрична енергија од повластените производители од страна на операторот на пазарот, трошоците за урамнотежување и трошоците за системски услуги за повластените производители, намалени за приходите остварени од продажбата, во согласност со точката 1) на овој став се надоместуваат преку тарифата за користење на пазарот на електрична енергија.

- 3) Начинот на плаќање по обврските од точката 1) на овој став подетално ќе бидат уредени со Правилата за пазар на електрична енергија,
- 4) Регулаторната комисија за енергетика, при определувањето на тарифата за користење на пазарот на електрична енергија одделно ќе го пресмета и објави делот од тарифата наменет за трошоците од точката 2) на овој став,
- 5) Снабдувачите и трговците со електрична енергија што продаваат електрична енергија на потрошувачите од членот 83 став (3) на овој закон во сметките, односно фактурите што ги доставуваат до своите потрошувачи се должни одделно да го прикажат делот од тарифата за користење на пазарот на електрична енергија од точката 4) на овој став.

XVII.5 Завршна одредба

Член 202

- (1) Со денот на влегување во сила на овој закон престанува да важи Законот за енергетика („Службен весник на Република Македонија“ бр. 63/06, 36/07 и 106/08).
- (2) Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.